Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

1921 оной ... 21-һээ гарана | № 58 (14169) | 1976 оной мартын 10, среда | Сэн 3 мүнгэн

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДЭЙ ПОЛИТБЮРО

...И. БРЕЖНЕВ. ...ПСС-эй ЦК-гай ...бюрогой гэшүүн, ...ЦК-гай ...льна секретарь.

Ю. В. АНДРОПОВ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн.

А. А. ГРЕЧКО. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн.

В. В. ГРИШИН. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн.

А. А. ГРОМЫКО. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн.

А. П. КИРИЛЕНКО. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь.

...Н. КОСЫГИН. ...ПСС-эй ЦК-гай ...бюрогой гэшүүн.

Ф. Д. КУЛАКОВ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн. КПСС-эй ЦК-гай секретарь.

Д. А. КУНАЕВ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн.

К. Т. МАЗУРОВ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн.

А. Я. ПЕЛЬШЕ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи КПК-гай түрүүлэгшэ.

Н. В. ПОДГОРНЫЙ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн.

...В. РОМАНОВ. ...ПСС-эй ЦК-гай ...бюрогой гэшүүн.

М. А. СУСЛОВ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь.

Д. Ф. УСТИНОВ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь.

В. В. ЩЕРБИЦКИЙ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн.

Г. А. АЛИЕВ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат.

П. Н. ДЕМИЧЕВ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат.

...М. МАШЕРОВ. ...ПСС-эй ЦК-гай ...бюрогой гэшүүндэ кандидат.

Б. Н. ПОНОМАРЕВ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай секретарь.

Ш. Р. РАШИДОВ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат.

М. С. СОЛОМЕНЦЕВ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат.

...В. КАПИТОНОВ. ...ПСС-эй ЦК-гай секретарь.

В. И. ДОЛГИХ. КПСС-эй ЦК-гай секретарь.

К. Ф. КАТУШЕВ. КПСС-эй ЦК-гай секретарь.

М. В. ЗИМЯНИН. КПСС-эй ЦК-гай секретарь.

К. У. ЧЕРНЕНКО. КПСС-эй ЦК-гай секретарь.

Г. Ф. СИЗОВ. КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин түрүүлэгшэ.

СОВЕТ ЭХЭНЭРНҮҮДТЭ

Хүндэтэ совет эхэнэрнүүд!

Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитет Таанадые Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын үдэр—Мартын 8-наар халуунаар, үнэн зүрхэнһөө амаршална!

Мартын 8, бүхы түбинүүдэй эхэнэр ажалшадай нэгэдэлэй ба һанал нэгэтэй байлгын үдэр, эгээл гэрэлтэ һайхан һайндэрнүүдэй нэгэн мэтээр, хабарай ба эб найрамдалай һүлдэ тэмдэг мэтээр манай орон дотор тэмдэглэгдэдэг. Мүнөө совет арад тэрэниие онсо мэдэрэлтэйгээр үгтажа байна. КПСС-эй XXV съезд мэнэ һаяхан хүдэлмэреэ дүүргээ. Манай обществын хүгжэлтын шэнэ хараа түсэбүүд тодорхойлогдоо, совет хүнүүдэй материальна ба соёлой байдал саашадань хүгжөөхэ гайхамшагта программа хараалагдаа. Түрэл партиин съездын шиидхэбэринүүдые, нүхэр Л. И. Брежневэй хэһэн КПСС-эй ЦК-гай тоосоото элидхэл дотор табигдаһан коммунис байгуулалтын асари ехэ зорилгонуудые ороной бүхы ажалшад айхабтар ехэ урма баяртайгаар, үнэнхэ зүрхэнэй хэрэг шэнгеэр хүлеэн абаһан байна.

КПСС-эй ленинскэ хараа шугамые бэелүүлхын түлөө тэмсэлдэ Соведүүдэй ороной эхэнэрнүүд эгээн эдэбхитэйгээр хабаадана. Эдэнэй шэн габьяада, бэлиг шадабарида манай Эхэ орон амжалта түйлалтануудаараа, илалтануудаараа ехэ уялгатай юм. Манай олон миллион алдарта эхэнэр ажалшад үйлэдбэринин ашаг үрэ болон ажалай шанар дээшэлүүлхын түлөө, 1976 оной даабаринуудые амжалтатайгаар бэелүүлхын түлөө бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ оролсоод, ниитын ажабайдалай бүхы һалбаринуудта ажалай шэн габьягай, зохёон байгуулхы үүсхэл эдэбхиин үльгэр жэшээ харуулна. Эхэнэрнүүдэй зүрхэ сэдьхэлэй ульһаар, һамгад болон эжынэрэй оролдолгоор совет бүлэ бата бэхи юм. Энхэрэл дуратай, анхарал оролдосотой эдэнэрнай үхибүүдээ—элүүр энхэ, үзэл сурталтай, социалис Эсэгэ оронойнгоо ёһотойл эрхэтэд байха коммунизм байгуулагшадые хүмүүжүүлнэ. Агууехэ, һайн һайхан ажалайтнай түлөө таанадта, хүндэтэ эхэнэрнүүд, бүгэдэ арадай баяр баясхалан хүргэнэбди!

Эхэ-эхэнэр, ажалша-эхэнэр Совет орондо гүнзэгы ехэ хүндэдэ хүртэнхэй юм. Тэрээн тухай анхарал гүрэнэй политика болоо, байгуулагдаһан түрүүшын үдэрһөө хойшо социалис обществын абари зангай хуули ёһон болонхой. КПСС-эй XXV съездын шиидхэбэринүүдээр хараалагдаһан эхэнэрнүүдэй ажалай, ажаһуудалай, амаралтын эрхэ байдалые, медицинскэ ба социальна хангалгые саашадань һайжаруулха хэмжээнүүд энээниие батаар элирхэйлэн гэршэлнэ. Уран бэлигээ, эршэ хүсэлөө, зохёохы арга шадабараа али бүхы талаарнь хүгжөөхэ, ашаг үрэ ехэтэйгээр гаргалха шэнэ арга боломжонууд совет эхэнэрнүүдэй урда нээгдэнэ.

Эхэнэрнүүдэй асуудалые шиидхэлгэдэ манай ороной, аха дүү социалис оронуудай түйлалтануудай бүхэдэлхэйн удха шанар Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын жэлдэ илангаяа эли бодоор харагдаһан байна. Имагтал социализмын замаар дабшахадаа, эхэнэрнүүд эрхэ сүлөөтэй байха, эдэнэртэ ёһотойл адли тэгшэ эрхэ хангагдаха аргатай гэжэ совет бодото байдал арсашагүйгөөр элирхэйлэн гэршэлнэ. Социальна, национальна ба арһа һанагай илгаа гаргажа, дарлан мүлжэлгэдэ эсэргүүгээр, империализмда, милитаризмда, хархис этэгээдүүдтэ эсэргүүгээр, бата эб найрамдалай, демократиин ба социализмын түлөө тэмсэлшэдэй зэргэдэ улам бүри сэхэ шууд гаража байһан бүхы дэлхэйн ажалша эхэнэрнүүдтэ манай общество доторхи эхэнэрнүүдэй байдал нүлөө ехэтэй һайн жэшээ болоно.

Эхэ оронойнгоо һайн һайхан байдалые арьбадхан хүгжөөлсэжэ, гэр бүлэ тухайда, үхибүүдэйнгээ ерээдүй тухай анхарал оролдолго хандуулан, совет эхэнэрнүүд КПСС-эй ленинскэ эб найрамдалта гадаадын политикые халуунаар һайшаан дэмжэнэ. Уласхоорондын шахардуу байдал саашадань һуларуулхын түлөө, амгалан ёһоор харилсаа холбоогоо хүгжөөхын, бүхы арадуудай хоорондохи хани барисаае бэхижүүлхын түлөө эдэнэр эдэбхитэйгээр тэмсэнэ.

Эсэгэ оронойнай хүндэтэ эхэнэрнүүд! Мартын 8-най һайндэроор Таанадые КПСС-эй ЦК амаршалхадаа, элүүр энхэ ябахыетнай, ажалдаа, һуралсалдаа шэнэ амжалтануудые түйлахыетнай, ажабайдалдаа зол жаргалтай, һайн һайхан, баяр баясхалантай ябахыетнай хүсэнэ!

Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын үдэр — Мартын 8 мандаха болтогой!

Коммунизм эдэбхитэйгээр байгуулагшад — совет эхэнэрнүүд мандаха болтогой!

Бүхы дэлхэйн ажалша эхэнэрнүүдтэ аха дүүгэй амар мэндэ!

Манай агууехэ социалис Эхэ орон хүгжэн һалбараг лэ!

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕТ.

АХА ДҮҮ ОРОНУУДАЙ ДЕЛЕГАЦИНУУДАЙ ХҮНДЭЛЭЛДЭ КРЕМЛЬ СОО УУЛЗАЛГА БОЛОБО

КПСС-эй XXV съездэ хабаадаһан гадаадын Коммунис, хүдэлмэришэнэй ба национально - демократическа партинуудай делегацинуудай хүндэлэлдэ Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитет мартын 5-да Кремль соо уулзалга эмхидхэбэ.

Аха дүү партинуудай түлөөлэгшэд, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүд, гэшүүндэ кандидадууд, КПСС-эй ЦК-гай секретарьнар, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүд, гэшүүндэ кандидадууд, КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин гэшүүд уулзалгада хабаадаһан байна.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев гадаадын айлшадые амаршалан үгэ хэлэбэ.

НҮХЭР Л. И. БРЕЖНЕВЭЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

Хүндэтэ нүхэдүүд! Гадаадын хүндэтэ ханинарнай!

Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй үмэнэһөө таанадые үнэн зүрхэнһөө амаршалхыем зүбшөөгыт.

Социалис дэлхэй, колониальна дарлалта мүлжэлгэһөө мултарһан ба шэнэ байдал байгуулжа байһан оронуудай арадууд эндэ, энэ зал соо түлөөлэгдэжэ байна. Дэлхэйн бүхы түбинүүдэй Коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинууд эндэ түлөөлэгдэнэ. Тобшоор хэлэхэдэ, манай түби дэлхэйн ажалшадай дайшалхы манлай, эб найрамдалай ба социальна дэбжэлтын эрхим түрүү тэмсэлшэд эндэ суглараа гээд хэлэжэ болоно. **(Удаан үргэлжэлһэн альга ташалга).** Манай съездын хүдэлмэридэ хабаадаһанайтнай түлөө таанадта, ханинар, Советскэ Союзай коммунистнуудай үмэнэһөө баярые хүргэнэб! **(Альга ташалга).**

Съезд дээрэ бидэ бүгэдэнэй урда гадаадын нүхэдүүдэй хэлэһэн үгэнүүд соо таһалгарнагүйгөөр урган үргэдэжэ байһан түхэл маягаараа элдэб янзын, хүгжэлтэдөө тогтоогдошогүй дэлхэйн революционно хубилалтын тодо хурса, зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэмэ зураглал тобойжо харагдаһандал мэтэ байгаа һэн. Энэ хадаа ухаан бодолой, үнэн зүб ябадалай, ёһотойл бодото байдалай хэрэгэй манай дэлхэй дээгүүр илалта түгэсөөр дабшалга мүн. Энэнь хүн түрэлтэнэй эгээл һайн ерээдүйдэ этигэл найдабари түрүүлнэ.

Совет арадай амжалта түйлалтанууд, танай партиин уласхоорондын политика манай тэмсэлдэ туһална гэжэ таанад, нүхэдүүд үгэнүүд соогоо хэлээ һэнта. Энэ үндэр сэгнэлтэ үгэһэнэйтнай түлөө таанадта, ханинар, баяр баясхалан хүргэнэбди. **(Удаан үргэлжэлһэн альга ташалга).** Таанадай амжалта түйлалтанууд коммунизмын хэрэгэй түлөө, эб найрамдалай хэрэгэй, арадуудай эрхэ сүлөөгэй ба бэеэ даадаһан байдалай түлөө эсэшэ сусашагүй тэмсэлдэнь совет хүнүүдые баярлуулна, урмашуулна гэжэ бидэ өөһэдынгөө талаһаа хэлэхэ ёһотойбди. **(Альга ташалга).**

Манай ниитын хэрэгэй шэнэ илалтануудай түлөө — арадуудай жаргалта байдалай түлөө, хүн түрэлтэнэй хүгжэлтэ дэбжэлтын түлөө хүндагаа үргэел! **(Удаан үргэлжэлһэн альга ташалга).**

Таанадай элүүр энхэ ябахын түлөө, хүндэтэ нүхэдүүд!

Таанадай тэмсэлэй шэнэ амжалтануудай түлөө! **(Нэрьемэ, удаан үргэлжэлһэн альга ташалга).**

* * *

Польшын Нэгэдэмэл хүдэлмэришэнэй партиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь нүхэр Э. Герек уулзалга дээрэ үгэ хэлэбэ.

(Үргэлжэлэлынь 6-дахи нюурта).

СССР-эй АРАДАЙ АЖАХЫЕ 1976—1980 ОНУУДТА
ХҮГЖӨӨХЭ ГОЛ ШЭГЛЭЛНҮҮД

(Үргэлжэлэл. Эхиннинь мартын 7-ной номерто).

Ой модоной, модо болбосоруулгын ба целлюлозо-саарһанай промышленностьда мүнөөнэй бүтээсэ ехэтэй түхеэрэлгэ, түрүү һайн технологи үргэнөөр нэбтэрүүлхэ.

Ой модоной, модо болбосоруулгын промышленностьда — ажалай бүтээсые — 25—27 процентээр, целлюлозно-саарһанай промышленностьда 23—25 процентээр дээшэлүүлхэ.

Хүнгэн промышленностьда продукци үйлэдбэрилгые 26—28 процентээр ехэдхэхэ. 1980 ондо 12,5—13,1 миллиард дүрбэлжэн метр хүрэтэр бүд нэхэхэ, 1800—1900 миллион хэһэг нэхэмэл эдлэл хэрэгсэл гаргаха. Бүдүүдтэ адлирхуу нэхэмэл бэшэ материалнуудые — 3,4—3,5 дахин, хибэс ба хибэсэй зүйлнүүдые үйлэдбэрилэн гаргалгаяа 2,1 дахин ехэдхэхэ. Пумаажан ба ноһон утаһаар оймһо-оймһоной зүйлнүүдые нэхэлгээ үргэдхэхэ, шанарыень һайжаруулха.

Шэнэ түхэлэй эрхим шанартай бүд, нэхэмэл ба оёмол зүйлнүүдые, гутал, хубсаһа хунар, ёһото ба хэмэл арһан зүйлнүүдые, олониитын хэрэглэдэг бусад эд бараа үйлэдбэрилгые хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ, түхэл шэнжыень үргэдхэхэ. Хубсаһа хунар, гутал, бүд ба арһан галантерейн үйлэдбэрилгэдэ шухала хэрэгтэй туһалбарнин мүнөөнэй хэрэгсэлнүүдые, гоёолтын материалнуудые ехээр бүтээн гаргаха.

Химическэ шэнэ утаһа, полимернэ материалнуудые, эрхим шанартай шэрэ, будагуудые үргэнөөр хэрэглэһэнэй ашаар эд бараанай шанарыень нилээд дээшэлүүлхэ, эдэнэй түхэл шэнжыень саг үргэлжэдөө шэнэлжэ, һайжаруулжа байха. Хүн зоной наһанай бүхы илгаануудай эрилтэ хэрэглэмжэ хангахые хараада абан, мүнөөнэй химическэ материалнуудта үндэһэлэн, элдэб түхэлтэй, маяг хэлбэритэй, үнгэтэй гутал, хубсаһа оёхо синтетическэ булгайр, хэмэл арһа, түхэлөө алдадаггүй нэхэмэл бүдүүд ба бусад материалнуудые бүтээн гаргадаг шэнэ үйлэдбэринүүдые бии болгохо.

Гоё һайханай ба промышленностьда ариг сэбэрые сахиха эрилтэнүүдтэ харюусаһан ажалдаа үмдэхэ тусхай хубсаһа хунар, гутал оёжо гаргалгые үргэдхэхэ.

Спорт ба аяншалгын эд бараа, мебель шэмэглэн гоёохо материалнуудые, тюль болон гардинай эдлэл хэрэгсэлнүүдые ехээр гаргаха.

Предприятинуудые техническэ талаарнь шэнээр зэбсэглэһэнэй, һэльбэн байгуулһанай, түхеэрэлгэнүүдыень нарижуулан һайжаруулһанай, шэнэ, бүтээсэ ехэтэй технологическа ажал ба үйлэдбэрине бүхыдэнь оньһожоруулха, автомадаар хангаха хэрэгсэлнүүдые нэбтэрүүлһэнэй үндэһөөр хүнгэн промышленностиин ажалай ашаг үрэ дээшэлүүлгые хангаха. Оёдолой ба гуталай промышленностиин хүдэлмэрине горитой һайжаруулха, предприятинуудые тусгаар мэргэжүүлхэ хэрэг үргэдхэхэ.

Шэнэ эдлэл хэрэгсэлнүүдые гаргажа нэбтэрүүлгэдэ, үйлэдбэриин технологи ба эмхидхэл һайжаруулгада эрдэм-шэнжэлэлгын, түхэл шэнжыень зохёодог, ухаалан бүтээдэг эмхинүүдэй үүргэ дээшэлүүлхэ.

Хүнгэн промышленностьда ажалай бүтээсые 23—25 процентээр дээшэлүүлхэ.

Соёлой-ажаһуудалан ба ажахын хэрэгсэлэй эд бараа үйлэдбэрилгые 1,6 дахин ехэдхэхэ. Эдэ эд бараа үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхээр хараалха гэбэл: электронно ба радио-промышленностьда — 3 дахин; оборонно промышленностьда — 1.9 дахин, химическэ промышленность ба хэлхеэ холбооной хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг промышленностьда — 1,8 дахин; электротехническэ промышленностьда, хүнгэн ба эдеэ хоолой зүйлнүүдэй машина бүтээдэг промышленностьда — 1.6 дахин; авиационно промышленностьда, прибор бүтээлгэ ба хара металлургида — 1,5 дахин; автомобильна, ой модоной ба модо болбосоруулгын промышленностьда, барилгын материалнуудай промышленностьда — 1,4 дахин; целлюлозно-саарһанай промышленностьда — 1,2 дахин.

Ажаһуудалда хэрэглэгдэдэг машинануудай, приборнуудай запас частьнуудые үйлэдбэрилгэ нилээд үргэдхэхэ.

Соёлой-ажаһуудалай ба ажахын хэрэглэмжын шэнэ эд бараа үйлэдбэрилгые үргэдхэхэ гэбэл: ажаһуудалда хэрэглэгдэдэг хүргэлгын түхеэрэлгэнүүд, мүльһэнэйнь өөрөө хайлашадаг 300 литр багтаасатай нэгэ ба олон камератай холодильнигууд, кондиционернүүд, үнгэтэ ба абажа ябахада таарамжатай телевизорнүүд, эрхим классай радиоприемнигууд ба радиолонууд, видеомагнитофонууд, кинофотоаппаратуранууд, газаар хүдэлдэг ба электрическэ хүсэ ехэтэй плитанууд, автомадай оньһоор хубсаһа угаадаг, элюурдэдэг машинанууд, гэрэлтүүлгын элдэб янзын приборнууд, эдеэнэй һайн шанартай приборнууд, шаажан гүйлгэмэл, шаажан-шабар амһартанууд, автомобилиин эдлэл түхеэрэлгэнүүд, транспортын хэрэгсэлнүүдэй хойноһоо харууһалалгада хэрэглэгдэдэг зүйлнүүд, гэрэй ажалые хүнгэдхэдэг түхеэрэлгэнүүд, хүн зоной үргэнөөр хэрэглэдэг бусад эд бараан.

Саад-огородой хүдэлмэридэ хэрэглэгдэхэ улам һайн зэмсэг хэрэгсэлнүүдые, байрын гэрнүүдые дулаасуулха, уһаар хангаха бүлэг түхеэрэлгэнүүдые, мүн хүдөөгэй хүн зоной байдал улам һайжаруулха бусад эд бараа үргэнөөр үйлэдбэрилэн гаргалгые эмхидхэхэ.

Эдеэ хоолой зүйлнүүдэй һалбаринуудай промышленностьда продукци үйлэдбэрилгые — 24—25 процентээр дээшэлүүлхэ. Эдеэ хоолой зүйлнүүдэй шанарыень, биологическа үнэтэ зүйлыень, амта шэмыень нилээд һайжаруулха, эдэнэй түхэл шэнжыень үргэдхэхэ.

Хүүгэдэй ба тусгаар буйлуулагдаһан эрхим шанартай эдеэ хоолой элдэб зүйлнүүдые, эдеэнэй холимог зүйлнүүдые, полуфабрикадуудые, кулинарна зүйлнүүдые, хуряамсараа хүргэжэрхиһэн овощ ба үрэ жэмэсүүдые, түгэс шахуу бэлэн болгоод консервэлэгдэһэн эдеэ хоол, жэмэсэй ба овощой шүүһэ, аршаан ба пивэ үйлэдбэрилгые хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ. Хүн зондо таарамжатай байхынь тула эдеэ хоолой зүйлнүүдые багсалаад, хайрсаглаад худалдалгые үргэдхэхэ.

1980 ондо худалдагдаһан бүхы мяханай хэмжээндэ хүргэгдэһэн мяха худалдалгые 80 процент хүрэтэр дээшэлүүлхэ. Сагаан эдеэнэй зүйлнүүдые — 1,2 дахин, сыр — 1,1 дахин, сонгоогдоһон гахайн мяха, сосиска, сарделькэ үйлэдбэрилгые 1,7—1,8 дахин ехэдхэхэ.

Мяханай, һүнэй промышленностьда, мүн саахарай, консервын ба сезоноор хүдэлдэг бусад һалбаринуудай үйлэдбэриин хүсэнүүдые ашаглан хэрэглэлгээ һайжаруулха.

Эдеэ хоолой шэмэтэ һайн зүйлнүүдые буйлуулан бэлдэхын тула шухала хэрэгтэй бодосуудтай хүдөө ажахын түүхэй эд улам үргэнөөр ашаглаха.

Эдеэ хоолой зүйлнүүдые зөөхэ, хадагалха, багсалалгын шэнэ хэрэгсэлнүүдые, тусхай транспорт, эдэниие амһарталангүй зөөхэ, мүн бусад түрүү һайн арга үргэнөөр хэрэглэхэ.

Ябталан багсалалгын ба юулэлгын бүтээсэ ехэтэй автомат лининүүдые, саг үргэлжэ хүдэлдэг стерилизаторнуудые, программна жолоодолготой автомат центрифугануудые ба бусад тон шэнэ түхеэрэлгэнүүдые ехэ хэмжээгээр нэбтэрүүлхэ. Эдеэ хоолой, мяханай, һүнэй промышленностьда хэрэглэгдэдэг холодильнигуудай хэмжээе 1.3 дахин ехэдхэхэ.

Мал ажалай эрилтэнүүдые хангахын тула машинадагдаһан һү хатаажа, уйгааг болгохо, тоһолиг һү һэлгэдэг зүйлнүүдые, мяха-яһанай ба загаһанай гурил үйлэдбэрилгые нилээд үргэдхэхэ.

Загаһаар буйлуулагдаһан эдеэ хоолой товарна продукци (консервэнүүдые оруулалсан) үйлэдбэрилгые 30—32 процентээр дээшэлүүлхэ. Загаһа олзоборилдог флодые ашаглалгын ашаг үрэ дээшэлүүлхэ, бүтээсэ ехэтэй суднануудаар тэрэниие нэмэжэ хангаха. Загаһа олзоборилгые оньһожоруулха, автомадаар хангаха, загаһа болон далан сооһоо баригдаһан бусад зүйлнүүдые болбосоруулха арга олгоһон загаһа барилгада хэрэглэгдэдэг аргануудые нарижуулан һайжаруулха, бүтээсэ ехэтэй шэнэ арга зохёохо, загаһа барилгын зэмсэг хэрэгсэлнүүдые, түхеэрэлгэнүүдые, приборнуудые бүтээхэ.

Дэлхэйн океан далайнуудай уһан сооһоо загаһа олзоборилхо шэнэ районуудые, газарнуудые шэнжэлэн ашаглажа үргэлжэлүүлхэ. СССР-эй эрье шадарай уһан сооһоо загаһа барилгые хүгжөөхэ.

Орон доторойнгоо уһа сөөрэмүүдтэ эрхим шанартай, элдэб түрэлэй загаһадан нөөсэ баялигуудые үргэдхэхэ. Гүрэнэй нуур сөөрэмүүдэй ажахынуудта загаһа үсхэбэрилгын үргалтые 1.7 дахин дээшэлүүлхээр хараалха.

Загаһанай продукци хэрэглэдэг нютагуудта загаһа болбосоруулан буйлуулдаг предприятинуудые, мүн тусхай мэргэжэлтэй фирменнэ магазинуудые үргэнөөр бии болгохо. Хүн зоной эрилтые хараада абан, океан далай сооһоо баригдаһан элдэб түрэлэй загаһаар буйлуулагдаһан, ябталагдаһан ба багсалагдаһан эрхим шанартай продукци ехээр үйлэдбэрилхэ, тэрэнэй түхэл шэнжыень үргэдхэхэ. Амиды ба хүргэһэн загаһа, загаһанай филе, балыгай ба кулинарна зүйлнүүдые, сонгоогдоһон болон хатаагдаһан загаһанай продукци саашадаа улам ехээр үйлэдбэрилжэ, худалдаа наймаанда гаргалгые үргэдхэхэ. Эдеэ хоолой элдэб зүйлнүүд: загаһанай колбаса, сосиска ба полуфабрикадуудые, загаһанай гурил ба бусад зүйлнүүдые үйлэдбэрилхын тула загаһа болон далайн бусад продуктнуудые ехээр хэрэглэхэ.

Эдеэ хоолой промышленностьда — 24—26 процентээр, мяха-һүнэй — 17—19 процентээр, загаһанай промышленностьда ажалай бүтээсые 16—18 процентээр дээшэлүүлхэ.

Талха татадаг ба хүрпээгэй промышленностьда продукци үйлэдбэрилгын ургалта 21—23 процентээр дээшэлүүлхэ. Эрхим сортын талха таталгые, барайгар ба гэршүүхын хүрпээ үйлэдбэрилгые ехэдхэхэ.

Дүн хамта 30 миллион тонно багтаамжатай орооһоной элеваторнуудые барижа, ашаглалгада оруулха.

Холимог тэжээлэй промышленностьда продукци үйлэдбэрилгые 1,5 дахинһаа бага бэшээр нэмээхэ. 1980 ондо гүрэнэй промышленна предприятинуудта 53 миллион хүрэтэр тонно холимог тэжээл, 4 миллион хүрэтэр тонно белогоор, витаминаар элбэг баян нэмэлтэ тэжээл үйлэдбэрилхэ.

Элдэб зүйлэй нэмэлтэнүүдые хэрэглэжэ, тэжээлэй орооһо таряае бүхыдэнь шахуу холимог тэжээл болгожо болбосоруулан үйлэдбэрилхын тула гүрэнэй, ажахынууд хоорондын, колхоз, совхозуудай холимог тэжээлэй предприятинуудай үйлэдбэриин хүсые хурдан түргэнөөр хүгжөөлгые гол шухала зорилго гэжэ тоолохо. 1980 ондо колхоз, совхозуудта холимог тэжээл үйлэдбэрилгые 24—28 миллион тоннодо хүргэхэ.

Талха таталгын ба хүрпээгэй, холимог тэжээлэй промышленностьда ажалай бүтээсые 24—26 процентээр дээшэлүүлхэ.

Микробиологическа промышленностиие хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ. Энэ һалбариин продукци үйлэдбэрилгые 2—2,1 дахин үргэдхэхэ. Тэжээлэй белок, премикснүүдые, ургамалнуудые хамгаалха микробиологическа хэрэгсэлнүүдые нилээд ехээр үйлэдбэрилхэ. Аминокислотануудые, тэжээлэй антибиотигуудые, ферментнүүдые ба микробиологическа синтезэй бусад продукци үйлэдбэрилгые горитойгоор үргэдхэхэ. Тэжээлэй белогой шанарые һайжаруулгада, тэрэниие арьбалалтайгаар үйлэдбэрилгэдэ онсо анхаралаа хандуулха.

Биологическа талаараа эдэбхитэй бодосуудые бии болгодог микроорганизмуудай ашаг шэмэ ехэтэй, тогтууритай һайн штаммуудые промышленностьда абаха шэнэ, бүри үнэгүй түүхэй эд хэрэглэһэнэй үндэһөөр микробиологическа продукци үйлэдбэрилгын улам һайн технологи зохёохо, түүхэй эдэй продукци абалгые дээшэлүүлхэ талаар шэглүүлэгдэһэн шэнжэлгэнүүдые үргэдхэхэ. Туд, бүри өө хүсэтэ агрегадуудтай бүтээсэ ехэтэй технологическа линиүүдээр микробиологическа промышленностиие хангалгаяа үргэлжэлүүлхэ.

Микробиологическа промышленностьда ажалай бүтээсые 62—64 процентээр дээшэлүүлхэ.

Медицинскэ промышленностьда продукци үйлэдбэрилгые 44—46 процентээр ехэдхэхэ.

Хүн зоной бэеын элүүрые шалгахын, үбшэнтэнэй үбшэ таниха диагноз табиха хэрэгые һайжаруулхын тула ашаг үрэ ехэтэй шэнэ эм домуудые, автомадаар хангагдаһан, нарижуулан һайжаруулагдаһан электронно приборнуудые, аппарадуудые бүтээн гаргаха. Синтетическэ гормон, инсулин, үхибүүдтэ шухала хэрэгтэй бэлэн болгогдоһон домто зүйлнүүд болохо эндокриннэ ба рентген-тодоруулгын хэрэгсэлнүүд, июдэнэй шэл, медицинскэ зэмсэг хэрэгсэлнүүд, лабораторно медицинскэ түхеэрэлгэнүүд, больницануудтахи ажал хүдэлмэриие оньһожоруулха хэрэгсэлнүүдые нилээд үргэнөөр бүтээн гаргаха. Витаминууд ба бусад эм гаргаха шэнэ технологическа ажал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ.

Элүүрые хамгаалгын эмхи зургаануудай ба хүн зоной эрилтэнүүдые медицинэдэ шухаг эдлэл хэрэгсэлнүүдээр хүсэд дүүрэнээр хангахын тула гансал медицинскэ промышленностьда бэшэ, мүн бусад һалбаринуудай предприятинуудта эдэниие улам ехээр үйлэдбэрилдэг болохые хараалха.

Медицинскэ промышленностьда ажалай бүтээсые 36—38 процентээр дээшэлүүлхэ.

Нютагай промышленностьда продукци үйлэдбэрилгые 1,3—1,4 дахин дээшэлүүлхые хараалха. Тиихэдээ нютагай түүхэй эд, материалнууд ба дахин хэрэглэгдэхэ зүйлнүүдые ехээр ашаглаха.

Нютагай промышленностиин предприятинуудые оньһон техникээр саашадань зэбсэгжүүлхэ, тусхай шэглэлтэй болгохо хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ. Хүн зоной эрилтэ улам һайнаар хангахын тула хүгжэмэй инструментнүүдые, уран зурагай эдлэл хэрэгсэлнүүдые, гарай бэлэг болгожо баридаг элдэб зүйлнүүдые, ажаһуудалда, гэрэй ажахыда, амаралта, аяншалга, физкультура ба спортдо шухала хэрэгтэй эд бараа бүтээн гаргалгые үргэдхэхэ.

IV. Хүдөө ажахые хүгжөөлгэ

Хүдөө ажахын үйлэдбэриие саашадань хүгжөөхэ, улам тогтууритай болгохо, газар тариалан ба мал ажалые бүри ехэ ашаг үрэтэй болгохо, тиигэжэ хүн зоноо эдеэ хоолоор, промышленностьяа түүхэй эдээр хүсэд хангаха, гүрэндөө шухала зэргын хүдөө ажахын продуктнуудай нөөсэ бии болгохо гээшэ хүдөө ажахымнай гол зорилго мүн.

Хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгын энэнэй урда тээхи табан жэлэйхитэй сасуулбал, жэлэй дунда зэргын хэмжээе 14—17 процентээр ехэ болгохо.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриин ашаг үрые дам саашань, хэлбэришэгүйгөөр ехэдхэхэ, тэрэнэй материально-техническэ үндэһэ һуури бэхижүүлхэ. Ажал хүдэлмэридэнь олон янзын оньһото зэбсэгүүдые улам үргэнөөр нэбтэрүүлхэ, хүдөө ажахые химиин зүйлнүүдээр хангаха, газарайнь ашаг шэмэ бүри һайн болгохо. Наука, техникын, түрүү дүй дүршэлэй туйлалтануудые улам түргэнөөр хэрэглэжэ байха. Хүдөө ажахын үйлэдбэриие эмхидхэн хүтэлбэрилдэг аргаяа бүри һайн болгохо. Ажахынуудые өөһэд хоорондоо хамжан ажалладаг болгохо, хүдөө ажахы промышленность хоёрой хамтын нэгэдэлнүүдые болон предприятинуудые байгуулха, тиигэжэ хүдөө ажахые саашадань томодхон, тусхай мэргэжэлтэй болгохо.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриие бүри зүбөөр хубаарилан хүгжөөхэ, тиихэ зуураа оронойнгоо район бүхэнэй байгаалиие яажа улам ашагтай һайнаар хэрэглэхэ тухайда бодохо. РСФСР-эй хараа хүрьһэгүй зонодо хүдөө ажахые бүри түргэнөөр хүгжөөхэ.

Газар уһаяа, материально-техническэ хэрэгсэлнүүдээ, ажалайнгаа арга боломжонуудые бүри һайнаар хэрэглэхэ тушаа хэмжээ абаха, бүтээгдэдэг зүйлнүүдэй өөрынь үнэ сэн хямдаруулха. Табан жэлэй туршада колхоз, совхозуудай ажалай бүтээсые дунда жэшээгээр жэл бүри 27—30 процент дээшэлүүлхэ.

Газар тариаланһаа мал ажалһаа абтадаг зүйлнүүдэй шанарые саашадань һайжаруулха хэрэгтэ онсо анхарал табиха. Хүдөө ажахын ургамалнуудай эгээн баян ургасатай сортнуудые болон гибридүүдые ехээр тариха ябадал, эгээн һайн үүлтэрэй мал олоор үсхэхэ, үйлэдбэриин мүнөө сагай технологи үргэнөөр хэрэглэхэ ябадал хангаха. Хүдөө ажахын продуктнуудые, түүхэй эд хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилхэдэ, мүн пишэ тиинэнь зөөхэдэ, хадагалхада, буйлуулхада ушардаг гээлтэ хоролтонуудые болюулха хэмжээ абаха.

Газар тариалангай талаар гол шухала зорилго иимэ: тарилгын талмайн бүридэл һайжаруулжа, ургаса дээшэлүүлжэ, минеральна болон нютагай үтэгжүүлгэ ашагтайгаар хэрэглэжэ, шанаржуулагдаһан газарта, мүн шиигэ нойтоор дуталдадаггүй газарта, шадаал һаа ехэ тарилга хэжэ, баян ургаса үгэдэг сортнуудые болон гибридүүдые ургуулжа, орооһо тарая ургуулха арга һайжаруулжа, тон ехэ орооһо тарая абадаг болохо, орооһо тараанай ажахые улам тогтууритай бата болгохо.

Ниитэ дээрэнь жэл бүри 215—220 миллион тонно хүрэтэр орооһо тарая дунда жэшээгээр абадаг болохо. Хүсэ шэмэтэй, хатуу шэнписэ, хара тарая, гэршүүхэ, шэра будаа, барайгар нилээд ехээр ургуулжа абадаг болохо. Эдеэ хоолдо, малай тэжээлдэ ородог кукуруза, ешмэн, сөөсэ, буурсагта болон бусад ургамалнуудые бүри ехээр тарижа, ниитэ суглуулбариинь ехэ болгохо. Товарна орооһо тарая найдамтай ехээр абадаг болохо үргэн ехэ зононуудые шанаржуулагдаһан газарнуудта улам түргөөр байгуулха. Уһалууриин газарта кукурузын орооһо нилээд ехээр абадаг болохо. Орооһото ургамал тарижа абаха хүдэлмэриие үргэлжэдэнь оньһожоруулжа дүүргэхэ.

1980 ондо 9 миллион тоннонһоо доошо бэшэ, сэбэр болгогдоогүй хлопок ургуулжа абаха. Нарин утаһатай хлопчатник бүри үргэнөөр тариха, ургасыень дээшэлүүлхэ. Хлопок, хүсы үбһэ һэлгүүлэн таридаг болоно дүүргэхэ. Шанараар һайн утаһатай, ургаса ехэтэй, муудадаггүй хлопчатник ургуулха тухай хэмжээ абаха. Хлопчатник тариха, уһалха, хуряаха ажалые улам оньһожоруулха.

Жэлдээ дунда жэшээгээр 95—98 миллион тонно хүрэтэр саахарай свёкло ургуулжа абадаг болохо, тэрэнэй ургаса, амта шэмыень нилээд һайн болгохо. Саахарай свёкло таридаг гол шухала газарнуудта тэрэнэй үйлэдбэриие улам томодхохо, тусхай мэргэжэлтэй болгохо тухай хэмжээ абаха. Уһалагдадаг газарта свёкло тариха ябадал эмхидхэхэ. Энэ талаар Поволжиин, Хойто Кавказай районууд, Украинын урда тээгүүрхи, Молдавиин газарнууд эгээл таарамжатай байна. Свёкло ургуулжа абаха хүдэлмэриие үргэлжэдэнь оньһожоруулжа гол түлэб дүүргэхэ. Свёкло таридаг ажахынуудые үтэгжүүлгээр, ургамал хамгаалдаг химическэ зүйлнүүдээр хүсэд хангаха.

Технологическа шанараараа һайн лёной утаһа, тоһолиг ургамалнуудай, илангаяа наран сэсэгэй, соя, горчица, клещевинын, эфиртэ тоһоной болон бусад техническэ ургамалнуудай үрэһэ, мүн эмдэ ородог ургамалнуудые бүри ехээр абадаг болохо.

Хартаабха, огородой эдеэ, бахчева ургамалнуудые бүри ехээр ургуулжа абаха. Эдэнэй сортыень олон болгохо, шанарыень һайжаруулха. Городуудай, промышленна түб газарнуудай хүн зониие хангахын тула огородой эдеэ, эртэ ургадаг хартаабха найдамтайгаар ургуулжа абаха зононуудые уһалууриин газарнуудта бии болгожо түгэсхэхэ. Томат, үгэрсэ, һонгино, чеснок болон эдеэ хоолдо оролсодог ногоон ургамалнуудые хүн зоной эрилтэ хангама ехээр абадаг болохо, тусгаар ажахынуудые, теплицын комбинадуудые саашадааншье эмхидхэхэ. Технологи һайжаруулжа, олон зүйлэй оньһото зэмсэгүүдые хэрэглэжэ, огородой эдеэ, хартаабха ургуулжа абахада гарадаг гаргашануудые нилээд бага болгохо.

Үйлэдбэриие улам бүтээсэтэй болгожо, тэрэшэлэн буйлуулгын предприятинуудтай томо томо саад, винограднигуудые промышленна аргаар олоор байгуулжа, үрэ жэмэс, үзэм виноград, сайн набшаһа, хмель бүри ехээр абаха. Үбэлдөө таридаг үрэ жэмэстэ ургамалнуудые олон болгожо, тэдэ тарималнуудай сортыень һайжаруулха. Жэмэс тариха талмай ехэ болгохо.

Хүн зониие огородой шэнэ ургасын эдеэ, жэмэсээр бүхэли жэл соо бүри һайнаар хангаха. Энэ зорилгоор колхоз, совхозуудта бүри олон хранилищинуудые бариха.

Газар тариалангай культура улам дээшэлүүлхэ. Газар дайдаяа, эгээн түрүүн тариалангай газарые бүрин бүтэн байлгаха, бодомжотой һайнаар хэрэглэхэ, илангаяа ороноймнай урдуурхи, зүүн тээгүүрхи районуудай газарай хүрьһые уһа, һалхинһаа болоно нурадаг, гэмтэдэг ябадалһаа һэргылэн хамгаалха.

Үрэһэ хүрэнгын ажахые нилээд һайжаруулха. Сортовой үрэһэ тарилгые саашадань томодхон, тусхай мэргэжэлтэй болгохо, үрэһэнэй ажахые промышленна аргаар эрхилдэг болохо, тиихэдээ ажахынуудай өөһэд хоорондоо хамжан ажаллаха ябадалаа булюу һайн байдагые хараадаа абаха.

Үбһэ тэжээлээр ходоодоо хангагдадаг байха тушаа ехэ ехэ хэмжээнүүдые хараалха, тиихын тула газар шанаржуулгын ехэ арга боломжонуудые хэрэглэхэ. Адууһа малаа тэжээлэй белогоор хүсэд хангаха.

Горох, люпин, хүсы үбһэ болон белок ехэтэй бусад ургамалнуудые тон ехээр тариха, РСФСР-эй, Украинын урда талын районуудай, мүн Молдавиин, Закавказиин республикануудай уһалагдадаг газарнуудта соя тарилга эмхидхэхэ. Дунда Азиин республикануудта, Урда Казахстанда соянын зохихо янзын сортнуудые бии болгохо, тэрэниие ургуулха арга олохо. Энэ зорилгоор тусхай шэглэлтэй ажахынуудые байгуулжа, тэдэнэй шухала хэрэгтэй машина техникээр зэбсэгжүүлхэ, минеральна үтэгжүүлгээр болон гербицидээр хүсэд хангаха.

Тэжээлэй ургамалнуудые тарилгын культура дээшэлүүлхэ. Тэжээлэй таримал ургамалнуудай ургаса улам ехэ болгохо, тэжээл абадаг сабшалангай газарые ашаг ехэтэйгээр эдлэхэ. Ашаг шэмэ ехэтэй уһалагдадаг сабшалан, бэлшээриннгээ талмайе, мүн сүл губиин ба губилиг районуудайнгаа уһаар хангагдаһан бэлшээриин газарые ехэ болгохо.

Ниитынгээ малые, мүн колхознигуудай, хүдэлмэришэд, алба хаагшадай үмсэдөө баридаг малые үбһэ тэжээлээр хүсэд хангахын тула бүдүүн, шэмэтэ тэжээлнүүдые нилээд ехээр абадаг болохо. Колхоз, совхоз бүхэндэ нөөсэ үбһэ тэжээл тусгаар бэлдээд байха.

Нэн түрүүн бүдүүн тэжээл хуряаха, хадагалхадаа, малда эдюулхээ буйлуулхадаа, шэмыень алдахагүй болгожо, тэжээлэй шанар һайжаруулха. Ногооной гурил, сенаж ехээр бэлдэхэ, тэжээлээ брикет болгохо, бутаруулха, химическэ аргаар буйлуулха мэтые үргэнөөр хэрэглэхэ. Тэжээл хуряажа абаха, буйлуулха хүдэлмэриие үргэлжэдэнь оньһожоруулга түргэдхэхэ.

Эдеэ хоолой, мяха, һүнэй промышленностиин үлөөдэһэ суглуулжа малдаа эдюулхэ ябадал үргэнөөр ашаглаха. Худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой предприятинуудта үлэдэг, хүн зоной хаядаг эдеэ хоолой үлөөдэһэ суглуулдаг ябадал бүри һайнаар эмхидхэхэ.

Мал ажалай талаар — мяха, һү, үндэгэ, нооһо гэхэ мэтын зүйлнүүдые саашадаа бүри ехээр абаха хэрэг хангаха. Энээнэй тула малай, шубуунай ашаг үрые улам дээшэлүүлхэ, тэдэнэй тоо толгой олошоруулха, үбһэ тэжээлээ ашагтайгаар хэрэглэхэ, малайнгаа харууһалга, эдэлүүлэлгые нилээд һайжаруулха, үүлтэржүүлгын хүдэлмэри нарижуулха, ажалаа оньһожоруулха, түрүү технологи нэбтэрүүлхэ шухала.

Жэл бүри дунда зэргээр 15—15,6 миллион тонно хүрэтэр мяха (годол мяхан), 94—96 миллион тонно хүрэтэр һү, 58—61 миллиард үндэгэ абадаг болохо.

Мал ажалһаа, шубуудһаа абтадаг продукци үйлэдбэрилгые али болохоор томодхон, тусхай мэргэжэлтэй болгохо.

Эдэ ажалые удаа дараалан промышленна аргаар эрхилдэг болохо. Гүрэнэй, колхозуудай ажахынууд хоорондын мал ажалай томодхогдоһон комплекснуудые оньһожоруулагдаһан фермэнүүдые, шубуунай фабрикануудые олоор бариха, шэнэ техникэ болон технологи хэрэглэлгые хараадаа абажа, мүнөө бии байгаа малай, шубуунай фермэнүүдые шэнэлэн һэльбэхэ.

Залуу бодо мал олоор үсхэбэрилэн таргалуулжа, шубуунай мяха абаха бройлерно арга үргэнөөр хэрэглэжэ, мяха, илангаяа үхэрэй, шубуунай мяха бүри ехээр үйлэдбэрилхэ. Мяхалиг үүлтэрэй малай тусгаар ажахынуудые хүгжөөхэ. Гахай олоор үсхэбэрилхэ, тиихэдээ гол түлэб мяхалиг гахайнуудые тэжээхэ, мүн гахайн сонгооһон мяха бүри ехээр абадаг болохо. Колхоз, совхозуудтахи болон гүрэнэй хүдөө ажахын бусад предприятинуудтахи үнеэдэй тоо толгой нилээд олошоруулха, үнеэдээ һү ехэтэй болгохо, мал һүрэгөө тон олон болгохо. Хони ямаадайнгаа тоо толгойе саашадань олошоруулха, тэдэнэйнгээ ашаг шэмые дээшэлүүлхэ.

Мори, оро, ан, туулай, нуур сөөрэмэй загаһа, мүн зүгы үсхэхэ болоод торго абаха арга боломжоёо хүсэд һайнаар хэрэглэхэ.

Мал аргалха хэрэг һайжаруулха, малай үбшэлхэ, үхэхэ ябадал үсөөн болгохо. Мал ажал хангахын, мал аргалхын тулада элдэб янзын эм дом, мүн баһа шухала хэрэгтэй зэмсэг хэрэгсэлээр олоор хангажа байха.

Хүдөө ажахын продуктнуудые заатагүй худалдажа абаха түсэб бэелүүлхэ арга, мүн иимэ зүйлнүүдээ гүрэндэ түсэбһөө гадуур дээшэлүүлэгдэһэн сэнгээр худалдадаг ажахынуудые урмашуулха арга саашадаашье хэрэглэжэ байха. Жэл жэлээрнь хубаарилан табан жэлэй туршада бэлэдхэлэй эмхи зургаануудай колхоз, совхозуудтай баталдаг контрактациин договорнууд дотор заатагүй абаха түсэбэй ёһооршье, түсэбһөө гадууршье худалдажа абаха продуктнуудай хэмжээе хараалха. Хүдөө ажахын продуктнуудые контрактациин договорнуудай ёһоор худалдан абаха хэрэг хангаха.

Хүдөө ажахын элдэб янзын гол шухала продуктнуудые (түсэбһөө гадуурхииень хараадаа абалсан) худалдан абаха хэмжээе жэл соо дунда жэшээгээр эды шэнээн болгохо гэбэл: 90 миллион тонно орооһо тарая, 89,5 миллион тонно саахарай свёкло, 8.5 миллион тонно сэбэрлэгдээгүй хлопок, 511 мянган тонно лёной утаһа, 17 миллион тонно огородой эдеэ, 16,8 миллион тонно хартаабха, 5,6 миллион тонно үрэ жэмэс, 5.4 миллион тонно виноград, 6 миллион тонно наран сэсэг, 17,4 миллион тонно мал ба шубуудые (амидын шэгнүүрээр), 60,5 миллион тонно һү, 34,3 миллиард үндэгэ, 511 мянган тонно нооһо (зачётно шэгнүүрээр) худалдан абаха.

Продукци бэлэдхэхэ аргануудаа бүри һайн болгохо. Продукци буйлуулдаг, мүн худалдаа наймаа хэдэг предприятинуудтай колхоз, совхозуудай сэхэ холбоотой байх[…] дал үргэнөөр хүгжөөхэ, бэлэдхэдэг ба хүн зондо ху[…] зүйлнүүдэйнгээ шанарай түлөө тэдэнэй харюусалг[…] дээшэлүүлхэ. Хүдөө ажахын продукци ашалга, зөөлг[…] галалгые һайжаруулха, контейнерээр зөөлгэ дэлгэр[…] Продукциие бүтээдэг газартань ерэжэ, сэхэ тушаан а[…] бэлэдхэлшэдэй машинаар зөөхэ ябадал үргэнөөр хэр[…] Бэлэдхэлэй эмхи зургаануудые материально-техничес[…] рэгсэлнүүдээр һайса хангаха, бэлэдхэлэй шэнэ пункт[…] элеватор, холодильнигуудые, жэмэс, огородой эдеэ хада[…] байрануудые түхеэрхэ, мүнөө бии байгаа байрануудые ш[…] хэн һэльбэхэ.

Газар шанаржуулгые саашадаашье үргэн хэмжээ[…] эрхилхэ. Гүрэнэй капитальна хүдэлмэридэ зорюулагдаха[…] гөөр 4 миллион гектар газарые уһалагдадаг болгохо, […] миллион гектар газар хатааха, сүл губи, губилиг, ха[…] районуудта 37,6 миллион гектар бэлшээри уһал[…] болгохо.

РСФСР-эй Европодохи зүүн урдахи хубиин, […] Кавказай, Украинын урда тээхи, Молдавиин, Каз[…] мүн Дунда Азиин, Закавказиин республикануудай рай[…] та уһалууриин газар, тариалангай талмай ехэ […] РСФСР-эй хара хүрьһэгүй зонодо газар шанаржуулг[…] гэнөөр хэрэглэхэ. Прибалтикын республикануудай, По[…] набтар газарай, Алас-Дурнын хизаарай намаг газар […] ха хүдэлмэриие саашадань үргэлжэлүүлхэ.

Хойто зүгэй болон Сибириин мүрэнүүдэй зарим […] Дунда Ази, Казахстан уруу, Волго мүрэн уруу урад[…] абаашаха асуудалтай холбоотой шэнжэлгэнүүдые хэх[…] нэй үндэһөөр проектнэ хараа түсэбүүдые бэелүүлхэ.

Газар шанаржуулгада наука, техникын туйлалта […] хэрэглэхэ, уһалууриин ажахын барилга, ашаглалгын […] мэриие саашадань индустрижүүлхэ, газар уһалха түрүү[…] хэрэглэхэ. уһалууриин зэмсэг хэрэгсэлнүүдые автомат[…] оньһожоруулагдаһан аргаар хүдэлгэхэ. Уһанайнгаа баял[…] бүри ашагтайгаар хэрэглэхэ. Мүнөө хүдэлжэ байгаа уһ[…] риин хэрэгсэлнүүдые техническэ талаарнь һайжару[…] Газар уһалалга, хатаалгын хэрэгсэл байгуулха. Хүдөө […] хыда шанаржуулагдаһан газарые ашаглаха ябадалые […] лексноор бэелүүлхэ. Уһалууриин зэмсэг хэрэгсэлнүүдэй […] райнь түлөө уһалалгын ажахын проектнэ болон бари[…] эмхи зургаануудай харюусалга дээшэлүүлгэ. Уһалаг[…] хатаагдаһан газарнуудаа тон шанартайгаар хэрэглэхэ, эдэ[…] зарнуудта таригдадаг хүдөө ажахын ургамалнуудай у[…] али болохоор дээшэлүүлхэ.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриие удаа дараалан улам […] рүүлжэ байха. 1980 ондо хүдөө ажахыда 115 […] хүрэтэр минеральна үтэгжүүлгэ, 5 миллион […] химическэ нэмэлтэ тэжээл эльгээдэг болохо. Минера[…] үтэгжүүлгын ниитэ хэмжээнтэй сасуулбал, фосфор, […] рат болгоһон ба холимол үтэгжүүлгэнүүдые бүри ехээр […] гээн хангажа байха, минеральна үтэгжүүлгын аша[…] дээшэлүүлхэ. Эдэнээ зөөхэ, хадагалхадаа, газараа үтэгж[…] хэдээ, гээлтэ хоролтодо багаар оруулдаг болохо. Онь[…] руулагдаһан складуудые олоор бариха, тиихэдээ минера[…] үтэгжүүлгээ хадагалхын тула индустриальна аргаар бү[…] дэһэн ябууд хабсаргагдадаг барилгануудые хэрэглэхэ, […] хоз, совхозуудые арготехникын талаар хангалгын гүрин[…] нарижуулха.

Ургамал хамгаалгын 628 мянган тонно (условно […] цэ)хүрэтэр химическэ зүйлнүүдые, тэрэ тоодо 245 м[…] тонно гербицидүүдые хүдөө ажахыда 1980 ондо […] хангаха.

Ургамал хамгаалха албан газарнуудые улам һ[…] ажалладаг болгохо тушаа хэмжээ абаха. Хүдөө ажахын […] тониие биологическа аргаар хюдажа тэмсэхэ ябадал […] даа улам ехээр хэрэглэхэ.

Эхүүн хүрьһэ избёосходожо, хужарлиг хүрьһэ […] уһалжа элдүүрилхэ хүдэлмэриие, нютагай үтэгжүүлгэ […] хэдээ торф хэрэглэхэ хүдэлмэриие бүри үргэнөөр эр[…]

Хүдөө ажахын үйлэдбэриие бүтээсэ ехэтэй, тусхай […] гэжэлтэй болгохо, томодхохо тухай, энэ үйлэдбэриие ин[…] риальна аргаар эрхилхэ, колхозууд совхозуудай үйл[…] ашаг ехэтэй болгохо тухай гол шухала асуудалнуудые […] хэхэ хэрэгтэ эрдэм шэнжэлгын эмхи зургаануудай а[…] хандуулха. Хүдөө ажахын үлэмжэ ехэ ургаса үгэдэг тон […] сортын, мүн ургамалнуудай гибридүүдые бии болго[…] шаа, мүнөө ашаг шэмэ ехэтэй шэнэ үүлтэрнүүдые бии […] хо тушаа бии байгаа малнуудай, тахяа шубуудай үү[…] һайжаруулха, ашаг шэмэ ехэтэй үүлтэрнүүдые бии […] тушаа селекциин хүдэлмэри һайжаруулха. Ургама[…] гутаха ябадалһаа, хоротонһоо хамгаалха шухала […] дые, мүн баһа амитаниие элдэб үбшэнһөө һэргылхэ, […] үбшэнүүдтэй тэмсэхэ хэрэгсэлнүүдые бии болгохо т[…] бүри ехэ хүдэлмэри хэхэ.

Хүдөө ажахын наукые, мүн туршалга, үйлэдбэри[…] ажахынуудые материальна талаарнь түргөөр хангаха […] хэмжээ абаха. Селекциин центрнүүдые саашадань бай[…] үргэлжэлүүлхэ. Наука, техникын, түрүү дүй дүршэлэй[…] лалтануудые колхоз, совхозуудтахи, хүдөө ажахын […] предприятинуудтахи үйлэдбэридэ үргэнөөр хэрэглэхэ […] дал хангаха.

Капитальна хүдэлмэридэ һомологдоһон мүнгэ зөөриин […] миллиард түхэригые, тэрэ тоодо гүрэнэй капитальна хү[…] ридэ һомологдоһон мүнгэнэй 115,7 миллиард түхэриг[…] дөө ажахыгаа хүгжөөлгын бүхы хүдэлмэринүүдтэ, […] до үйлэдбэриин, гэр байрын, культурна ажаһуудалай […] гада, зэбсэг техникэ худалдажа абалгада һомолхо. Колх[…] дай капитальна хүдэлмэриие 56 миллиард түхэригэн […] нэй материально-техническэ зүйлнүүдээр хангаха. […] тальна хүдэлмэридэ гаргашалагдаха мүнгэ зөөриие […] ажахын эгээн шухала зорилгонуудай шиидхэлгэдэ—[…] тарая, техническэ ургамал бүри ехээр абалгада, мал […] хүгжөөлгэдэ, үбһэ тэжээл элбэгжүүлгэдэ зорюулан […] рүүн һомолхо. Капитальна хүдэлмэридэ һомологдоһон […] гэ жэжэ божо юумэндэ гаргашалжа үрихэгүй, барилг[…] дэлмэриин хэгдэхэ болзорые наринаар сахиха. Мүн[…] байгаа үйлэдбэриин барилгануудые бүри олоор һэльб[…] нэдхэхэ.

Хүдөө ажахын барилгануудые түсэблэхэ хэрэг һ[…] руулха, тэдэниие хэхэдэ сметын ёһоор гаргашалагда[…] сэн хямдаруулха, барилгын сүм хабсаргагдадаг улам […] тай, хүнгэн сомор бүтээлнүүдые, мүн проектын бол[…] нологиин түрүү аргануудые хэрэглэхэ.

Хүдөөдэ барилга хэдэг гүрэнэй, колхозууд хоорондын […] рилгын организацинуудай үйлэдбэриин үндэһэ һуури […] жүүлхэ. Барилгые шадаал һаа ехээр индустрижүүлх[…] дөөгэй тусгаар шэглэлтэй барилгын комбинадуудые […] руулха, барилгын материал хэрэгсэлнүүдые нютаг […] бүри ехээр бүтээдэг болохо. Шэнэ техникээр хангажа, […] лэдбэриин поточно-индустриальна арга, түрүү технолог[…] рэглэжэ, хүдөө ажахыгаа техническэ талаарнь саашада[…] хангаха. Хүдөө ажахын хүдэлмэриие электрын гал[…] хүсөөр саашадаашье түргэнөөр хангалга, тэрэниие […] һожоруулга хараалха. Хүдөөдэ электрын хүсэ хэрэгл[…] 1980 ондо 130 миллиард киловатт-часта хүргэхэ.

Табан жэлэй турша соо хүдөө ажахыда 1 миллио[…] мянган трактор, 1 миллион 350 мянган ашаанай авто[…] на, орооһо хуряадаг 530 мянган комбайн, тракторай […] он 580 мянган прицеп, тэрэ тоодо сенаж зөөхэ […] прицеп, 100 мянган экскаватор, 106,5 мянган […] 47,75 мянган скрепер, 23 миллиард түхэригэн сэнтэй […] ажахын машинануудые, тэрэ тоодо мал ажалда, тэжээ[…] лэдхэлгэдэ — 10,3 миллиард түхэригэй машинануудые […] гээхэ.

Колхоз, совхозуудта машина, тракторнуудые […] тайгаар хэрэглэдэг болохо. Хүдөө ажахын машин[…] дые бүри һайнаар хадагалдаг болохо, тэдэниие хэрэгл[…] лобо гээд болзорһоонь урид гаргашалгада оруулжа […] гүй. Хүдөө ажахыда заһабарилгын хүдэлмэри хан[…] сэлнүүдые һайжаруулан хүгжөөхэ, машина зэбсэг заһа[…] гын, техническэ талаарнь хангалгын шанарые улам […] руулха.

Колхоз, совхозуудта машина, зэбсэгүүдые тусха[…] жэлээр заһабарилан хангаха ябадал хүсэд хэрэглэдэг […] Машина тракторнуудай, зэбсэг хэрэгсэлнүүдэй техни[…] талаараа ямар байһанай түлөө, тэдэнэй хэр ашагтай[…] рэглэгдэжэ байһанай түлөө «Сельхозтехникын» пред[…] нуудай, эмхи зургаануудай үүргэ, харюусалгые дээш[…]

Колхоз, совхозуудай ажалай эмхидхэл һайжаруул[…] мэргэжэлтэй механизаторнуудые, мал ажалай хүдэлмэ[…] шэдые болон олониитын мэргэжэлтэй бусад кадр[…] үйлэдбэриин һалбаринуудай хүтэлбэрилэгшэдые […] гэжэлтэдые бүри олоор бэлдэхэ.

(Үргэлжэлэлынь 3 дахи нюурта).

СССР-эй АРАДАЙ АЖАХЫЕ 1976—1980 ОНУУДТА ХҮГЖӨӨХЭ ГОЛ ШЭГЛЭЛНҮҮД

(Үргэлжэлэл. Эхниинь 2-дохи нюурта).

Колхозууд болон совхозууд хадаа хубиингаа хамһаба-н ажахые эрхилхэдэнь, хүдөөгэй зондо шухала зэргээр ... байха ёһотой.

Ой модоной ажахыда — ой модоной аша үрэ дээшэ-лхэ, ойн гектар талмай бүриһөө хэрэгсэлэй улам ехэ модо ...ха, ой модонойнгоо баялигые бодомжотой зүбөөр ашаг-... Ой модоной ажахые техническэ талаарнь бүри һай-...о хангаха ба энэ ажахыгаа химижэрүүлхэ ябадал, ой модоной гол хүдэлмэринүүдэй түрүү технологическа арга хэ-рэглэхэ ябадал түргэдхэхэ.

Табан жэлэй туршада иимэ хүдэлмэри хэхэ: гүрэнэй ой модо ургуулгын газарта 10—11 миллион гектар талмай дээ-рэ модо һэргээн ургуулха, 1,4 миллион гектар газарта хам-гаалалгын модо тариха, 1,5 миллион гектар ой модоной уһа намагтай талмай хатааха, 230 миллион гектар талмайда модо тариха. Ой модонуудые гал түймэрһөө һэргылхэ, хорото хор-хой шумуулһаа, элдэб гэмтэлһээ саашадаа бүри һайнзар хам-гаалха.

V. Транспорт, хэлхеэ холбоо хүгжөөлгэ

...а зөөлгөөр арадай ажахын ба хүн зоной эрилтые ...д дүүрэнээр саг болзор соонь хангалга, бүхы транспор-... хүсэ шадалые үргэдхэһэнэй ба хүдэлмэриинь шанарые ...эрүүлһанай үндэһэ һуури дээрэ ашаа шэрэлгэ ба пас-...иудые зөөлгэ түргэдхэлгэ, тэрэшэлэн оронойнгоо эко-...еска районуудай хоорондо транспортна холбоо һайжа-... хадаа транспортын гол зорилго болоно.

Бүхы түрэлэй транспортаар ашаа зөөлгые 30 тухай про-...эр, ниитын хэрэглэмжын транспортаар пассажирнуу-... зөөлгые 23 процентээр дээшэлүүлхэ.

...нспортна шэнэ, тусхай хэрэгсэлнүүдые хэрэглэн, ... түрэлэй транспортын саашанхи хүгжэлтэ ба техническэ ...га, ашаа тээлгын хэмжээе, транспортын ба флодой ...адал дээшэлүүлхэ, тэрэшэлэн транспортын, харгы за-...рилга үргэдхэхэ ябадал хангаха. Тиихэ зуураа Хойто ... Сибирь болон Алас-Дурнын районуудай үйлэдбэрил-...хүсэнүүдые түргөөр хүгжөөхэ зорилгоор эдэ бүхы ...эри нэн түрүүн дурсагдагша районуудта үнгэргэхэ. ...порт дээрэ автоматикын хэрэгсэлнүүдые, ашаа ... ба технологическа процессүүдые автомадай туһалам-... хүтэлбэрилгэ үргэнөөр нэбтэрүүлхэ.

...спортна хүдэлмэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ. Энэ ...

...спортна хэрэгсэлнүүдые ашаглалга һайжаруулха, ... тээхэ хүдэлмэридэ, техническэ харууһанда вагонууд, ... болон автомобильнуудай удаан баригдаха ушарые бага ...о, тэдэнэй ашаа абаха ба багтааха арга боломжые гүй-...рэнээр хэрэглэхэ, транспорт ашаагүй, хооһоор ябуулха ... бага болгохо талаар хэмжээнүүдые бэелүүлхэ;

...ашаг үрэ багатайгаар ашаа зөөлгэ усадхаха ба транспорт ...е һайнаар хэрэглэхэ шухала байһаниие хараадаа абан, ...лгын таатай зохид схемэнүүдые зохёолго үргэлжэ-... Ашаа шэрэлгын түсэбэй дүүргэлтын ба ашаанай бу-...хын түлөө, тэрэшэлэн ашаануудаи хэрэглэгшэдтэе зү-...ашагдаха схемэ сахилгын түлөө транспортна органи-...дай, хангалгын ба эд хэрэгсэл табидаг органуудай ...илга дээшэлүүлхэ;

...эб түрэлэй транспортын хоорондохи харилсаа һайжа-... ашаа зөөхэ хүдэлмэриин эмхидхэл шэнэдхэн һайжа-... Недели, сүүдхэ соо ашаа тээхэ ба буулгаха хүдэлмэ-...д түргөөр ябуулха арга хангаха:

...нернүүд соо хэгдэһэн, нэн түрүүн ехэ шэгнүүртэй. ...н багсалагдаһан ашаа зөөлгын хэмжээ дээшэлүүл-...ы түрэлэй транспортда, предприятинуудта барилга ...изацинуудта хүргэгдэһэн һалаа зам дээрэ ашаа тээ-... буулгаха хүдэлмэринүүдые комплексноор оньһожо-... хэмжээ дээшэлүүлхэ.

...мышленна транспортын саашанхи хүгжэлтэ бэелүүл-...ейернэ, соргоор дамжуулагдаха, тэрэ тоодо пневмо-...ернэ, дүүжэн харгы гэхэ мэтын таһалгаряагүй дам-...даха бүхы транспорт үргэнөөр хэрэглэхэ. Промыш-... предприятинуудай түмэр замай транспортые тепло-...он электрын элшэ хүсөөр шэрэлгэдэ оруулха хүдэл-...л түлэб түгэсхэхэ. Элдэб зургаануудай транспортна ...е нэгэдүүлэн, промышленна түмэр замай транспор-...риятинуудай һалбари хоорондын харилсаа үргэдхэ-...глагдажа байһан причалнуудай хүсые дээшэлүүлхэ, ...ятинуудай, барилга ба организацинуудай оньһожо-...даһан, шэнэ причалнуудые ашаглалгада оруулха.

...ы замда гэнэ усалгүйгөөр ябалгые саашадань улам ... талаар хэмжээнүүдые транспорт дээрэ бэелүүлхэ. ... хоорондын харилсаагаар ашаа шэрэлгые саашадань ...гэ хараалха.

... түрэлэй транспортда пассажирнуудые хангаха хү-... культура дээшэлүүлхэ.

...эр замаар ашаанай эгээл ехээр шэрэгдэдэг газар-... ашаа зөөлгын хэмжээе саашадань улам ехэ болгохо, ...ридхэдэг, сортолон илгадаг ба тээдэг станцинуудай ...ри үргэдхэхэ, ашаанай вагонуудай эрьесые түргэд-...га хангаха. Ашаанай ба пассажирска поезднуудые ... ябуулдаг болгохо. Маршрудаар ашаа зөөлгэ ба ... поезднуудай шэгнүүрэй талаар дунда зэргын хэм-...эшэлүүлхэ. Түмэр замаар ашаа зөөлгын хэмжээе ... процентээр, пассажирнуудые зөөлгэ 14—15 про-... дээшэлүүлхээр хараалха.

...эр замай эгээл ажал ехэтэй газарнуудта 2,8 мянган ... утатай хоёрдохи зам бариха. 2,5 мянган километр ...трын хүсэндэ оруулха. 16—17 мянган километр ...ам автоблокировкотой, диспетчерскэ хүтэлбэриин ...олгохо. 3 мянга тухай километр шэнэ түмэр зам ...ада оруулха. Байгал-Амарай түмэр замай, тэрээндэ ... харгынуудай барилга үргэлжэлүүлхэ.

... жэлэй туршада түмэр замда 2,2 мянган электро-...ральна тепловозой 6,4 мянган секци, маневр хэ-... мянган тепловоз, ашаанай 386 мянган вагон, пасса-... 16,6 мянган вагон үгэхэ.

...эр замай транспортда ашаа тээхэ ба буулгаха хүдэл-...е комплексноор оньһожоруулга 93 процентдэ хүр-...мэр зам заһабарилха хүдэлмэри оньһожоруулга ... дээшэлүүлхэ.

...ажирнуудые зөөхэ хүдэлмэриин эмхидэл һайжа-... Түмэр замай лининүүдые, город шадарай хүн зоной ...даг томо узелнуудые электрификацилха хүдэлмэри ...лүүлхэ.

... замда ажалай бүтээсые 18—20 процентээр дээ-...

... **транспортын** саашанхи хүгжэлтэ хараалха, гадаа-...даа наймаанай ба каботажна ашаа зөөлгөөр арадай ... улам ургажа байгаа эрилтэ гүйсэд хангаха, холын ...тэй, Алас-Дурнын районуудта ашаа хүргэхэ хүдэл-...аруулха, гадаадын худалдаа наймаанай транспорт-...эриин хэмжээ ба ашаг үрэ ехэ болгохо. Далайн ...аар ашаа зөөлгын хэмжээе 1,3 тухай дахинаар ...хэ ябадал хангаха.

...а дээрээ 5,3 километр ута причалнуудтайгаар, ашаа ...спортһаа буулгаад, нүгөөдэдэнь тээхэ тусхай комп-... олоор барижа, далайн портнуудай хүсэ дээшэ-... Эдэ бүгэдые нэн түрүүн Восточно, Нагаево, Ново-... Туапсе, Ильичевск ба Архангельскын портнуудта ... Хара Далайн Григорьевско, Лиманай шэнэ портын ... үргэлжэлүүлхэ. Далайн транспортда ашаа тээхэ ба буулгаха хүдэлмэри комплексноор оньһожоруулгын хэмжээе 92 процентдэ хүргэхэ.

Хамта дээрээ 5 миллион дедвейт тонно ашаа дааха хуу-рай, шэнгэн ба холимол ашаануудай, дааса ехэтэй судна-нуудые флодто нэмэжэ үгэхэ. Хуурай ашаанай тусхай шэг-лэлтэй флодой —модо, контейнернүүдые зөөдэг судна-нуудай, лихтеровоз, трейлеровозуудай, юрын түлхилгөөр ашаалаг-дадаг ба бусад суднануудай хуби дээшэлүүлхэ. Хойто уһан замаар ба үбэлдөө хүрэдэг портнуудта тамаралгын хаһа һу-нааха талаар хэмжээнүүдые бэелүүлхэ. Хүсэ ехэтэй ледо-колнуудые далайн флодто нэмэжэ үгэхэ. Илангаяа Алас-Дурнын ба Хара далайн бассейнүүдэй районуудта судна за-һабарилгын баазануудые хүгжөөхэ талаар хүдэлмэри үргэл-жэлүүлхэ.

Гол мүрэнэй уһан замай транспортын саашанхи хүгжэл-тэ нэн түрүүн Сибирьтэ, Алас-Дурна ба Холын хойто зүгтэ бэелүүлхэ. Гол мүрэнэй уһан замай транспортаар ашаа зөөлгые 22 тухай процентээр дээшэлүүлхэ. Хамта дээрээ 6 километр утатай оньһожоруулагдаһан причалнуудые ашаг-лалгада оруулха, Осетровско портые шэнэдхэн хубилгаха хүдэлмэри дүүргэхэ. Маклаковско, Хабаровска, Комсо-мольск-на-Амуре хотын, Печорско портнуудай ашаа тээхэ ба буулгаха арга боломжо дээшэлүүлхэ. Нижневартовскда шэнэ порт бариха, Беломорско-Балтийска каналые шэнэдхэн хубилгаха хүдэлмэри эхилхэ.

Ехэ ашаа дааха, шэрэхэ ба түлхихэ составуудаар, ехэ ашаанай теплоходуудаар гол мүрэнэй уһан замай флодой хүсэ нэмээхэ, тэрэ тоодо гол мүрэндэ, мүн далайдашье та-марха суднануудые, багахан уһа голоор ябаха суднануудые, тэрэшэлэн пассажирска шэнэлэгдэһэн түхэлэй суднануудые нэмэжэ үгэхэ.

Дотоодын уһан замуудта тамаралгын хаһа һунааха та-лаар хэмжээнүүдые бэелүүлхэ. Гол мүрэнэй флодто ледо-колнуудые нэмэжэ үгэхэ. Гол мүрэнэй уһан замай транспорт-да ашаа тээхэ ба буулгаха хүдэлмэри оньһожоруулга гол түлэб дүүргэхэ.

Соргоор дамжуулха транспортые саашадань хүгжөөлгэ хараалха. Табан жэлэй туршада 15 мянга тухай километр нефтепровод, нефтепродукт дамжуулха 3,5 мянгаһаа бага бэшэ километр сорго ашаглалгада оруулха. Соргоор дам-жуулгын гол магистральнуудта технологическа процессүүдые автомадай туһаламжаар хүтэлбэрилхэ гурим зохёон хэрэглэ-хэ арга хангаха.

Автомобильна транспортаар ашаа зөөлгые 42 тухай про-центээр дээшэлүүлхэ. Ниитын хэрэглэмжын автомобильна транспортын хүгжэлтэ үлүүгээр хараалха, тэрээгээр ашаа зөөлгые 45 процентээр, автобусно транспортаар пассажир-нуудые зөөлгэ 28 процентээр дээшэлүүлхэ ябадал хангаха.

Автомобильна томо ажахынуудта автотранспортын хэрэгсэлнүүдые саашадань улам олоор нэгэдүүлгэ бэелүүл-хэ. Ниитын хэрэглэмжын транспортаар хамгадхаһан аргаар ашаа зөөлгэ үргэдхэхэ, сүүдхын туршада ашаанай автомо-бильнуудай ашаглагдаха сагые ехэ болгохо.

Автомобиляар городуудай хоорондо ашаа зөөлгэ сааша-дань хүгжөөлгэ хараалха.

Нэн түрүүн хүдөө ажахын районуудта нютагай мэдэлэй авто-харгынуудые үргэдхэхэ зуураа, нэгэн доро ниитэ гүрэ-нэй ба республиканска мэдэлэй авто-харгын магистральнуу-дые үлэмжэ ехээр хүгжөөлгэ хангаха.

Табан жэлэй туршада 62—65 мянган километрһээ бага бэшэ автомобильна харгы хатуу хушалтатайгаар, тэрэ тоодо ниитэ гүрэнэй ба республиканска мэдэлэй 15 мянга тухай километр харгы бариха ба шэнэдхэн хубилгаха. Автомо-бильна харгы барилгын, заһабариин ба харууһанай шанар һайжаруулха.

Агаарай транспортаар ашаа зөөлгэ саашадань ехэ болго-хые хангаха, илангаяа холын зайда ба бэлээр хүр-тэшэгүй районуудта, агаарай транспортаар пассажирнуудые зөөлгэ 1,3 дахинаар ехэ болгохо.

Пассажирска шэнэ түхэлэй ИЛ-86 (аэробус), ЯК-42 са-моледуудые, ашаанай ИЛ-76 түхэлэй, мүн нютагай авиали-нинүүдтэ ниидэхэ, хүдөө ажахыда хэрэглэгдэхэ самолед-уудые ашаглажа эхилхэ. Граждан авиациин холын хараата хүгжэлтэдэ харюусама ниидэлгын техническэ ба экономиче-ска һайн шэнжэ шанартай шэнэ самоледуудые, вертолед-уудые бии болгохо талаар туршалгын, эрдэм шэнжэлгын хү-дэлмэри ябуулха.

Граждан авиациин аэропорт ба аэровокзалнуудые, заһа-барилгын заводууд ба авиационно-техническэ баазануудай барилга, ашаглагдажа байгшадыень шэнэдхэн хубилгаха хүдэлмэри, тэрэшэлэн аэропортнуудые оньһожоруулгын тү-хеэрэлгэнүүдээр, ашаа зөөлгэ ба самоледуудай техническэ харууһа автомадаар хангалга үргэлжэлүүлхэ. Агаараар ниидхүүлхэ, самоледуудые ниидхээн дэгдээхэ ба газарта буулгаха хүдэлмэридэ автомат хэрэглэхэ, бортовой ба газа-рай навигационно, радиотехническэ түхеэрэлгэнүүдтэй си-стемэ улам үргэнөөр хэрэглэхэ хүдэлмэри хараалха.

Хэлхеэ холбооной хүдэлмэриин шанар һайжаруулха ба хамаг хангалгыень үргэдхэхэ. Орон доторoo хэлхеэ хол-бооной автомат аргада оруулагдаһан нэгэдхэгдэмэл холбоо байгуулха хүдэлмэри үргэлжэлүүлхэ. Городууд хоорондын телефонно каналай утыень 1,6 дахинаар дээшэлүүлхэ. Горо-дууд хоорондын телефонно хэлхеэ холбоо автомат аргада оруулха хүдэлмэри горитойгоор үргэдхэхэ. Мэдээнүүдые дамжуулха ниитэ гүрэнэй гурим байгуулха талаар хүдэлмэри эмхидхэхэ. Хото болон хүдөө нютагуудтахи телефонуудай тоо 1,4 дахин олошоруулха. Фототелеграфаар дамжуулаг-дадаг газетын хуудаһануудай материалнуудые абадаг пункт-нуудые хоёр дахин олошоруулжа, түбэй газетэнүүдые хүн зондо хүргэхэ хүдэлмэри түргэдхэхэ. Почтын предприятинуу-дай үйлэдбэриие оньһожоруулха ба автомат аргада оруулха талаар хүдэлмэри үргэдхэхэ.

Хүн зониие хэлхеэ холбооной бүхы хүдэлмэрээр хангал-га улам һайжаруулха.

Радио-дамжуулга ба телевидениие саашадань хүгжөөлгэ хангаха, тэрэ тоодо үнгэтэ телевидениин ашаглалга түргэд-хэхэ. Нэн түрүүн Баруун ба Зүүн Сибириин районуудые телевизионно дамжуулгаар, оронойнгоо холын районуудтай телефонно-телеграфна хэлхеэ холбоо тогтоохын тула дэлхэйе дахан тойрохо хэмэл одонуудые улам үргэнөөр хэрэглэхэ хүдэлмэри хангаха.

VI. Капитальна барилга

...льна хүдэлмэридэ һомологдоһон мүнгэ зөөри ... ехэтэйгээр хэрэглэхэ, гол фонднуудай саашанхи ...аха, түсэблэлгэ, проект зохёолго ба барилгын ... эмхидхэлгэ һайжаруулһанай, барилгын болзорые ... ба үнэ сэнгыень хямдаруулһанай ашаар арадай ...хы һалбаринуудта үйлэдбэриин шэнэ хүсэнүүдые ...аглалгада оруулха гээшэ капитальна барилгын ... болоно.

... жэлэй туршада арадай ажахын капитальна барил-...огдохо мүнгэ зөөриие — 24—26 процентээр дээ-...

...льна барилгада һомологдоһон мүнгэ зөөриие нэн ...эм техникын дэбжэлтэ түргэдхэлгэ ба ашаглаг-... предприятинуудые шэнэдхэхэ ба техническэ ... хубилгаха хэрэг хангаха объектнүүдэй ба-...зорюулагдаха. Капитальна хүдэлмэридэ һомолог-...онэй ниитэ хэмжээн соо түхеэрэлгэдэ гаргагдаха ...үбиие дээшэлүүлхэ.

...льна барилгада һомологдоһон мүнгэ зөөри, матэ-...алай нөөсэ олон газарта сасангүй, гол зорилгодоль ...глэжэ барилгын үйлэдбэриие эмхидхэлые шэнэд-...уулжа, индустриализацилгын хэмжээе дээшэ-...шприяти болон объектнүүдэй барилгын болзорые ...ор хорооxо ябадал хангаха. Барилга дээрэ урид ...мэриин, тэрэнэй үргэлжэлүүлэгдэхэ болзорой дүүргэгдээгүй үлэхэ барилгын тогтоогдомол нормативуудые нягта нарииаар сахиха.

Проектно-сметнэ хэрэг һайжаруулха, проектнэ шиидхэ-бэринүүдэй техническэ ба экономическа үндэр хэмжээтэй байхын түлөө проектно-конструкторска ба научна организа-цинуудай харюусалгые дээшэлүүлхэ. Барилга болон объект-нүүдые шухала хэрэгтэй проектно-сметнэ документнүүдээр саг соонь хангаха. Проект болон сметын документнүүдэй шанарыень һайжаруулха, зохёогдохо ба шалгагдаха болзо-рыень хороохо. Проектнүүдые зохёохо ба бэдэрэлгын хүдэл-мэринүүдые шэнэдхэн һайжаруулха. Проектнэ, шэнжэлгын организацинуудай материально-техническэ бааза бэхижүүлхэ.

Барилгын хүдэлмэриин архитектурна шиидхэбэринүү-дэй шанарыень, тэрэшэлэн һуурин тосхонуудай, байрын рай-онуудай промышленна ба хүдөө ажахын комплекснуудай, гэр байрануудай барилгын шанар һайжаруулха. Һуурин тос-хонууд, үйлэдбэриин предприятинууд болон бусад объект-нүүдые барихадаа, газараа гамтайгаар хэрэглэхэ.

Барилгын ба хабсаралгын организацинуудай өөһэдынь эрилтэтэй таарaлдуулан, проект болон сметэнүүдээр тодор-хойлон материально-техническэ хангалгын ниитэ гүрэнэй гуримаар дамжуулан, барилгануудые материальна хэрэгсэл-нүүдээр хангаха онол арга үргэнөөр хэрэглэхэ.

Бүтээн гаргадаг түхеэрэлгэнүүдээ хэрэглэгшэдтэнь комп-лексноор эльгээхэ, хабсаралга ба ашаглалга хангаха хэрэгтэ машина бүтээлгын министерство болон предприятинуудай үүргэ ба харюусалгые дээшэлүүлхэ.

Байрын гэрнүүдтэйгээр, саад ба яслитайгаар, элүүрые хамгаалгын, гэгээрэлэй, худалдаа наймаанай ба коммуналь-на ажахын, культурна ажаһуудалай байрануудтайгаар пред-приятинуудые комплексноор түсэблэн баридаг болохо.

Барилгые индустриализацилха хэмжээ ба барилгын кон-струкци болон детальнуудые заводтонь бэлэн болгохо хүдэл-мэри үргэдхэхэ. Хабсаргагдадаг детальнуудаар байрануудые бариха ба бусад һайн конструкцинуудаар барилга хэхэ арга үргэнөөр дэлгэрүүлхэ.

Барилгада шэнэ материал болон зүйлнүүдые, тон бүхэ, хүнгэн бетоноор хэгдэһэн, асбоцементнэ, ашагтай һайн-кон-струкцинуудые, арьбалалга үгэхэ прокатна профиль, алюми-ниар бүтээгдэһэн хэрэгсэл, модоор няагдажа хэгдэһэн конст-рукцинуудые үргэнөөр хэрэглэхэ.

Гэр барилгын ба хүдөөгэй барилгын комбинадуудые, барилгын хүнгэлэгдэһэн конструкци ба зүйлнүүдые гаргаха предприятинуудые саашадань хүгжөөлгэ, тэрэшэлэн барил-гын индустриин тусхай шэглэлтэй районно ба район хооронд-дын үйлэдбэриин баазануудые байгуулга хараалха.

Барилгын организацинуудай техническэ зэбсэгжэлгэ үргэлжэлүүлхэ, нэн түрүүн тэдэниие бүтээсэ ехэтэй машина болон автотранспортаар хангаха, хүдэлмэришэдые оньһожо-руулагдаһан зэмсэгээр, жэжэ хүдэлмэри оньһожоруулгын хэ-рэгсэлнүүдээр хангалга дээшэлүүлхэ, барилгын гол хүдэлмэ-ридэ, илангаяа жэлэхэ, гоёолто хэхэ хүдэлмэридэ оньһожо-руулга горитойгоор дээшэлүүлхэ. Барилгын машина болон түхеэрэлгэнүүдые централизованна аргаар заһабарилгые саашадань хүгжөөхэ.

Барилгын хүдэлмэриие подрядна аргаар ябуулга шэнэд-хэн һайжаруулха. Барилга дээрэ ажахын тоосооной бригад-на шэнэ онол арга үргэнөөр нэбтэрүүлхэ. Барилгын ехээр хэгдэжэ байһан районуудта барилга хабсаралгын подрядна саг үргэлжын организацинуудые дары түргэн байгуулха, оронойнгоо эдлэлгэдэ шэнээр орожо байһан районуудта, хэ-рэгтэй болоо һаань, илангаяа хойто зүгэй районуудта, хүсэ ехэтэй барилгын организацинуудые эмхидхэхэ. Жэлэй тур-шада үйлэдбэриин ба бусад объектнүүдые ашаглалгада шууд түргөөр оруулха ябадал түйлаха. Барилгын шанарай, объект-нүүдые саг болзор соонь ашаглалгада оруулхын түлөө ба-рилгын организацинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй харюусалга дээшэлүүлхэ.

Барилга дээрэ ажалай бүтээсые 29—32 процентээр дээ-шэлүүлхэ.

VII. Эрдэм наука хүгжөөлгэ

Байгаали ба обществын хуули ёһонуудые үргэнөөр, улам гүнзэгыгөөр шэнжэлгэ, коммунизмын материально-тех-ническэ үндэһэ һуури байгуулгын холын хараата шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ тэрэнэй оруулжа байһан хубитые дээшэлүүлгэ, эрдэм техникын дэбжэлтэ түргэдхэлгэ ба үй-лэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлгэ, арад зоной байдал һуудал ба соёл культура дээшэлүүлгэ, ажалшадые коммунис үзэл сурталтайгаар хүмүүжүүлгэ хадаа совет эрдэм наукын гол зорилго болоно.

Ниитын, естественнэ ба техническэ эрдэм ухаанда гол шэглэлэй ба туһалбариин научна шэнжэлгэ саашадань хүг-жөөлгэ хангаха.

Эрдэм техникын ба социальна хүгжэлтын тон шухала асуудалнуудта эрдэмтэдэй гол анхарал хандуулха. Эдэ асуу-далнуудые шиидхэлгэһээ экономико, соёл культура ба эр-дэм наукын өөрынь амжалтатай хүгжэлтэ ехээр дулдыдана. Оронойнгоо үйлэдбэрилгын хүсэнүүдэй ургалтада, ерээдүйн техникэ ба технологи байгуулгада шэнэ зам, арга боломжо нээжэ үгэхэ шэнжэлгэнүүдэй саашанхи хүгжэлтэ хараалха.

Эрдэм шэнжэлгын ашаг үрэ ба шанарые дээшэлүүлхэ. Эрдэм наукын үйлэдбэритэй харилсаа холбооной онол арга-нуудые саашадань шэнэдхэн һайжаруулха хүдэлмэри хан-гаха. Арадай ажахыда эрдэм наукын туйлалтануудые нэб-тэрүүлгэ түргэдхэхэ.

Орон доторoo теоретическэ шэнжэлгын, эрдэм ухаанай бүхы хүдэлмэриие зохилдуулан хүтэлбэрилдэг түб байһан СССР-эй Наукануудай академиин үүргэ дээшэлүүлхэ.

Научна хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай эмхидхэл һайжаруул-ха ба ашаг үрыень дээшэлүүлхэ. Шэнжэлгын хүдэлмэриин хэмжээнэй ба шанарай, хэгдэһэн дурадхалнуудайнь үндэһэ баримтын түлөө эрдэмтэдэй коллективүүдэй, тэдэнэй хүтэл-бэрилэгшэдэй харюусалга дээшэлүүлхэ. Эрдэмтэдэй кол-лективүүд болон научна зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй өөһэдынь ажал ябуулгын үрэ ехэтэй байхынь тула урма-шуулгыень дээшэлүүлхэ. Дээдэ һургуулинуудта эрдэм шэн-жэлгын хүдэлмэри хүгжөөхэ.

Эрдэм шэнжэлгын ба проектно-конструкторска организа-цинуудай хүтэлбэрилгын гуримые, тааралдуулан хүтэлбэ-рилгэ, эрдэм шэнжэлгэнүүдэй түсэблэлгэ ба мүнгэ һомолол-гые һайжаруулха.

Эрдэмтэдэй, научно-педагогическа хүдэлмэрилэгшэдэй бэлэдхэл ба аттестациие шэнэдхэн һайжаруулха.

Приборнуудаар, түхеэрэлгэнүүдээр, материалнуудаар, тоо бодолгын ба эмхидхэлэй техникын хэрэгсэлнүүдээр хан-галга һайжаруулжа, тэрэшэлэн эрдэм шэнжэлгын подраз-деленинүүдые хүгжөөн, научна, проектнэ ба конструкторска организацинуудай материально бааза бэхижүүлхэ. Эрдэм шэнжэлгын ба патентнэ мэдээсэлнүүдэй талаар хүдэлмэри шэнэдхэн хубилгаха.

Ниитын, естественнэ ба техническэ эрдэмүүдэй хоорон-дохи харилсаа холбоо һайжаруулха.

Эрдэм шэнжэлгэнүүдые хүгжөөлгын иимэ гол шухала шэглэлнүүдые тодорхойлхо.

Ниитын эрдэмэй талаар.

КПСС-эй, уласхоорондын коммунис ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй бүхэдэлхэйн түүхэтэ дүй дүршэлые эрдэм ухаа-най ёһоор согсолон бүридхэхэ талаар хүдэлмэри үргэлжэ-лүүлхэ;

хүгжэлтэ түгэс социализмын теоретическэ асуудалнуу-дые, тэрэнэй коммунизмда орохо хуули ёһонуудые, тэдэнэй ябуулгын ба хэрэглэлгын онол оншые шэнжэлхэ;

коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури бай-гуулгын, ниитын харилсаануудые шэнэдхэн һайжаруулгын, шэнэ хүнэй ухаан бодолой бүрилдэлгын, социалис ажабайда-лай хүгжэлтын теориие зохёохо хүдэлмэри үргэлжэлүүлхэ;

эрдэм техникын эрид шууд хүгжэлтын, ниитын үйлэдбэ-риин ашаг үрые дээшэлүүлгын, арадай ажахын хүтэлбэри болон түсэблэлгын, тэрэшэлэн социально-экономическа ха-рилсаануудые тодорхойлгын талаар шэнжэлгэнүүдые бүхы хэмжээгээр хүгжөөхэ;

СЭВ-эй гэшүүн оронуудтай СССР-эй социалис экономи-ческа нэгэдэл хүгжөөлгын, хариин бусад гүрэнүүдтэй гадаа-дын экономическа харилсаануудай, мүнөөнэй бүхэдэлхэйн хүгжэлтын асуудалнуудаар шэнжэлгэнүүдые үргэдхэхэ.

Коммунизмда харша ябуулгануудта эсэргүү добтолхы тэмсэлдэ, буржуазна ба ревизионис теоринуудые шүүмжэл-гэдэ, марксизм-ленинизмын үзэл суртал хаzагайруулагша-дые элишэлгэдэ ниитын эрдэмүүдэй үүргэ дээшэлүүлхэ.

Естественнэ ба техническэ эрдэмүүдэй талаар:

теоретическэ, хамһабариин математикын талаар шэнжэл-гэнүүдые үргэдхэхэ. Тоо бодолгын электронно техникэ шэ-нэдхэн һайжаруулгада, тэрэниие арадай ажахыда үргэнөөр, ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ ябадалда зорюулагдаһан на-учна хүдэлмэринүүдые хүгжөөхэ;

эрдэм техникын дэбжэлтэ түргэдхэхэ, илангаяа атомна ба термоядерна энергетикын научно-техническэ үндэһэ һуу-ри хүгжөөхэ хүсэнүүдые хубилгаха талаар бии байһан онол аргануудые һайжаруулха ба шэнээр зохёохо, тусхай шэнэ техникэ, эрхим һайн дамжуулга үгэдэг суранзата полу-проводнигуудые техническэ талаараа үнэтэй кристалл болон бусад материалнуудые бии болгожо, үйлэдбэридэ үргэнөөр хэрэглэхэ зорилгоор ядерна физикын, плазмын физикын, хатуу бодосой, хэтэрмэ хүйтэн температурын, радиофизикэ ба электроникын, квантова электроникын, механикын, опти-кын, астрономиин талаар теоретическэ ба экспериментальна шэнжэлгэнүүдые хүгжөөхэ;

шэнэ шэнжэ шанартай зүйл болон материалнуудые бии болгохын тула химическэ бүридэлнүүдэй холбооной талаар шэнжэлгэ үргэдхэхэ. Химическэ реакцинуудые горитойгоор түргэдхэлгэ хангадаг үрэ ехэтэй каталитическэ системэтэй химическэ шэнэ процессүүдые бии болгохо; булюугаар хэрэг-лэгдэхэ таһалгаряагүй циклнүүдэй технологиин научна үндэ-һэ һуури зохёохо;

молекулярна биологиин, зүрхэ һудаһанай, онкологиче-ска, эндокриннэ вирусэй, нервын, ажалһаа үг унгитай үб-шэнүүдтэй тэмсэхэ. Медико-биологическа тон шухала асуу-далнуудай шиидхэбэри түргэдхэхэ зорилгоор хүнэй бэеын организмын физиолого-биологическа ба эммунологиин үндэһэ һууринуудые шэнжэлгэ үргэдхэхэ. Ажа-лай эрхэ байдал һайжаруулгын, тэрэшэлэн ашагтай һайн эдеэ хоолой асуудалнуудые шэнжэлгэ үргэлжэлүүлхэ;

ургамалнуудай шэнэ үнэтэ сортнуудые, малай үүлтэр ба микроорганизмуудай культура бии болгохын, тэрэшэлэн медицинэдэ, хүдөө ажахыда ба промышленностиин хэдэ хэ-дэн һалбаринуудта хэрэгтэй физиологическа зүйлнүүдые абахын тула генетикын теори болон онол аргануудые сааша-дань зохёохо хүдэлмэри хангаха.

Газарай хүрьһэ, тала дайда, ургамалай болон амитадай аймагуудые, агаарай болон бассейн зүбөөр ашаглалгын ба хамгаалгын научна үндэһэ һуури хүгжөөн зохёохо. Дэлхэйн океаниие комплексноор шэнжэлгэ үргэдхэхэ. Байгаалиин уларил, ган гасуур ба уһанай үер гэхэ мэтын аюулта уша-ралые шэнжэлэн тодорхойлхо онол аргануудые саашадань зохёолго бэелүүлхэ;

ашагта малтамалнуудай бүридэл болон хэбтэшэнүүдэйнь олдохо хуули ёһонуудые шэнжэлхэ зорилгоор дэлхэйн бүм-бэрсэгэй гадар талыень шэнжэлхэ хүдэлмэри үргэдхэхэ;

замбуулинай дайдые шэнжэлэн ашаглалга үргэлжэлүүл-хэ.

Газарай, байгаалиин баялигуудые шэнжэлгэдэ, метеоро-логидо, океанологидо, навигацида, хэлхеэ холбоондо ба ара-дай ажахын бусад хэрэглэмжэдэ замбуулинай түхеэрэлгэ-нүүдые хэрэглэхэ талаар шэнжэлгэ үргэдхэхэ.

VIII. Арадай социальна хүгжэлтын ба ажаһуудалайнь хэмжээ дээшэлүүлгын программа

Экономикын ургалтын, ниитын үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлгын үндэһэ һуури дээрэ арадай улам ургажа бай-гаа материальна, оюун ухаанай эрилтэнүүдые бүри хүсэ-дөөр хангаха, социалис ёһоной ажабайдалые удаа дараалан хүгжөөхэ, совет обществын социальна бүридэл саашадань һайжаруулгые хангаха. Иимэ зорилгоор хараалха гэбэл:

ажалай социально-экономическа, үйлэдбэриин эрхэ бай-далые һайжаруулха, тэрэнэй зохёохы шэнжэ шанарые шан-гадхаха, гар ажалые, мэргэжэл багатай, хүшэр хүндэ бар ажалые бүхы хэмжээгээр хороохо;

хүн зоной олзо доход ехэ болгохо, хэрэглэмжынь хэмжээе дээшэлүүлхэ, бүридэлыень һайжаруулха, арадай хэрэглэ-лэй эд бараанай талаар хүн зоной эрилтые бүри гүйсэдөөр хангаха;

арадай ажаһуудалые саашадань һайжаруулха шухалын шухала шэглэлнүүдэй нэгэн болохо гэр байра барилгые бүри ехэ хэмжээгээр ябуулха, гэр байрын шанар дээшэлүүлхэ;

гэрэй ажал хүнгэдхэлгэтэй, мүн совет хүнүүдэй амарал-та һайжаруулгатай холбоотой хангалгые олон янзын болго-хо, хэмжээень ехэ болгохо;

ажалшадай юрэнхы эрдэм ба культурно-техническэ хэм-жээень дээшэлүүлхэ, медицинскэ хангалгые һайжаруулха, байгаали хамгаалгые шангадхаха, эхын, үхибүүнэй элүүр энхые хамгаалхын тула, үхибүүдые хүмүүжүүлхын, хүнэй наһа ута болгожо, ажал ябуултыень ехэ болгохын тула бүри һайн эрхэ байдал байгуулха;

совет обществын ондо ондоо социальна бүлэгүүдэй, город болон хүдөө тосхондо ажаһуугшадай ажаһуудалай, соёл куль-турын, ажалай ба гэр байрын эрхэ байдалай хэмжээе сааша-даа улам ехээр адли болгожо байха;

социалис демократиие, ажалшадай ниитын эдэбхи үүсхэ-лые саашадань хүгжөөхэ, үйлэдбэриие эрхилэлгэдэ тэдэнэй хабаадалсалгые үргэдхэхэ, социалис мүрысөө бүхы хэмжээ-гээр дэлгэрүүлхэ, ажалда коммунис ёһоор хандаха хүдэ-лөөе хүгжөөхэ, түрүү дүй дүршэл тарааха;

материальна болон моральна урмашуулгануудые бүри тааруугаар хэрэглэхэ, үйлэдбэриин ашаг үрые, ажалай бү-тээсые дээшэлүүлхэ, продукциин шанар һайжаруулха, матери-альна нөөсэнүүдые гамтайгаар ашаглаха.

Хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай дунда зэргын са-лингые 16—18 процентээр ехэ болгожо, тэрэниие табан жэ-лэй һүүл багта 170 түхэригһөө бага бэшэ болгохо, үйлэдбэ-риин ажалай бүтээсын ургалтын үндэһөөр колхозой ниитын ажахыһаа ородог **колхозникуудай олзо доходые** 24—27 про-центээр ехэ болгохо.

Хэрэглэмжын ниитын фондһоо хүн зоной абадаг тэдхэм-жэ болон хүнгэлэлтэнүүдые 28—30 процентээр дээшэлүүл-хэ.

Эгээн бага салингые дээшэлүүлхэ хэмжээ ябуулгануудые түгэсхэхэ зуураа, арадай ажахын үйлэдбэриһөө гадуур һал-баринуудта хүдэлдэг дунда зэргын түлөөһэ абадаг хүдэлмэ-рилэгшэдэй ажалай түлөөһэ болон салингые нэмээхэ. Хүдэл-мэришэд болон алба хаагшадай эгээн бага салин, түлөөһэ дээшэлүүлхэ шэнэ шатада орохо.

Алас-Дурна зүгэй районуудта хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай салин дээрэ үни удаан хүдэлһэнэйнь түлөө нэмэл-тэ түлбэри түлэдэг болохо. Хүдэлмэришэд болон алба хааг-шадай салин дээрэ үшөө тогтоогдоогүй һаань, мүн Ураалда, Казахстанай зарим районуудта районно коэффициентые нэ-мэжэ түлэдэг болохо.

Промышленностиин хэдэ хэдэн һалбаринуудта һүни хү-дэлһэнэйнь түлөө үгтэдэг нэмэлтэ түлбэриие ехэ болгохо.

Хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай салингай талаар иимэ хэмжээнүүдые шууд сэхээр бэелүүлхэ гэбэл:

ажалай бүтээсые дээшэлүүлгэдэ, научно-техническэ дэб-жэлтые түргэдхэлгэдэ, продукциин шанар дээшэлүүлгэдэ, тэрэнэй өөрынь үнэ хямдаруулгада салингай урмашуулхы үүргые шангадхаха;

салин хүлһые гүрэнэй зүгһөө гуримшуулгын үндэһэ һуу-ри болодог тарифна гуримые саашадань һайжаруулха, хү-дэлмэрилэгшэдэй мэргэжэлээ дээшэлүүлхэдэнь, ажалай ам-жалта туйлахадань, тэрэнэй урмашуулхы үүргые дээшэлүүл-хэ;

үсөөн тоотой хүдэлмэрилэгшэдөөр, продукци гаргалгаяа ехэ болгоһоной түлөө материальна урмашуулгын түрүү ар-гануудые үргэнөөр хэрэглэхэ, промышленностьда, бусад һал-баринуудта эсэсэй үрэ дүнгүүдэй түлөө бригадна түлөөһэ, ажалай аккордно түлөөһэ, илангаяа барилгада, хүдөө ажахы-да хэрэглэхэ, хүдэлмэришэд болон алба хаагшадта шан үгэхэ гурим һайжаруулха, ажалай үрэ дүнгүүдһээ, продукциин ша-нарһаа, үйлэдбэрилгын даалгабаринуудые, ажалай техниче-скэ талаараа баталагдаһан нормые дүүргэлгэһээ шангуудай дулдыданги байхые бүри ехэ болгохо;

арадай ажахын һалбаринуудаар хүдэлмэришэд болон ал-ба хаагшадай салингай тэнсүүриие һайжаруулха; сагай хүн-дэ хүшэр уларилтай районуудта хүдэлдэг хүдэлмэрилэгшэ-дэй, хүндэ хүшэр ба һайн бэшэ эрхэ байдалтай ажалда хүдэлдэг хүдэлмэрилэгшэдэй түлөөһэнэй булюу байлгые үр-гэдхэхэ;

ажалай журам бэхижүүлгэдэ, предприятинуудһаа кадр-нуудай гаража ошолгые хороолгодо ажалай түлөөһэнэй үүр-гые шангадхаха.

Иимэ үндэһэ һуури дээрэ колхозникуудай ажалай түлөө-һэнэй эмхидэлые һайжаруулха гэбэл:

ажалай бүтээсын ба эрхэ байдалайнь адли болохо зэр-гээр колхозуудта, мүн хүдөө ажахын гүрэнэй предприяти-нуудта ажалай түлөөһэнэй хэмжээе удаа дараалан дүтэлүүл-хэ;

ажалай эсэсэй үрэ дүнгүүдһээ ажалай түлөөһэнэй дул-дыдасые бүри ехэ болгохо; орёо ба хүндэ хүшэр талаараа адли хүдэлмэриин түлөөһые бүри ехээр адлидхажа байха.

Ажалай эрхэ байдалые, усалһаа хамгаалгые саашадань һайжаруулха ябадалые хараалха. Ажалай аюулгүй эрхэ бай-дал хангахын тула наука болон техникын туйлалтануудые үргэнөөр хэрэглэхэ, технологи болон түхеэрэлгэнүүдые һай-жаруулха.

(Үргэлжэлэлынь 4 дэхи нюурта).

СССР-эй АРАДАЙ АЖАХЫЕ 1976—1980 ОНУУДТА ХҮГЖӨӨХЭ ГОЛ ШЭГЛЭЛНҮҮД

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь 2-дохи, 3-дахи нюурнуудта).

Хүдэлжэ байһан эхэнэрнүүдэй ажалай, ажаһуудалай эрхэ байдал һайжаруулха талаар хэмжээнүүдые бэелүүлжэ үргэлжэлүүлхэ.

Хүдэлжэ байһан эхэнэрнүүдтэ үхибүүгээ жэлтэй болоторнь харууһалха амаралта үгэхэдөө, зарим сагыень түлэдэг болохо. Үхибүүдтэй эхэнэрнүүдтэ хүдэлмэриин хүсэд бэшэ үдэр гү, али хүдэлмэриин хүсэд бэшэ долоон хоног хүдэлхэ, тэрэшэлэн гэртээ хүдэлхэ үргэн ехэ арга боломжо олгохо.

Һургуулида ябаагүй үхибүүдэй эмхи зургаануудые, һунаагдаһан үдэртэй һургуулинууд болон бүлэгүүдые бүри олоор байгуулха, 2,5—2,8 миллион һууритай үхибүүдэй ясли-садууд ба үхибүүдэй саадуудые бариха. Пионернүүдэй лагерьнуудай, үхибүүдэй болон залуушуулай спортын, бэеэ һайжаруулгын ба ажалай баазануудай тоо олон болгохо. Үхибүүдэй эмхи зургаануудай хүдэлмэри һайжаруулха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулха.

Гэр һуудалай хангалгые, нийтын эдеэ хоол хүгжөөхын, полуфабрикадуудые, кулинарна зүйлнүүдые ехээр гаргажа, хүн зондо худалдахын аргаар гэрэй ажалда саг багаар гаргашалха эрхэ байдал байгуулха.

Социальна хангалгые һайжаруулха. Хүдэлмэришэдтэ, алба хаагшадта, колхозникуудта үгтэдэг пенсиин эгээн бага хэмжээе ехэ болгохо.

Колхозно таряашад, хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай социальна хангалгые саашадаа улам адли болгожо байхые хараалха. Колхозно, гүрэнэй предприятинуудта, организацинууд болон эмхи зургаануудта **хүдэлөөд**, хэрэгтэй хэмжээнэй стажтаи болоһон урдын колхозникуудта пенси тогтоохо. Нэгэдэхи группын инвалид-колхозникуудта тэдэнние харууһалхын тула пенсидэнь нэмэлтэ түлөөһэ байгуулха.

Багаһаа инвалид болоһон үхибүүдтэ үгтэдэг тэдхэмжын хэмжээе дээшэлүүлхэ, үхибүүдэй наһа хараадаа абангүй, тэрэнниие түлэжэ байха.

Олон үхибүүтэй эхэнэрнүүдые пенсеэр хангалгые һайжаруулха.

Нийтын ажалда пенсионернүүдэй, инвалидуудаи бүри үргэнөөр хабаадаха арга боломжые дүүрэнээр хэрэглэхэ.

Гүрэнэй урьһаламжые саашадаа бусаажа байхые хараалха.

Гол эдеэ хоолой ба эдеэ хоолой бэшэшье эд бараанай **гүрэнэй худалдаанай сэнгүүдэй тогтууритай** байхыень хангаха хараа шугам үргэлжэлүүлхэ; шухала эрхэ нүхэсэлэй байгуулагдаһанаи, товарна нөөсын бии болоһоной хэмжээгээр зарим эд бараанай сэнгые хямдаруулжа байха.

Гүрэнэй, кооперативна, **худалдаа наймаанай розничо эд бараанай эрьесые** 27—29 процентээр ехэ болгохо.

Эгээн шанар һайнтай эдеэ хоол болохо мяха, һү, овощ, жэмэс болон бусад шэмэ ехэтэй эдеэ хоол ехээр хэрэглэдэг болоһоной ашаар совет хүнүүдэй эдеэ хоолой бүридэлые саашадань һайжаруулха.

Хүнгэн промышленностиин эд хэрэгсэлнүүдэй талаар, тэрэшэлэн культурна ажаһуудалай, гэрэй хэрэгсэлнүүд болохо мебель, телевизор, холодильник, кино ба фотоаппарат, магнитофон, электропылесос болон бусад эд бараанай талаар хүн зоной эрилтые бүри хүсэдөөр хангажа байха. Хүн зондо барилгын материалнуудые бүри ехээр худалдажа байха.

Олон янзын, шэнэ эд бараа гаргадаг болохо, эд бараанай шанар һайжаруулха, хүн зоной ехээр худалдан абадаг шэнэ, модно эд бараа бүри ехээр гаргадаг, худалдадаг болохо. Хүн зоной худалдан абалгада, эстетическэ шэнжэ шанар хүмүүжүүлгэдэ эдэбхитэйгээр нүлөөлжэ байха.

Промышленностиин ба худалдаа наймаанай хоорондохи ажалай холбоо барисаае бэхижүүлхэ, һайжаруулха. Тиихэдээ худалдаа наймаанай захил болбол арадай хэрэглэлэй эд бараа гаргалгын хэмжээ ба ассортиментыень тодорхойлолгын үндэһэ һуури боложо үгэхэ ёһотой, баталһан договорнуудаа дүүргэхын түлөө промышленна болон худалдаа наймаанай предприятинуудай харюусалгые дээшэлүүлхэ.

Худалдаа наймаанай материальна баазые хүгжөөхэ. Мүнөөнэй түхэл шэнжэтэй универсальна, мэргэжүүлэгдэһэн магазинуудые, тэрэ тоодо промышленна министерствэнүүдэй эмхидхэдэг фирменнэ магазинуудые олоор бариха. Худалдаа наймаанай түрүү онол аргануудые үргэнөөр хүгжөөхэ, худалдаа наймаанай предприятинуудай хүдэлмэриин гурим һайжаруулха, хүн зониие хангалгын хэмжээе саашадань һайжаруулхые, худалдан абагшадаи эд бараа худалдан абахадаа, гаргашалдаг сагаа хорооехыень хангаха. Эд бараа хадагалха элдэб янзын оньһожоруулагдаһан томо складуудые, холодильникуудые, овощ, хартаабха, жэмэс хадагалха хранилищинуудые бариха.

Магазинуудые хэрэгтэй хэмжээнэй ба ассортиментын эд бараагаар таһалгаряагүй хангахын түлөө предприятинуудай, оптово худалдаа наймаанай организацинуудай харюусалгые дээшэлүүлхэ.

Нийтын эдеэ хоол саашадань хүгжөөхэ, тиимэ предприятинуудые мүнөөнэй түхеэрэлгэнүүдээр, промышленна үйлэдбэриин полуфабрикадуудаар хангажа байха. Олон янзын продукци гаргадаг болохо, шанарыень һайжаруулха, хангалгын культурые дээшэлүүлхэ, предприятинуудта нийтын эдеэ хоол, тэрэшэлэн диетическэ эдеэ хоол эмхидхэлгые һайжаруулха.

Хүдөөгэй хүн зониие худалдаа наймаагаар хангахын тула потребительскэ кооперациин эмхинүүдэй хүдэлмэрине һайжаруулха. Потребительскэ кооперациин үйлэдбэриин ажал ябуулгые саашадань хүгжөөхэ, хүдөө ажахын продуктнуудые, түүхэй эд бэлэдхэлгые үргэдхэхэ, тэрэшэлэн хүдөө газарта ургадаг алим жэмэс, мөөгэ, эмдэ ородог ургамалнуудые бүри ехээр суглуулдаг болохо. Тиигээд нютагай нөөсэнүүдые худалдаа наймаанда гаргадаг болохо хэмжээнүүдые абаха. Колхозуудай дэлгүүрэй хүдэлмэриин эмхидэлые һайжаруулха.

Хүн зониие ажаһуудалай талаар хангалгын хэмжээе 1,5 дахин, тэрэ тоодо хүдөө нютагуудта 1,7 дахин ехэ болгохо. Хангалгын культурые дээшэлүүлхэ, захил гүйсэдхэлгын шанар һайжаруулха, ажаһуудалай талаар хангалгын предприятинуудые олоор бариха, тэдэниие мүнөөнэй техникээр хангаха.

Нөөсэлгын кассануудай хүдэлмэриие һайжаруулха, худалдаа наймаанай, коммунальна болон бусад предприятинуудтаи мүнгэгүйгөөр тоосохо гуримые мүнөө нэбтэрүүлхэ.

Элдэб янзын һомололгын ашаар 545—550 миллион дүрбэлжэн метр талмайтай **гэр байра бариха.** Гэр байра барилгын шанар һайжаруулха, гэрэй досоохи гоёолто болон хубаариие эрхим һайн болгохо. Город барихадаа, тэрэнэй хүгжэлтын генеральна түсэбүүдэй ёһоор бэелүүлхэ. Городууд болон бусад һуурин тосхонуудай болбосон түхэлые, архитектурые һайжаруулха. Түб газарһаа уһаар хангагдасые ехэ болгохо. Гэр байрануудые түб газарһаа дулаасуулдаг болохо. Газ ехээр хэрэглэдэг болохо. Дулаа үгэдэг томо түб газарһаа гэр байрые дулаасуулгада дамжан орохо ябадалые үргэлжэлүүлхэ, тэдэниие газтай болгохо, гэр байрые һайнаар ашаглаха, үни удаан ашаглагдахыень хангаха.

Кооперативна аргаар гэр байра барилгын хэмжээе ехэ болгохо. Багашаг городуудта, городой түхэлтэй посёлогуудта, хүдөө нютагуудта үмсын гэр байра барилгада туһалха.

Хүн зоной элүүр энхые саашадаа бүри һайнаар хамгаалдаг болохо. Медицинскэ эмнэлгэдэ мүнөөнэй наукын туйлалтануудые, убшэ танилгын, эмшэлгын шэнэ онол аргануудые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ. Убшэнгүүдые һэргылхэ ябадал шангадхаха. Эм ба медицинскэ техникын хэрэгсэлнүүдэй талаар хүн зоной, эмнэлгын эмхи зургаануудай эрилтые бүрн хүсэдөөр хангаха. Медицинскэ туһаламжын шанар дээшэлүүлхэ, элүүр энхые хамгаалдаг эмхи зургаануудай хүдэлмэриин эмхидхэл һайжаруулха. Олон убшэ эмшэлдэг ба мэргэжүүлэгдэһэн медицинскэ эмхи зургаануудые зүбөөр таараалдуулан бариһанай үндэһэ һуури дээрэ элүүр энхые хамгаалгын материальна баазые хүгжөөхэ, һайжаруулха. 1980 ондо больницын оронуудай нийтэ тоое 3,3 шахуу миллиондо хүргэхэ. Шэнэ барилгануудай райондо, хүдөө нютагуудта амбулаторно, поликлиническэ эмхи зургаануудые, аптекэнүүдые олоор бариха.

Инвалидууд болон үтэлһэн хүнүүдтэ интернат-байшангуудые олоор бариха. Инвалидуудта протезно-ортопедическэ эмнэлгын түбүүдые барижа үргэлжэлхэ, хүнэй ябаха зэмсэгүүдые, мүн протезно-ортопедическэ хэрэгсэлнүүдые олоор гаргаха, шанарыень һайжаруулха. Инвалидуудые үйлэдбэридэ һайнаар һургаха хэмжээнүүдые бэелүүлхэ.

Интернат байшангуудта, нарайлалгын гэрнүүдтэ, үхибүүдэй болон мэргэжүүлэгдэһэн зарим больницануудта, отделенинүүдтэ эдеэ хоолой болон бусад зүйлэй нормонуудые ехэ болгохо. Врачнуудай, провизорнуудай болон дунда эрдэмтэй медицинскэ, фармацевтическэ хүдэлмэрилэгшэдэй бэлэдхэл һайжаруулха, мэргэжэлыень дээшэлүүлхэ.

Научно-техническэ дэбжэлтын эрилтэнүүдтэй зохилдуулан, ажалшадай культурно-техническэ, юрэнхы эрдэмэй хэмжээе хэлбэришэгүйгөөр дээшэлүүлхэ, хүдэлмэришэдэй мэргэжэл ехэтэй кадрнуудые, мэргэжэлтэдые бүри һайнаар бэлэдхэхэ зорилгонуудай ёһоор **арадай гэгээрэл** саашадань хүгжөөхэ.

Бүгэдэ нийтын дунда эрдэм хүгжөөхэ, һайжаруулха. Дунда һургуулида һуралсалай, хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин хэмжээ дээшэлүүлхэ. Залуушуулда мэргэжэл олгуулха хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулха. Һурагшадые ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлхэ. Тэдэниие этическэ болон эстетическэ талаар хүмүүжүүлгэдэ ехэ анхарал хандуулха. Багшанарай кадрнуудые бэлэдхэлгын, мэргэжэлыень дээшэлүүлгын шанар һайжаруулха.

7 миллионһоо үсөөн бэшэ һурагшанарай һууритай, тэрэ тоодо хүдөө нютагуудта 4,5 шахуу миллион һууритай юрэнхы эрдэмэй шэнэ һургуулинуудые бариха.

Пионернүүдэй ордонгууд болон байшангуудые, эдир техникүүд болон натуралистнуудай станцинуудые, үхибүүдэй клубуудые, спортивна, хүгжэмэй һургуулинуудые, үхибүүдэй бусад эмхи зургаануудые олоор бариха.

Интернат һургуулинуудта, үхибүүдэй байшангуудта эдеэ хоолой гаргашын нормые ехэ болгохо. Нэгэн доро мэргэжэл олгуулдаг, дунда эрдэм үгэдэг профессионально-техническэ һургуулинуудта, тэрэшэлэн техническэ училищинуудта мэргэжэл ехэтэй хүдэлмэришэдые залуушуулай дундаһаа арадай ажахын бүхы һалбаринуудта бэлэдхэхэ ябадалые хангаха.

Техническэ мэргэжэл олгодог дунда һургуулинуудта, техническэ училищинуудта һурагшадые абалгые 2 дахинһаа үлүү ехэ болгохо. Техническэ мэргэжэл олгодог һургуулинуудта 11 миллион шахуу мэргэжэл түгэс хүдэлмэришэдые бэлэдхэхэ. Техническэ мэргэжэл олгодог һургуулинуудта дунда эрдэмтэй хүдэлмэришэдые 2,5 дахинһаа бага бэшээр бэлэдхэжэ гаргаха. 1,1—1,2 миллион һурагшын һууритай техническэ мэргэжэл олгодог шэнэ училищинуудые ашаглаха. Тэрэшэлэн һурагшадай байха общежити хэрэгтэй соонь бариха.

Сэхэ үйлэдбэри дээрэ хүдэлмэрилэгшэдые, нийтэ мэргэжэлэн бусад хүдэлмэрилэгшэдые бэлэдхэхэ хэрэг һайжаруулха. Тэдэнэй мэргэжэлыень дээшэлүүлхэ. Үдэшын (халаанай) дунда һургуулинуудай хүдэлмэриие һайжаруулха.

Дээдэ ба дунда тусхай эрдэмтэй 9,6 миллион мэргэжэлтэдые бэлэдхэхэ. Үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые түргөөр хүгжөөжэ байһан районуудые кадрнуудаар хангаха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулха.

Мэргэжэлтэдэй, хүдэлмэришэдэй бэлэдхэлые, үзэл сурталай ба политическэ хүмүүжүүлыень саашадань һайжаруулга дээдэ, дунда тусхай ба техническэ мэргэжэл олгодог һургуулинуудай шухалын шухала зорилго гэжэ тоолохо.

Юрэнхы эрдэмэй һургуулинуудай, техническэ мэргэжэл олгодог, тусхай дунда ба дээдэ һургуулинуудай материальна үндэһые үргэдхэхэ. Һуралсалда, тэрэ тоодо хариин хэлэ шудалалгада ном зааха техническэ хэрэгсэлнүүдые, шэнэ арга дүрэ эдэбхитэйгээр нэбтэрүүлхэ. Лабораторинуудые, һуралсалай болон һуралсалай-методическа кабинедүүдые, мастерскойнуудые мүнөөнэй түхеэрэлгэнүүдээр, приборнуудаар, инструментнүүдээр, һуралсалай пособинуудаар хангалгые һайжаруулха.

Совет хүнүүдые үзэл бодолой, политическэ талаар, гурим журамай, эстетическэ талаар хүмүүжүүлгэдэ, тэдэнэй оюун ухаанай эрилтэнүүдые бүрилдүүлгэдэ **социалис соёл культурын, искусствын** үүргые саашадань дээшэлүүлхэ. Соёл культурын эмхи зургаануудай материальна үндэһыень, илангаяа хүдөө нютагуудта, промышленна барилгын шэнэ районуудта бэхижүүлхэ.

Культурно гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэриин хэмжээе дээшэлүүлхэ. Олониитын библиотекэнүүдые, клубуудые олоор байгуулха, арадай университедүүдые хүгжөөхэ, ажал ябуулгыень һайжаруулха. Музейнүүдэй хүдэлмэриие һайжаруулха, түүхын ба соёл культурын хүшөөнүүдые хамгаалха, хүн зондо ойлгуулха.

Хэблэлэй хэрэг, полиграфическа промышленностиие, номой худалдаа наймаа саашадань хүгжөөхые хараалха, ном, газетэ болон журналнуудые олоор гаргадаг болохо, шанарыень һайжаруулха, үхибүүдтэ болон эдир залуушуулда зорюулагдаһан учебникүүдые, литературые хэблэн гаргалгада онсо анхарал хандуулха. Полиграфическа промышленостьда хэблэлэй офсетнэ аргые, фото-набор болон поточно автомат лининүүдые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ.

Телевидени болон радио-дамжуулгын саашанхи хүгжэлтые, үнгэтэ телевидени болон стереофоническа радио-дамжуулгые бүри үргэнөөр нэбтэрүүлхые хараалха. Теле-болон радио-дамжуулгые һайнаар хараха, шагнаха зоные үргэдхэхэ. Телевизионно, радио-дамжуулгын программын шанар һайжаруулха.

Хүн зониие киногоор хангалгые горитойгоор һайжаруулха, кинотеатрнуудые олон болгохо, кинематографиин материальна бааза үргэдхэхэ. Фильмүүдэй үзэл бодолой, уран пайханайнь хэмжээе дээшэлүүлхэ. Хэрэгтэй соонь научно-популярна, һуралсалай, хроникально-документальна фильмүүдые гаргаха. Үхибүүдтэ, эдир залуушуулда зорюулагдаһан кинофильмнүүдые олоор, олон янзын темээр гаргаха

Хүн зоной элүүр энхые бэхижүүлхын, сүлөөтэй сагаа һайнаар хэрэглэхэ зорилгоор **ажалшадай эдэбхитэй амаралта** һайнаар эмхидхэдэг болохо.

Санаторини, курортын эмхи зургаануудые, амаралтын байшангуудые, пансионадуудые, профилакторинуудые, тэрэшэлэн городуудта, илангаяа аяншалгын, курортын түб газарнуудта, олониитын амардаг газарта гостиницануудые олоор бариха.

Аяншалга болон экскурсионно хангалгые хүгжөөхэ. Аяншалгын комплекснуудые, баазануудые, отель болон кемпингнүүдые барижа үргэлжэлхэ. Спортивна, аяншалгын хэрэгсэлнүүдые бүри олоор гаргадаг болохо.

Хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай хамтаараа саад таридаг хүдэлмэри эмхидхэлгэдэ, хүдэлмэриинь һайжаруулгада туһалха.

Предприяти болон эмхи зургаануудта, һургуулинуудта, хүн зоной ажаһуудаг газарта олониитын физкультура, спорт хүгжөөхэ.

Городой болон хүдөөгэй хүн зоной эрилтые, почтын телефоной, телеграфай хэлхеэ холбоогоор, бүри хүсэдөөр хангаха.

Хүн зониие транспортаар хангалгые һайжаруулхын тула город хоорондын, город доторхи, город шадарай транспортые саашадань хүгжөөхэ. Хүдөөгэй хүн зониие элдэб янзын транспортаар хангалгые горитойхоноор үргэдхэхэ.

Хубидаа хэрэглэдэг транспортын олон болоһонтой дашарамдуулан элдэб янзын хангалгын хэмжээе ехэ болгохо. Техническэ талаар хангадаг станцинуудай, автозаправочна станцинуудай, тэрэшэлэн хамтын гаражнуудай, хүн зоной транспортна хэрэгсэлнүүдэй байха талмайнуудые олоор бариха.

IX. Үйлэдбэрилгын хүсэ хубаарилга ба союзна республикануудай ажахыень хүгжөөлгэ

Ороной үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые улам һайнаар хубаарилхын тулада иимэ хэмжээнүүдые хараалха:

ороной зүүн нютагуудай экономическа хүсэ шадалые саашадань ехэдхэхэ, промышленна продукциин нийтэ союзна үйлэдбэрилгэдэ тэдэнэй үүргые дээшэлүүлхэ. Саашадань хүгжөөхэдэ эгээл таатаи байгаалиин арга боломжонуудтай һалбаринуудые, илангаяа түлишын промышленность болон элшэ хүсэ ехээр хэрэглэдэг үйлэдбэринүүдые түргөөр хүгжөөхэ. Табан жэлэй туршада абтахаар хараалагдаһан нефть болон газай, алюмини абалгын бүхы ургалтые, абтаха нүүрһэнэй ургалтын 90 гаран процентые, абтаха зэдэй ургалтын 80 процент шахууень, үйлэдбэрилэгдэхэ целлюлозын ургалтын 45 процент болон картон үйлэдбэрилгын ургалтын 60 шахуу процентыень эдэ зүүн нютагуудта туйлаха;

СССР-эй Европодохи хубида болон Ураалда промышленность саашадань хүгжөөхэдөө, гол түлэб мүнөө хүдэлжэ байгаа предприятинуудые техническэ талаар шэнээр зэбсэглэхэ, һэльбэн заһаха, харин шэнэ предприятинуудые үсөөнөөр бариха, мүн элшэ хүсэ болон уһа ехээр хэрэглэдэг үйлэдбэри бүри үргэдхэхэ;

нийтэ зам харилсаатай, инженернэ барилгануудтай болон хамһабариин үйлэдбэринүүдтэй шэнэ территориально-үйлэдбэриин комплекснууд болон промышленна узелнуудые бүрилдүүлхэ, мүнөө байгшануудыень хүгжөөхэ;

хүдэлмэриин хүсэнэй талаар таарамжатай зохид байдалтай союзна республикануудта болон экономическа районуудта промышленностиин ажал ехэтэй үйлэдбэринүүдые хүгжөөхэ; нютагай мэргэжэлтэй кадрнуудые улам һайнаар бэлэдхэдэг болохо;

ехэ городуудай саашанхи ургалтые хизаарлаха, экономикын хүгжэхэ ехэ арга боломжотой бага болон дунда зэргын хотонуудые хүгжөөхэ, тэндэ мүнөө хүдэлжэ байгаа нэгэдэлнүүд, фабрика, заводуудай таһагууд болон түсхай цехүүдые, багахан предприятинуудые байлгаха;

хүдөө нютагуудта ажалай хүсэ улам һайнаар ашаглаха талаар хэмжээнүүдые бэелүүлхэ. Хүдөө ажахын продукци буйлуулха, барилгын материалнууд болон арадай хэрэглэмжын эд товарнуудые нютагай түүхэй эдээр бүтээн гаргаха талаар колхоз, совхозуудта үйлэдбэринүүд болон олзоборилгонуудые хүгжөөхэ;

транспортно-экономическа холбоо харилсаае улам һайжаруулха, энэ зорилгоор транспортын ута ехэ замуудые заһан хүгжөөхэ, тэрэшэлэн Сибириин баруун хойто талаһаа болон Дунда Азиһаа СССР-эй Европодохи хубида оршоһон нефть болон газ дамжуулха хүсэтэ соргонуудые бариха, мүн Сибириин баруун хойто талаһаа ороной зүүн нютагуудтахи нефть шанаржуулдаг заводууд хүрэтэр нефтиин соргонуудые табиха;

Украиныи ССР-эй болон Белоруссиин ССР-эй баруун областьнуудта хабарай һайрамһаа хамгаалха нэгэдхэмэл хэмжээ ябуулга зохёон хараалха;

үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хубаарилха асуудалнуудаар научна шэнжэлгэ үргэдхэхэ.

Үйлэдбэриин болон социально-культурна байгуулалтын асуудалнуудые шиидхэлгэдэ, арадай хэрэглэмжын эд товар бүтээн гаргалгые ехэ болгохо хэрэгтэ, нютагай болон үндэһэ яһатанай илгаануудые хараада абан, худалдаа наймаа ба хүн зондо үзүүлэгдэдэг туһаламжые үргэдхэхэ хэрэгтэ, тэрэшэлэн байгаалиин, ажалай болон бусад хүсэ баялигуудые эгээл дүүрэнээр ашаглалгада союзна республикануудай үүргэ, харюусалгые дээшэлүүлхэ.

Бүхы союзна болон автономито республикануудта, тэрэшэлэн экономическа районуудта, автономито областьнууд болон национальна округуудай экономикые саашадань дэбжээхэ.

Россиин Совет Федеративна Социалис Республикада промышленна продукциин хэмжээе 35—39 процентээр ехэдхэхэ. Машина бүтээлгэ, газай, химиин болон нефтехимиин промышленностиие түргэнөөр хүгжөөхэ.

1980 ондо нефть, тэрэ тоодо шэнгэрүүлэгдэһэн газ абалгые—545—555 миллион тонно хүргэхэ, газ абалгые 220 — 255 миллиард кубическа метр, нүүрһэ — 428—438 миллион тоннодо, электроэнерги 832—851 миллиард киловатт-часта, булад хайлуулгые— 94—98 миллион тоннодо, хабтайлгамал бэлэн хара металлай үйлэдбэрилгые — 66—69 миллион тоннодо, минеральна үтэгжүүлгэ — 74 миллион тоннодо, бүд—8,9 миллиард дүрбэлжэн метртэ, трикотажна эдлэлнүүдые — 830 миллион хэһэгтэ, саахар — 3,5—4 миллион тоннодо, малай тоһо абалгые 720 мянган тоннодо хүргэхэ.

Шудхалгын хүндэ автоматическа лининүүдые, соргонуудые хэдэг станогуудые, приборно подшипникуудай нарин һайн станогуудые, лист хэблэн гаргаха автоматическа лининүүдые бүтээхэ заводуудые, машина бүтээлгын хэдэн бусад предприятинуудые бариха.

Мал ажалда болон тэжээл үйлэдбэрилгэдэ, тракторна болон хүдөө ажахын машина бүтээлгэдэ хэрэгтэй машина бүтээлгын саашанхи хүгжэлтые хангаха. 330 хүсэнэй түгэс промышленна тракторнуудые олоор бүтээдэг болохо. Таряа болон хартаабха хуряадаг, бүтээсэ ехэтэй комбайнуудые, техническэ ургамалнуудые харууһалан ажаллаха, хуряаха машинануудые олоор гаргаха.

Хүдөө ажахын продукциин жэлэй нийтэ хэмжээе дунда зэргэнь 14—17 процентээр дээшэлүүлхэ. Жэлэй туршада ороо̄һо таряа абалгые дунда зэргэнь 123—126 миллион тоннодо, наран сэсэгэй үрэһэ — 4 миллион тоннодо, саахарай свёкло — 32—33 миллион тоннодо, лёной утаһа — 265 мянган тоннодо, хартаабха — 53—55 миллион тоннодо, овощ—12,3 миллион тоннодо, мяха (годод мяхан) — 7,5—7,7 миллион тоннодо, һү абалгые — 49—51 миллион тоннодо, нооһо абалгые 235 мянган тоннодо хүргэхэ.

2,2 миллион гектар уһалагдадаг газарые ашаглалгада оруулха, 2,3 миллион гектар уһа намагтай газарые хатааха, 5,2 миллион гектар бэлшээриин газарые уһажуулха. Уһалагдадаг болон хатаагдаһан газарнуудта бүхы хүдөө ажахын ургамалнуудай ургасые нилээд дээшэлүүлхэ.

Илангаяа Ураалда, Сибирьтэ болон Алас-Дурна зүгтэ санаторно-курортно газарнуудые саашадань үргэдхэн, улам болбосон түхэлтэй болгохо.

РСФСР-эй Европодохи хубида болон Ураалда иимэ хэмжээнүүдые бэелүүлхэ гэбэл:

атомна, тепловой электростанцинуудые бариһанай, тэдэниие үргэдхэһэнэй үндэһөөр электроэнергетическэ бааза бэхижүүлхэ. Ленинградай АЭС-эй хүсые 4 миллион киловатт хүрэтэр, Костромской ГРЭС-эй хүсые 3,6 миллион киловатт болон Рефтинскэ ГРЭС-эй хүсые 3,3 миллион киловатт хүрэтэр ехэ болгохо. Нововоронежско, Смоленскэ болон Курска атомна электростанцинуудта, Чебоксарска болон Нижнекамска ГЭС-нүүдтэ, Рязаниин болон Ставрополиин ГРЭС-нүүдтэ, бусад электростанцинуудта шэнэ хүсэнүүдые ашаглалгада оруулха. Пермскэ тепловой электростанциин барилга үргэдхэхэ, хүсэтэ хоёр атомна электростанциин болон Ирганайска ГЭС-эй барилга эхилхэ;

Курска магнитна аномалиин минеральна баялигай бааза дээрэ территориально-үйлэдбэриин комплекс хүгжөөхэ, тиихэдээ түмэрые сэхэ һэргээхэ аргаар абтаһан металл түхэлтэй сулгы рудаһаа булад үйлэдбэрилхэ. Оскольско электрометаллургическа комбинат бариха;

Оренбургын газоконденсатна хэбтэшын үндэһэн дээрэ газ абаха ба шанаржуулха томо промышленна комплекс саашадань бүрилдүүлхэ. СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай хабаадалгатайгаар СССР-эй баруун хилэ тээшэ газ дамжуулха сорго бариха;

Тимано-Печорын нефть ба газ элбэгтэй газарай байгаалиин баялигые ашаглаха; 1980 ондо эндэ нефть абалгые 25 миллион шахуу тоннодо, газ абалгые 22 миллиард кубометртэ хүргэхэ. Ороной Европын хубидахи хойто талада целлюлозно болон модо болбосоруулдаг предприятинуудые үргэдхэхэ, һэльбэн шэнэлхэ.

Ехэ ашаанай автомобильнуудые бүтээн гаргаха Камскэ бүлэг заводуудые ашаглалгада оруулха. Нефтехимиин үйлэдбэринүүдэй Нижнекамска комплексын барилгые түгэсхэхэ, Тольятти хото шадар аммиак болон карбамидай үйлэдбэрилгэ ехэ хэмжээгээр бэелүүлхэ. Хүндэ машина бүтээлгын Волгодонско заводой түрүүшын ээлжээнэй предприятинуудые байгуулаад, ашаглажа эхилхэ, тиигээд тус заводой хоёрдохи ээлжээнэй барилга эхилхэ.

Манай ороной томо түбүүд болохшо Москва болон Ленинградай экономическа, социальна хүгжэлтые хангаха хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ, эндэ байгуулагдаһан үйлэдбэриин болон научна хүсэ шадалые, арга боломжонуудые улам нарижуулан, ашa үрэ ехэтэйгээр ашаглаха хэмжээнүүдые бэелүүлхэ.

Мүнөө бүрилдэһэн промышленна түбүүдтэ хүдэлжэ байгаа предприятинуудые түбхын түрүүндэ шэнэлэн заһаһанай, техническэ талаарнь шэнээр зэбсэгжүүлһэнэй ашаар хүнгэн болон эдеэ хоолой промышленность саашадань хүгжөөхэ.

Ураалда хара болон үнгэтэ металлурги, машина бүтээлгэ болон химиин промышленность саашадань хүгжөөхэ. Дээдэ-Камска калийна бассейн үргэлжэдэнь хүгжөөхэ, Пермьдэхи хэмэл каучугай заводой түрүүшын ээлжээнэй барилга түгэсхэхэ. Томо промышленна түбүүдые уһаар хангаха хэрэг һайжаруулха.

РСФСР-эй Хара хүрьһэтэ бэшэ нютагуудта хүдөө ажахые болон тэрээнтэй холбоотой промышленностиин һалбаринуудые үргэлжэдэнь хүгжөөхэ хүдэлмэри дэлгэрүүлхэ. Хүдөө ажахын үйлэдбэриин материально-техническэ баазые бэхижүүлхэ, тэрэ үйлэдбэриие эршэдхэхэ, мүн газар шанаржуулха хүдэлмэринүүдые үргэдхэхэ, энээнэй үндэһөөр ороо̄һо таряа, мал ажалай продуктнуудые, лён, хартаабха болон овощ абалгые нилээд ехэдхэхэ тушаа хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ.

Волго-Камска бассейндэ уһа хамгаалха хэмжээнүүдые бэелүүлхэ гэжэ хараалха. Поволжидо газар уһалха болон уһажуулха системэнүүдые барижа үргэлжэлүүлхэ. Тиихэдээ лаб найдамтайгаар ороо̄һо таряанай болон мал ажалай продуктнуудай абтадаг томо район эндэ байгуулха гэжэ хараада абаха. Дон мүрэн дээрэ Константиновска гидроузел барижа эхилхэ. Краснодарай хизаарта бараагар ех[...]дадаг болохо тушаа хүдэлмэри үргэдхэхэ.

Сибирьтэ түлишын промышленность, хара болон [...] металлургиин, химиин, нефтехимиин, целлюлозно-са[...] промышленностиин элшэ хүсэ ехээр хэрэглэдэг [...] нүүдые түргэнөөр хүгжөөхэ гэжэ хараалха. Ой мод[...] лон модо болбосоруулдаг промышленностиие саашад[...] жөөхэ.

Баруун Сибирьтэ айхабтар томо территориальн[...] бэриин комплекс бүридүүлжэ үргэлжэлхэ. Энэ хэ[...] болон газ абалгаар оронойгмнай гол үндэһэн болоно. [...] до эндэ нефть абалгые 300—310 миллион тоннодо, [...] 125—155 миллиард кубометртэ хүргэхэ. Томско[...] миин комбинадай барилга үргэлжэлүүлхэ. Тобольск[...] техимиин комплексын барилгые үргэдхэхэ. Нефтиин [...] ган абаха заводуудые, тэрэшэлэн нефть, газ дамжуу[...] гонуудые, мүн Сургут-Нижневартовск гэһэн түмэр за[...] ха. Сургут-Уренгой гэһэн түмэр зам барижа эхилхэ. [...] троэнергиин бааза хүгжөөхэ. Кузбасста нүүрһэ абал[...] миллион тоннодо хүргэхэ.

Канска-Ачинска бассейндэ нүүрһэнэй хүсэтэ ур[...] хеэрэн барижа, энээнэй үндэһэн дээрэ Березовско ГР[...] рижа эхилхэ. Ачинскын нефть илган шанаржуулгын [...] түрүүшын ээлжээе ашаглалгада оруулха. Саянай [...] риальна-үйлэдбэриин комплексын хүгжэлтые үргэлж[...] Саяно-Шушенска ГЭС-тэ түрүүшын агрегадуудые, [...] най алюминиевэ заводой электролизай түрүүшын к[...] дые ашаглалгада оруулха, электротехническэ [...] комплексын түрүүшын ээлжээе Минусинск хотодо [...] Абаканай вагон-бүтээлгын заводой барилга үргэлж[...] Богучанска ГЭС барижа эхилхэ. Братско-Усть-Илим[...] риториально-үйлэдбэриин комплекс гол түлэб бүри[...] түгэсхэхэ, тиихэдээ Усть-Илимскэ ГЭС-ые бүхы [...] хүдэлгэжэ эхилхэ, мүн СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай [...] гатайгаар целлюлозно завод бариха. Галуута Нуурай [...] эй барилга үргэлжэлүүлхэ.

Хүдөө ажахые, тэрэшэлэн хүдөө ажахын түүхэй эд[...] соруулдаг промышленностиин һалбаринуудые үлэмж[...] нөөр хүгжөөхэ.

Алтайн хизаарта Алейскэ уһалууриин системын [...] хи ээлжээе болон Чарышска уһанай бүлэг соргонууд[...] жа эхилхэ, Кулундагай каналай барилга үргэлжэлүү[...]

Алас-Дурна зүгтэ ажахые үргэлжэ дээрэнь хү[...] хангаха, үнгэтэ, шухаг, үнэтэ металл болон алмазууд[...] абадаг болохо. Ой модоной, целлюлозно-саарпанай [...] бельнэ промышленностиин продукци үйлэдбэрилгэ е[...] Зейскэ ГЭС-ые барижа дүүргэхэ, Бурейскэ ГЭС-эй [...] үргэдхэхэ, Колымска ГЭС-тэ түрүүшын агрегадууд[...] лалгада оруулха. Мүнөө байгаа портнуудые саашад[...] жөөхэ, шэнэлэн заһаха, флот саашадань шэнэлхэ, Во[...] гэжэ гүнзэгы уһанай порт барижа үргэлжэлхэ.

Загаһа улам ехээр баридаг болохо, далайн продук[...] абалга, элдэб олон янзын, эрхим һайн шанартай эде[...] гаһанай продукци абалгые ехэдхэхэ.

Байгал-Амарай түмэр зам шадархи нютагууд[...] лэдбэриин хүсэнүүдые үргэлжэ дээрэнь хүгжөөхэ ту[...] лого-бэдэрэлгын болон научно-шэнжэлэлгын хүдэл[...] лээд үргэдхэхэ. Тус түмэр замай зарим участогуудай [...] гын дүүргэгдэхэ тума эндэхи байгаалиин баялигуудые [...] лаха гэжэ хараалха.

Урда-Яхадай территориально-үйлэдбэриин комп[...] рилдүүлжэ эхилхэ. Тында — Беркакит гэһэн түмэр [...] риха. Нерюнгринскэ нүүрһэнэй уурхай түхеэрэн [...] шанаржуулгын фабрикын болон Нерюнгринскэ ГРЭС[...] рилга үргэдхэхэ.

Нютагтаа абаһан хүдөө ажахын продуктнуудаар [...] Дурна зүгэй хүн зониие улам һайнаар хангадаг бол[...] лада газар хатааха, уһалха, тусхай ажалаар мэргэж[...] хозууд болон мал ажалай комплекснуудые байгуулха[...] мэри үргэлжэлүүлхэ. Соя болон барайгар ехээр аб[...] лохо.

Украинын ССР-тэ промышленна үйлэдбэрилгын [...] 30—34 процентээр ехэдхэхэ. Электроэнергетикэ, [...] лон нефть илган шанаржуулгын, станок бүтээлгын [...] зэмсэгүүдэй промышленность, тэрэшэлэн хүнгэн бо[...] хоолой промышленностьда хэрэгтэй прибор бүтээлгэ[...] на бүтээлгые үлэмжэ түргэнөөр хүгжөөхэ. мүн тран[...] лон хүдөө ажахын машина бүтээлгые саашадань [...] гэжэ хараалха. Мал ажалда, тэжээл үйлэдбэрилгэдэ [...] машина түхеэрэлгэнүүдые ехээр гаргадаг болохо. Р[...] кын баруун областьнуудта промышленность үлэмж[...] нөөр хүгжөөхэ.

Чернобыльска, Ровенскэ, Урда-Украинын атом[...] тростанцинуудта шэнэ хүсэнүүдые ашаглалга[...] ха, хоёр атомна электростанци барижа [...] гиринскэ болон Зуевска тепловой электростан[...] барилга үргэдхэхэ. Днестровскэ ГЭС-тэ түрүүшын [...] дуудые ашаглалгада оруулха. Энэ хадаа электроэн[...] дэ болон газарые шанаржуулан һайжаруулха хэрэг[...] дээрэнь ехэ удха шанартай юм. СЭВ-эй гэшүүн-ор[...] хабаадалгатайгаар баригдажа байгаа технологическа [...] рэлгын Нововолынска завод бариха.

Республикада нүүрһэ абалгые 1980 ондо 226—[...] лион тоннодо хүргэхэ. Донбасста нүүрһэнэй промыш[...] саашадань хүгжөөхэ, тэрэниие техническэ талаар [...] зэбсэгжүүлхэ тушаа хэмжээнүүдые бэелүүлхэ. Хүдэл[...] гаа нүүрһэнэй шахтануудые шэнэлэн заһаха, шэн[...] нуудые бариха.

Гол түлэб хүдэлжэ байгаа заводуудые шэнэлэн [...] хара металлургиин хүсэнэй ургалтые хангаха. 19[...] булад хайлуулгые 58—61 миллион тоннодо, хабта[...] бэлэн түмэр үйлэдбэрилгые 41—43 миллион тонн[...] гэхэ. Түмэрэй рудагай промышленность саашадань [...] хэ. Түмэрэй рудагай түүхэй эдэй шанарые һай[...] Минеральна үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилхэ предприяти[...] ашаглалгада оруулха. 1980 ондо үтэгжүүлгын хэмж[...] миллион тоннодо хүргэхэ. Нефтиин эхин шатын ша[...] гые нилээд ехэдхэхэ, ороной бусад нютагуудһаа ре[...] да нефтиин продуктнуудые асаралгые бага болгохо [...] раалха.

Арадай хэрэглэмжын эд товарнуудые, илангая[...] бүд, нэхэгдэдэггүй материал, трикотажна эдлэлнүүд[...] бүтээн гаргадаг болохо.

Саахарай, консервын, мяханай болон һүнэй пр[...] ностиин предприятинуудые техническэ талаарнь зэ[...] шэнэлэн заһаха, хүдөө ажахын түүхэй эдые эгээн [...] болзор соо буйлуулха хүсэтэй болоторнь хүгжөөх[...] рай заводуудые нэмэжэ бариха гэжэ хараалха.

Хүдөө ажахынаа бүхы дээрээ абтадаг продукци[...] дунда зэргын хэмжээе 11—14 процентээр ехэ болг[...] һо таряа абалгын жэлэй дунда зэргын хэмжэ[...] миллион тоннодо, саахарай свекло — 53—54 мил[...] нодо, наран сэсэгэй үрэһэ — 3—3,1 миллион тонн[...] (годод мяха)—3,4—3,6 миллион тоннодо, һү а[...] 21,5 — 22,3 миллион тоннодо хүргэхэ.

503 мянган гектар уһалагдадаг газар, [...] Хара далай болон Азовско далай ша[...] гандадаг нютагуудта ашаглалгада оруулха[...] най - Днестровско уһалууриин түхеэрэлгэ [...] эхилхэ, Каховско уһалууриин түхеэрэлгэ ба[...] гэлжэлүүлхэ. Азовско далай шадархи уһалууриин [...] гэ бариха тушаа бэлэдхэлэй хүдэлмэри эхилхэ. [...] Полесиин зонодо 660 мянган гектар шахуу талмай[...] маг хатааха. Уһалагдадаг болон хатаагдаһан газар[...] дөө ажахын бүхы ургамалнуудай ургаса дээшэл[...] зарые нуралгаһаа хамгаалха хэмжээнүүдые бэелүү[...]

Днепр — Донбасс гэжэ каналай түрүүшын [...] дэй болон Харьков хотодо уһа абаашаха соргын [...] дүүргэхэ. Хойто-Крымэй каналай хоёрдохи ээлжэ[...] эхилхэ.

Хара болон Азовско далайн эрьедэ, мүн Карп[...] наторно-курортно зоные улам үргэдхэн, болбосон [...] болгожо үргэлжэлүүлхэ.

Белоруссиин ССР-тэ промышленна продукци[...] 39—43 процентээр ехэдхэхэ. Республикын [...] промышленность үлэмжэ түргэнөөр хүгжөөхэ.

Радиотехническэ, электронно, станок-бүтээлг[...] зэр зэмсэгүүдэй промышленностиин[...] тэ, мүн хэлхеэ холбоонуудай хэрэгсэл[...] рилгэ түргэдхэхэ, тэрэшэлэн автомобил[...] мышленность саашадань хүгжөөхэ. Тра[...] тээлгэдэ «Беларусь» МТЗ-80 гэһэн тракторнууды[...] гаргалгада гүйсэд орохо. Мал ажалда болон тэж[...] хэлгэдэ хэрэгтэй машина, түхеэрэлгэ ехээр гаргаха[...]

Нефть шанаржуулгын болон химиин промыш[...] саашадань хүгжөөхэ гэжэ хараалха. Химическэ [...] абалгые хоёр дахин ехэ болгохо. Минеральна үт[...] лэдбэрилгые 1980 ондо 14,3 миллион тоннодо, [...] калийна үтэгжүүлгые — 10,7 миллион тоннодо х[...] томобильна шинэ, микробиологическа промыш[...] продукци бүтээлгые нилээд үргэдхэхэ. Торгон бү[...] рилгые 3,6 дахин ехэдхэхэ.

(Үргэлжэлэлынь 5-дахи нюурта).

СССР-эй АРАДАЙ АЖАХЫЕ 1976—1980 ОНУУДТА ХҮГЖӨӨХЭ ГОЛ ШЭГЛЭЛНҮҮД

(Үргэлжэлэлынь 4-дэхи нюурта).

...ажахын бүхы продукциин жэлэй дунда зэргын хэм-...11—14 процентээр ехэ болгохо, һүтэй болон мяхалиг ...бэрилдэг ажахынуудай мэргэжэн хүгжэлгые саашадань ...эгырүүлхэ. Жэлэй туршада ороохо абалгые дунда ...6,9—7,2 миллион тоннодо, мяха (годод мяхан) — ...ган тоннодо, һү — 6,3 миллион тоннодо хүргэхэ. Ле...рдэһэ, овощ, малай тэжээл улам ехээр абадаг боло...рап хүрьһэ избёосхоор шанаржуулха, үрэжэлыень ...үлхэ хүдэлмэри үргэлжэлүүлхэ. 670 мянган гектар-...йото ехэтэй, намаглиг газар хатааха. 85 мянган гек-...тай, дээрэ газар уһалха хүдэлмэри бэелүүлхэ. Поле-...эр үргэлжэ дээрэнь ашаглаха хэмжээ ябуулгануу-...үлхэ. Хүдөө ажахын бүхы ургамалнуудай, түбхын ...һайжаруулагдаһан газар дээрэ ургаса дээшэлүүл-

...ССР-тэ промышленна продукциин хэмжээ 35—...нтээр ехэдхэхэ. Электронно, электротехническэ бо-...ин промышленность саашадань хүгжөөхэ, хүнгэн, ...он промышленностьда хэрэгтэй машина, түхеэрэл-...ехээр бүтээн гаргаха, тэрэшэлэн хлопок абалга бо-...р шанаржуулха хүдэлмэрине үргэлжэдэнь оньһожо-... Хүнгэн болон эдеэ хоолой промышленностиин про-...ехээр гаргадаг болохо. Үнгэтэ, шухаг, үнэтэ ме-...ые ехээр үйлэдбэрилдэг болохо, рудна түүхэй эдые ...дээрэнь хэрэглэлгые дээшэлүүлхэ гэжэ хараалха. ...нскэ нүүрһэнэй хэбтэшын бааза дээрэ шэнэ ГРЭС ...тепловой электростанцинуудай хүсые ехэдхэ-...жан бүдэй комбинат бариха.

...ажахын бүхы продукциин жэлэй дунда зэр-...ээ 21—24 процентээр ехэдхэхэ. 1980 ондо ...эгүй хлопок абалгые 5,8 миллион тонно-... Каршинска талада нарин һэбэрдэһэтэй хло-...лха томо район байгуулха, мүн Джизакска тала ...тушаа хүдэлмэри үргэдхэхэ. Каракалпагай АССР-...ар тарилгые хүгжөөхэ хүдэлмэри үргэлжэлүүлхэ. ...алые үлэмжэ түргэнөөр хүгжөөхэ, ноохо болон ка-...ехээр абадаг болохо. Кукурузын, барайгарай, эво-...ева ургамалнуудай, жэмэсүүдэй, виноградай, лю-...үрэһэнэй үйлэдбэрние ехэдхэхын тулада уһалагдадаг ...ам һайнаар ашаглаха. Тутова шелкопрядай торхо-...абалга ехэдхэхэ. 462 мянган гектар газар уһалха, 1,5 ...гектар бэлшээри уһажуулха хүдэлмэри бэелүүлхэ. ...шанар болон үрэжэл һайжаруулха.

...ай ССР-тэ промышленна продукциин хэмжээ 39—...нтээр ехэдхэхэ. Хара болон үнгэтэ металлургиие, ...бүтээлгэ, нүүрһэнэй, нефтиин, химиин, эдеэ хоолой ...нгэн промышленностиие саашадань хүгжөөхэ. Хүрь-...ганаа һэргылэн, газар элдүүрилдэг трактор, маши-...ээр үйлэдбэрилхэ. Мал ажалда хэрэгтэй техникэ ...ехээ предприятинуудые хүгжөөхэ гэжэ хараалха. ...абалгые 1980 ондо 124—127 миллион тоннодо ...минеральна үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилгые 3,8 мил-...ннодо хүргэхэ. Нефтиие эхин шатада илган шанар-... 3,8 дахин ехэдхэхэ. Түмэрэй рудагай Качарска ...бааза дээрэ хадын-шанаржуулгын томо комбинат ...Ферросплавуудай Ермаковско завод гол түлэб бари-...гэхэ, тиин тэрэнэй хүсэ шадалые, тухайлхада, 3 да-...болгохо.

...металлургида хэдэн томо хадын-шанаржуулгын ...удые бариха гэжэ хараалха. Полиметаллическа ...Жайремска бүлэг хэбтэшэнүүдэй ашаглалгые түр-...Энергетическэ баазын ургалта хангаха, Экибастуз-...тэ түрүүшын энергоблогуудые ашаглалгада оруул-...Экибастузска ГРЭС-ые барижа эхилхэ, тэрэшэ-...бинска ГЭС барижа эхилхэ.

...дар - Экибастузска, Каратау — Джамбулска бо-...ышлагай территориально-үйлэдбэриин комплекснуу-...дань хүгжөөхэ. К-701 түхэлэй тракторнуудые бү-...эхын тулада Павлодарай тракторна заводые шэ-...үргэдхэхэ данса документнүүдые бэлэдхэхэ. Ка-... түбэй промышленна районуудые уһаар хангалгые ...лха.

...ажахын бүхы продукциин жэлэй дунда зэргын хэм-...—17 процентээр ехэдхэхэ. Шэнэ, боро газаран эл-...эһэн нютагуудта тогтууритай ороохо тарияанай ...ургаса абаха тушаа хэмжээнүүдые бэелүүлхэ. ...алгын жэлэй дундуур хэмжээ 25—27 миллион ...мяха (годод мяхан) — 1,1 миллион тоннодо, ноохо ...— 107,8 мянган тоннодо хүргэхэ. Хонин ажалые ...түргэнөөр хүгжөөхэ гэжэ хараалха. Хони үсхэбэрил-...совхозуудые эмхидхэхэ. Урда-Казахстанда барайгар, ...овощ, үрэ жэмэс болон уһалагдадаг газарта бусад ...нуудые ехээр абадаг болохо. Уһалагдадаг 410 мян-...тар газар ашаглалгада оруулха, 24,8 миллион гектар ...иин газар уһажуулха.

...нууд болон туристическэ баазануудые хүгжөөхэ.

...ССР-тэ промышленна продукциин хэмжээ 37—...нтээр ехэдхэхэ. Электротехническэ, станок бүтээл-...зэр зэмсэгүүдэй, мүн химиин промышленностиие ...түргэнөөр хүгжөөхэ гэжэ хараалха. Гидроэнергиин ...гол түлэб ашаглаһанай ашаар электроэнергетикэ ...хүгжөөхэ, электрын элшэ хүсэ абалгые 1,5 дахин ...Ингурска ГЭС барижа дүүргэхэ. Хүнгэн болон ...олой, илангаяа жэмэсэй архиин промышленность ...Ажалай хүсэ улам дүүрэнээр ашаглаха зорилгоор ...байгаа предприятнуудай таһагуудые хадалиг болоч ...эртэхи нютагуудта тогтоон байгуулха гэжэ хараал-

...ажахын бүхы продукциин жэлэй дунда зэргын ...21—24 процентээр ехэдхэхэ. Техническэ болон олон ...субтропическа ургамалнуудые улам ехэ газарта та-...ргасыень дээшэлүүлхэ; олон жэлэй ургамалнуудай ...ехэ забһартай байхые болюулха. Сайн набшаһа ...1980 ондо 355 мянган тоннодо хүргэхэ. Жэлэй тур-...уулагдадаг виноградан дунда зэргын хэмжээ 1,5 ...ехэдхэхэ. Продукци абалгые үргэдхэхэ, мал ажалай ...ые дээшэлүүлхэ. 60 мянган гектар дээрэ газар ...Колхидын набтар газарта 40 мянган гектар талмайе ...һайжаруулагдаһан газарые үрэ ехэтэйгээр ашагладаг

...далайн эрьедэ болон хадын нютагуудта курортно ...истическэ баазануудые саашадань хүгжөөхэ.

...Азербайджанай ССР-тэ промышленна продукциин хэм-...—41 процентээр ехэдхэхэ. Электротехническэ, при-...лгын, мүн металлаи ехээр хэрэглэгдэдэггүй бусад-...ина бүтээлгын һалбаринуудые, үнгэтэ металлурги, ...химиин болон нефтехимиин промышленностиие ...түргэнөөр хүгжөөхэ, тиихэдээ гол түлэб нютагай ур-...ай эд хэрэглэхэ гэжэ хараалха. Шамхорско ...барилга үргэдхэхэ. Бакугай нефть шанаржуулдаг за-...шэнэдхэн заһаха. Хүнгэн болон эдеэ хоолой про-мышленностиин продукциие ехээр үйлэдбэрилдэг болохо. Республикын баруун болон түбэй нютагуудта промышленностиие гол түлэб хүгжөөһэнэй ашаар промышленностиин хубаарилгые һайжаруулха, тиигэжэ ажалай хүсэ улам дүүрэнээр ашаглаха.

Хүдөө ажахын бүхы продукциин жэлэй дунда зэргын ниитэ хэмжээ 18—21 процентээр, гол түлэб виноград, сэбэрлэгдээгүй хлопок, овощ, илангаяа эртын овощ улам ехээр абадаг болоһоной ашаар дээшэлүүлхэ. Сэбэрлэгдээгүй хлопок абалгые 1980 ондо 600 мянган тоннодо хүргэхэ. Мал ажалай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ. Хүдөө ажахын үйлэдбэридэ боро газарнуудые оруулха. Уһалагдадаг газарай уһаар хангагдасые, тэрэнэй шанарые һайжаруулха, 45 мянган гектар уһалагдадаг шэнэ газар ашаглалгада оруулха, бэлшээриин 400 мянган гектар газар уһажуулха. Курортнууд болон туристическэ баазануудые хүгжөөхэ.

Литвагай ССР-тэ промышленна продукциин хэмжээ 32—36 процентээр ехэдхэхэ. Прибор бүтээлгэ, радиотехническэ, электронно, химиин промышленность, мүн мал ажалда болон тэжээл бэлэдхэлгэдэ хэрэгтэй машина бүтээлгые гол түлэб хүгжөөхэ. Нефтепродуктнууд болон аммиагые бүтээн гаргаха ехэ үйлэдбэри байгуулха. Лён бүдүүдые, мебель, мяханай болон һүнэй консервэнүүдые ехээр гаргаха, загаһа ехээр бариха, элдэб олон янзын сортын эдеэнэй загаһанай эрхим шанартай продукци бүтээн гаргаха.

Тус бүридөө 1,5 миллион киловатт хүсэтэй реакторнуудтай Игналинска атомна электростанциин барилга үргэдхэхэ.

Хүдөө ажахын бүхы продукциин жэлэй дунда зэргын хэмжээ 10—13 процентээр дээшэлүүлхэ, тиихэдээ һү — мяханай мал ажал, эрээлжэ мяхатай гахай үсхэбэрилгэдэ онсо анхарал хандуулха. Ороохо таряа улам ехээр абадаг болохо. 540 мянган гектар талмай дээрэ ехэ шииг нойтотой газарые хатаан һайжаруулха.

Молдавиин ССР-тэ промышленна продукциин хэмжээ 45—49 процентээр ехэдхэхэ. Машина бүтээлгын удельнэ хэмжээе дээшэлүүлхэ. Хүдөө ажахын машинануудые, электротехническэ продукци, эдеэ хоолой промышленностьда хэрэгтэй технологическа түхеэрэлгэ, цемент, пумаажан бүд, үрэ жэмэсэй консервэнүүд болон архиин зүйлнүүдые нилээд ехээр үйлэдбэрилдэг болохо.

Хүдөө ажахын бүхы продукциин жэлэй дунда зэргын хэмжээе 35—38 процентээр ехэдхэхэ, овощ болон виноградайхиие — 1,5 дахинһаа бага бэшээр, үрэ жэмэсэй үйлэдбэрилгые — 1,4 дахин ехэдхэхэ. Үрэ жэмэс болон виноградуудай хоорондоо ехэ забһартайгаар таригдадагые болюулха. Ороохо таряа, илангаяа кукуруза ехээр абадаг болохо. 65 мянган гектар уһалагдадаг газар ашаглалгада оруулха.

Латвиин ССР-тэ промышленна продукциин хэмжээе 26—30 процентээр дээшэлүүлхэ. Хэлхээ холбооной хэрэгсэлнүүдые, электронно, электротехническэ, химиин, хүнгэн, мяханай, һүнэй промышленностиин продукци үйлэдбэрилгоер республикын промышленность саашадаа мэргэжэхэ гэжэ хараалха. Микроавтобусуудые, эрхим зэргын радиоприёмнигууд болон радиолонуудые нилээд ехээр үйлэдбэрилдэг болохо. Мал ажалдахи хүдэлмэри оньһожоруулха техникэ ехээр гаргадаг болохо гэжэ хараалха. Загаһа ехээр баридаг болохо, һайн шанартай загаһанай продукци улам ехээр гаргадаг болохотоёо хамта, тэрэнэй сорт, янзыень олошоруулха. Портын ажахые хүгжөөжэ үргэлжэлүүлхэ.

Хүдөө ажахын бүхы продукциин жэлэй дунда зэргын хэмжээе 15—18 процентээр ехэдхэхэ. Тэрэниие һү, мяханай талаар, эрээлжэ мяхатай гахай үсхэбэрилгөөр саашадаа мэргэжүүлхэ. Ороохо таряа ехээр абадаг болохо. 382 мянган гектар талмай дээрэ шииг ехэтэй газар хатааха хүдэлмэри хэхэ.

Ригэдэхи далайн эрье шадархи курортнуудые хүгжөөхэ.

Киргизэй ССР-тэ гол түлэб электроэнергетикэ, машина бүтээлгэ, хүнгэн болон эдеэ хоолой промышленность хүгжөөһэнэй ашаар промышленна продукциин хэмжээе 33—37 процентээр ехэдхэхэ. Үнгэтэ металлурги саашадань хүгжөөхэ гэжэ хараалха. Курпсайска ГЭС-эй барилга үргэдхэхэ. Ковёрой комбинадай барилга эхилхэ.

Хүдөө ажахын бүхы продукциин жэлэй дунда зэргын хэмжээе 12—15 процентээр дээшэлүүлхэ. Нарин ноолото болон нарибтар ноохотой хони үсхэбэрилгэ үргэдхэхэ. Ороохо таряа, мяха, ноохо ехээр абадаг болохо. Бэлшээринүүдэй ашаг үрые саашадань дээшэлүүлхэ. Тухайлхада, 35 мянган гектар уһалагдадаг газар ашаглалгада оруулха, 500 мянган гектар бэлшээри уһажуулха.

Иссык-Куль нуур шадар союзна удха шанартай курортно зоно байгуулха хүдэлмэри үргэдхэхэ.

Таджигай ССР-тэ промышленна продукциин хэмжээе 38—42 процентээр ехэдхэхэ, тиихэдээ электроэнергетикэ, үнгэтэ металлурги болон химиин промышленность үлэмжэ түргэнөөр хүгжөөхэ. Урда-Таджигай территориально-үйлэдбэриин комплексые саашадань хүгжөөхэ. Нурекскэ ГЭС-ые бүхы хүсөөрнь хүдэлгэжэ эхилхэ, Вахш мүрэн дээрэ Рогунска ГЭС барижа эхилхэ. Алюминиин заводой барилга гол түлэб дүүргэхэ. Яванска электрохимическэ комбинадта шэнэ предприяти, түхеэрэлгэнүүдые ашаглалгада оруулха, шаазанай завод бариха.

Хүдөө ажахын бүхы продукциин жэлэй дунда зэргын хэмжээе 15—18 процентээр дээшэлүүлхэ гэжэ хараалха. Сэбэрлэгдээгүй хлопок суглуулалгые 1980 ондо 900 мянган тоннодо хүргэхэ. виноград, үрэ жэмэсүүдые ехээр абадаг болохо. 60 мянган гектар уһалагдадаг газар ашаглалгада оруулха, 100 мянган гектар бэлшээри уһажуулха. Уһалагдадаг газарта ороохо таряанай ургаса дээшэлүүлхэ. Дангаринска тала газарые ашаглаха тушаа хүдэлмэри үргэдхэхэ.

Армениин ССР-тэ промышленна продукциин хэмжээе 43—47 процентээр ехэдхэхэ. Промышленностиин һалбаринуудай байгууламжые улам нарижуулха, ажал ехэтэй үйлэдбэринүүдэй хуби хэмжээе ехэдхэхэ. Машина бүтээлгын металлай ехээр хэрэглэгдэдэггүй һалбаринуудые — электронно. радиотехническэ, электротехническэ, станок-бүтээлгын ба зэр зэмсэгүүдэй промышленность, мүн прибор бүтээлгые саашадань хүгжөөхэ гэжэ хараалха. Электроэнергетикэ, үнгэтэ металлурги, химиин, хүнгэн болон эдеэ хоолой промышленность саашадань хүгжөөхэ. Дунда зэргын болон багахан городуудта предприятинуудые бариха.

Армениин атомна электростанциин түрүүшын ээлжээе, Масис-Нурнус гэһэн түмэр замай линиие барижа дүүргэхэ. Иджеван-Раздан гэһэн түмэр замай барилга түргэдхэхэ.

Хүдөө ажахын бүхы продукциин жэлэй дунда зэргын хэмжээе 22—25 процентээр дээшэлүүлхэ. Виноград, үрэ жэмэс, эфирно-тоһолиг ургамалнуудые, мал ажалай продукци ехээр абадаг болохо. Уһалагдадаг 20 мянган гектар газар ашаглалгада оруулха, 60 мянган гектар газарай бэлшээри уһажуулха. Араратска нуга газарай хэтэрмэ хужарлиг газарые хүдөө ажахыда ашаглаха хэмжээнүүдые бэелүүлхэ.

Туркмениин ССР-тэ промышленна продукциин хэмжээе 30—34 процентээр дээшэлүүлхэ. Электроэнерги хоёр дахин ехээр абадаг болохо, нефть шанаржуулгые 1,5 дахин, минеральна үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилгые 2,3 дахин ехэдхэхэ. Хүнгэн болон эдеэ хоолой промышленность саашадань хүгжөөхэ гэжэ хараалха. Ургамалай тоһоной үйлэдбэрилгые хоёр дахин ехэдхэхэ.

Марыйска ГРЭС-тэ предприятинуудые ашаглалгада оруулха; Чарджоуска нефть шанаржуулгын заводой барилга үргэлжэлүүлхэ; Шатлыкска болон газай бусад шэнэ хэбтэшэнүүдые ашаглаха. Газ абалгые 1980 ондо 75—80 миллиард куб. метртэ хүргэхэ.

Хүдөө ажахын бүхы продукциин жэлэй дунда зэргын хэмжээе 14—17 процентээр дээшэлүүлхэ. Сэбэрлэгдээгүй хлопок суглуулгые 1980 ондо 1,2 млн. тоннодо хүргэхэ. Виноград болон бахчева ургамалнуудые ехээр абадаг болохо. Уһалагдадаг 85 мянган гектар газар ашаглалгада оруулха, 5 миллион гектар бэлшээри уһажуулха, газарай шанар һайжаруулха. Каракумска каналай барилга үргэлжэлүүлхэ, тэрэ шадархи газарнуудые ашаглаха.

Эстониин ССР-тэ промышленна продукциин хэмжээе 22—26 процентээр ехэдхэхэ. Электротехническэ, прибор бүтээлгын болон сланц-химиин промышленность гол түлэб хүгжөөхэ, хүнгэн болон загаһанай промышленностиие, тэрэшэлэн хүдөө ажахын түүхэй эд буйлуулха һалбаринуудые саашадань хүгжөөхэ. Эстониин ГРЭС-тэ энерготехнологическа аргаар сланцые шанаржуулха туршалгын установко ашаглалгада оруулха. Хүрьһэндэ избёосхо оруулха, барилгын материал үйлэдбэрилхэ хэрэгтэ сланец-үнэһэнэй үлэгдэлнүүдые ашаглалгые үргэдхэхэ.

Хүдөө ажахын бүхы продукциин жэлэй дунда зэргын хэмжээе 17—20 процентээр ехэдхэхэ. Тиихэдээ тэрэниие мяха, һүнэй мал, эрээлжэ мяхатай гахай үсхэбэрилгөөр улам мэргэжүүлхэ. Ороохо таряа ехээр абадаг болохо. Үлэмжэ ехэ шиигтэй газарай 160 мянган гектарые шанаржуулха.

X. Гадаадын экономическа холбоонуудай хүгжэлтэ

СССР-эй экономикын, эрдэм болон техникын улам үргэдэжэ байгаа арга боломжонуудые хүсэд бүрнеөр хэрэглэн, гадаадын оронуудтай экономическа, научно-техническэ холбоогоо саашадаа бүхы талааринь хүгжөөхэ ябадал хангаха.

Ажалые уласхоорондын оршом соо хубаарилан бүтээлгэдэ Советскэ Союзай бүри үргэн ехээр хабаадаха, арадай ажахын зорилгонуудые шиидхэлгэдэ, эрдэм болон техникын хүгжэлтэ дэбжэлтые түргэдхэхэ хэрэгтэ гадаадын экономическа холбооной дүүргэдэг үүргые улам дээшэлүүлхэ шэглэлнүүдтэй хэмжээнүүдые хараалан бэелүүлхэ.

Табан жэлэй туршада гадаадын худалдаа наймаанай эрьесын хэмжээе 30—35 процентээр нэмэхэ.

Үйлэдбэрилгын ургалтые, гадаадада гаргагдадаг продукциин шанар ба наймаан болосые улам һайжаруулһанай, тэрэшэлэн СССР-эй арадай ажахые хүгжөөлгэдэ эгээн ехэ үрэтэй туһа хүргэдэг эд товарнуудые гадаадаһаа худалдан абаһанай үндэһөөр гадаадын худалдаа наймаанай эрьесын бүридэл һайжаруулха. Лицензинүүдые ба техническэ бусад документаци бүри олоор худалдаха ба худалдан абаха. Али али талада ашагтай экономическа ба научно-техническэ харилсаа холбооной шэнэ түхэл маягуудые нэбтэрүүлгэ, тэрэ тоодо хамтын проектнүүдые зохёолго үргэдхэхэ.

Али али талынгаа ашаг туһада хүртэлгые, хани ёһоной харилсан туһалалсалгые үндэһэ болгон, социалис оронуудтай экономическа, научно-техническэ харилсаа холбоогоо бүхы аргаар үргэдхэхэ ба гүнзэгырүүлхэ. Социалис ёһоной экономическа харилсаа холбооной нэгэдхэмэл программаар хараалагдаһан хэмжээ ябуулгануудай, тэрэшэлэн СЭВ-эй гэшүүн оронуудай 1976—1980 онуудта бэелүүлхэ олон талын нэгэдхэмэл хэмжээ ябуулгануудай талаар зүбшэлэй хараалагдаһан түсэбэй дүүргэлтэ хангаха.

Гол түхэлэй түүхэй эд, түлишэ, материалнуудые, машина бүтээдэг үйлэдбэриин продукци, арадай хэрэглэлэй эд товарнуудые бүри ехээр гарган абаха ба үйлэдбэрилхэ, хамтадаа тодорхойлон хараалһан удаан болзортой гол программануудай үндэһөөр транспортые хүгжөөхэ зорилгонуудаа үргэлжэ дээрэнь, хамтадаа шиидхэхын тула СССР-эй ба СЭВ-эй бусад гэшүүн оронуудай оролдолго хүсэлэлгэнүүдые нэгэдхэхэ хүдэлмэри ябуулжа үргэлжэлхэ. Түсэбтэ хамтын ажал ябуулгын шэнэ шэглэлнүүдые шууд хүгжөөхэ, түсэбүүдые тааралдуулха хэрэг нарижуулан һайжаруулха, үйлэдбэриин ажахын холбооной ашаг үрэтэй эмхидхэлэй түхэл маягуудые СЭВ-эй гэшүүн оронуудтай харилсаа холбооной хэрэгтэ нэбтэрүүлхэ, уласхоорондын тусхай мэргэжэлгэ ба үйлэдбэриин хамжаануудые дэлгэрүүлхэ арга боломжо эдэбхитэйгээр хэрэглэхэ. Научно-техническэ дэбжэлтын зорилгонуудые шиидхэхэ талаар СЭВ-эй бусад гэшүүн оронуудтай СССР-эй оролдолго хүсэлэлгэнүүдые бүри нягтаар тааруулан бэелүүлхэ ба нэгэдхэхэ ябадал хангаха.

Хүгжэжэ байгаа оронуудай национальна экономико хүгжөөлгэдэ ба экономическа бэеэ даанги байдалые бэхижүүлгэдэ, тэдэнэй научно-техническэ хүсэ шадалай ургалтада туһа хүргэн, тэдэ оронуудтай экономическа, научно-техническэ холбоо барисаагаа удаан саг соо тогтууритай ба али али талада ашагтай туһатай байхаар үргэдхэхэ, бэхижүүлхэ.

Социальна ондо ондоо байгуулалтай гүрэнүүдэй амгалан ёһоор зэргэ оршолгын гол ёһонуудые үндэһэн болгон, уласхоорондын шахардуу байдалай һуларжа байһые хараада абажа, промышленна хүгжэнги капиталис оронуудтай худалдаа наймаа, экономическа, научно-техническэ али али талада ашагтай туһатай, удаан болзортой харилсаа холбоо саашадаа хүгжөөхөөр хараалха.

Экономикын, эрдэм ба техникын талаар, оршон тойронхи байгаалиие хамгаалгын ба бусад һалбаринуудай талаар уласхоорондын харилсаа холбоо үргэдхэхэ ба гүнзэгырүүлхэ шэглэлнүүдтэйгээр, Европодо аюулгүй байдал ба харилсаа холбоо хангаха зүблөөнэй Түгэсхэлэй актын бодомжонуудые бэелүүлхын тула шухала хэмжээнүүдые абаха.

СССР-эй гадаадын экономическа холбоое түсэблэлгэ, хүтэлэлгэ ба эмхидхэл саашадань нарижуулан һайжаруулха хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ. Гадаадын экономическа холбоо барисаа хүгжөөхэ, гадаадада гаргагдаха продукци бүри ехээр үйлэдбэрилхэ, түхэл янзынь үргэдхэхэ, гадаадаһаа асарагдаһан түхеэрэлгэнүүдые хэрэглэн баригдаха промышленна предприятинууд ба бусад байрануудые хаһа саг сооһь бариха ба ашаглалгада оруулха хэрэгтэ һалбаринуудай министерствэнүүдэй ба албан зургаануудай дүүргэдэг үүргэ болон харюусалгые улам дээшэлүүлхэ. Гадаадын экономическа холбоо барисаанай хүгжэлтые экономическа талаарнь урмашуулха ябадал һайжаруулха ба ашаг үрыень дээшэлүүлхэ.

* * *

Ороной бүхы нацинуудай ба арад үндэһэтэдэй аха дүүгэй эбдэршэгүй бата нэгэдэл хангаһан Советскэ Союз Коммунис партиин тодорхойлһон хараа бодолые хэлбэришэгүйгөөр баримталан, коммунизм байгуулгын замаар найдамтай дабшана. Туйлагдаһан амжалтанууд — бүхы совет хүнүүдэй зохёон байгуулхы эршэ зоригой хүсэн түгэлдэр эшэ нүхэсэл болоно, манай социалис Эхэ оронон саашадаа хүгжэн һалбархын түлөө тэмсэлдэ зоригжуулна.

Совет обществын орохоёо байгаа түсэбтэ шэнэ табан жэлэй үе хадаа ажахын ба соёлой байгуулалтын бүри ехэ дэлисэ хэмжээнүүдээр тодорхойлогдохо байха. Түбхын түрүүн ниитын үйлэдбэриие бүхы талаарнь түргэдхэн хүгжөөхэ ба тэрэнэй ашаг үрые улам дээшэлүүлхэ ябадалда гол анхарал хандуулагдаха ёһотой. Манай орон дотор бии байгаа экономическа ба научно-техническэ түгэлдэр хүсэн, байгаалиин баялигууд арбадахи табан жэлэй даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхын тула хүсэд бүрин ашаглагдахань шухала. Иимэ оршон байдалда эрдэм, техникын эрид дэбжэлтые бүхы аргаар түргэдхэхэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, бии байһан арга боломжонууд ба нөөсэнүүдые бүри һайнаар ашаглаха, арадай ажахые хүтэлбэрилгын хэрэг улам һайжаруулха гэшэ шиидхэхы удха шанартай байна.

Асари ехэ шэнэ зорилгонуудые бэелүүлхын тула оролдолго хэшээл бүри ехээр гаргаха, зохёон байгуулхы зориг бадаруулма ажал эрхилхэ эрилгэ хүдэлмэришэдэй, колхозникуудай, интеллигенциин, бүхы совет арадай үмэнэ табигдана.

Ажалай бүри һайн үрэ дүнгүүдые туйлаха, арадай ажахын түсэбүүдые дүүргэхын түлөө бүгэдэ арадай социалис мүрысөө бүри үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, экономикые болон хүн зоной баян дэлгэр байдалые улам саашань хүгжөөлгын аша туһада арбадахи табан жэлые ашаг үрэ түгэс, эрхим шанар хангаха табан жэл болгохын тула шухала бүхы юумэ хэхэ хэрэгтэй.

Түсэбтэ табан жэлые бүри ехэ ашаг үрэ туйлаха, эрхим шанар хангаха табан жэл болгохо гээшэ совет хүн бүхэн, ажалша коллектив бүхэн эгээн бага гаргаша хэжэ, эгээн ехэ үрэ дүнгүүдые туйлахын түлөө оролдосотой нэтэрүүгээр тэмсэхэ, машинанууд ба түхеэрэлгэнүүдые, материальна болон мүнгэн зөөриин нөөсэнүүдые хүсэд бүринөөр, ашаг түгэсөөр хэрэглэхэ, хүдэлмэриин саг, түүхэй эд, түлишэ ба элшэ хүсэ арьбалха, алмаха гэһэн удхатай.

Түсэбтэ табан жэлые бүри ехэ ашаг үрэ туйлаха, эрхим шанар хангаха табан жэл болгохо гээшэ өөрынгөө предприятиин, барилгын, совхозой, колхозой ажал ябуулгын шанарай үрэ дүнгүүдые улам һайжаруулха гэжэ совет хүн бүхэн, ажалша коллектив бүхэн үнэхөөрөө эзэн ёһоор оролдохо, манай ажахын бүхы һалбаринуудта, хүдэлмэриин газар бүхэндэ ажалай шанар улам дээшэлүүлгэ саг үргэлжэ туйлаха гэһэн удхатай.

Арбадахи табан жэлэй зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэхын тула ажахын ба соёлой байгуулалтын бүхы һалбаринуудай партийна хүтэлбэриие саашадань улам һайжаруулха эрилтэ табигдана. Союзна республиканууудай Компартинуудай ЦК-нууд, партиин крайкомууд, обкомууд, горкомууд болон райкомууд, партийна эхин организацинууд эмхидхэлэй ба политическэ хүдэлмэреэ саг үргэлжэ нарижуулан һайжаруулан, олониитын ажалай дэбжэлтые толгойлхо, табан жэлэй түсэбые ажалша коллектив бүхэнэй амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө тэмсэлдэ ажалшадые элсүүлхэ, ажалда коммунис ёһоор хандадаг байхаар совет хүнүүдые оролдосотойгоор хүмүүжүүлхэ ёһотой. Ажахын бүхы хэрэгүүдтэ хүдэлмэриин үнэхөөрөө партийна онол арга нэбтэрүүлхые оролдохо, түсэбтэ даабаринуудай дүүргэлтын түлөө бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй даадаг харюусалгые дээшэлүүлхэ, журам бэхижүүлхэ, гүйсэдхэлэй шалгалта бүри һайжаруулха.

Ажалшадай депутадуудай Соведүүд табан жэлэй түсэб дүүргэхэ хүдэлмэри эмхидхэлгэдэ ехэ үүргэ дүүргэхэ зэргэтэй. Соведүүд экономикын ба соёлой хүгжэлтэдэ бүри эдэбхитэйгээр нүлөөлхэ, арадай хэрэглэлэй эд товар бүри ехээр бүтээн гаргаха, городууд болон тосхонуудые бэлэбсон түхэлтэй болгохо, арадай гэгээрэл, элүүрые хамгаалга, худалдаа наймаа, ниитын эдеэ хоол, хүн зоной хэрэглэмжэ хангалга улам һайжаруулха асуудалнуудта бууршагүй анхарал хандуулха зэргэтэй.

Ажалшадай үйлэдбэриин ба ниитын эдэбхи үүсхэл бадаргаха, үйлэдбэри хүтэлхэ хэрэгтэ тэдэниие хабаадуулгын түхэл шэнжэ ба онол аргануудые улам һайжаруулха гэшэ профессиональна союзуудай шиидхэхэ зорилго болоно. Профсоюзууд социалис мүрысөө, ажалда коммунис ёһоор хандадаг байхын түлөө хүдэлөөе хүгжөөхэ, түрүү дүй дүршэл дэмжэхэ ба дэлгэрүүлхэ, ажалай бүтээсэ хэлбэришэгүйгөөр дээшэлүүлхэ хэрэгтэ туһа хүргэхэ, ухаалан зохёогшодой, уралан нарижуулагшадай болон эрдэм, техникын бүлгэмүүдэй ажал ябуулга али болохоор энеэндэ зорюулха, моральна болон материальна урмашуулгые шадамараар хэрэглэхэ, хүдэлмэришэдэй, алба хаагшадай ажалай эрхэ байдал, ажануудал ба амаралта һайжаруулха тухай саг үргэлжэ анхаржа байха, ажалай хуули сахилгын хойноһоо шанга хиналта бэелүүлхэ ёһотой.

Арбадахи табан жэлэй түсэб дүүргэлгэдэ дэбхитэйгээр хабаадаха гээшэ Ленинскэ комсомолой, манай бүхы залуушуулай шухалын шухала хэрэг болоно. Коммунис общество байгуулагшадай түрүүшын зэргэдэ дабшалга — Соведүүдэй ороной залуу хүн бүхэнэй хүндэтэ уялга мүн. Комсомол хадаа үйлэдбэриин даабаринуудые дүүргэхэ ба үлүүлэн дүүргэхын тула эрдэм мэргэжэлнүүдые, мүнөө наука болон техникын туйлалтануудые шудалхын тула залуушуулай хүдэлөөе толгойлхо, хүбүүд болон басагадые социалис Эхэ орондоо хизааргүи үнэн байхаар улам оролдосотойгоор хүмүүжүүлхэ зэргэтэй.

Арбадахи табан жэлэй түсэб дүүргэлгэ манай ороной экономическа хүсэ шадалые нилээд ехээр шангадхаха, арад зоной баян дэлгэр байдалай шэнэ дэбжэлтэ хангаха байна. Хүгжэлтэ түгэс социализмын булюу талануд ба зохёон байгуулхы хүсэнүүд арбадахи табан жэлэй турша соо бүри ехээр һалбаран дэлгэрхэ, обществын, коллективүүдэй ба хүн бүхэнэй хүсэл эрмэлзэлнүүд нягтаар нийлэн найрамдаха.

Манай ороной социально-экономическа хүгжэлтын туйлалтанууд уласхоорондын ехэ удха шанартай. Шэнэ табан жэлэй түсэб бэелүүлэгдэхэдээ, Советскэ Союзай уласхоорондын хүсэл нүлөөнүүдые бүри ехээр батадхаха, дэлхэйн социалис байгуулалтые улам бэхижүүлхэ, амгалан байдала ба социальна дэбжэлтын түлөө тэмсэгшэ бүхы хүсэнүүдэй нягтаар эмхидэн жагсалгада туһа хүргэхэ.

Совет арад шэн зоригто ажалаараа арбадахи табан жэлэй асари ехэ зорилгонуудые бэелүүлхэ, манай Эхэ ороной хүсэ шадалые бүри бэхижүүлхэ хэрэгтэ шэнэ амжалтануудые туйлаха гээд этигэжэ байһанаа КПСС-эй XXV съезд элирхэйлэн мэдүүлнэ. Энэнь коммунизмын нангин суртал бодолнуудта совет хүнүүдэй хэлбэришэгүй үнэн сэхэ байдалай шэнэ гэршэ болохол.

КПСС-эй XXV съездэ хабаадаһан бүлэг делегадууд.

ЗҮҮН ГАРҺАА: Тамбовщинодохи «Ленинский путь» колхозой фермые даагша Социалис Ажалай Герой Нина Марина, Хабаровска хизаарай Нанайска районой интернат һургуулиин директорэй орлогшо Маргарита Актанка, Туркменистанай «40 лет СССР» колхозой хлопок үргуулагшадай бригадир Гульсере Розыева, Костромагай бүд нэхэгшэ Социалис Ажалай Герой Валентина Плетнева, Ивановска силикатна хирпишын заводой оператор Валентина Жукова, Ленинград хотын бүд нэхэгшэ Социалис Ажалай Герой Екатерина Демидова ба Туркменистанай «Коммунизм» колхозой түрүүлэгшэ Социалис Ажалай Герой Гызылгул Аннамухаммедова.

И. АКИМОВАЙ ба МАСТЮКОВОЙ фото.

ТАСС-ай фотохроника.

АМАР МЭНДЭ, ДЕЛЕГАДУУД!

Түрэл Коммунис партимнай боложо үнгэрhэн ээлжээтэ съездын hүр жабхаланта сууряан түгэс хүсэн соогоо долгилhоор. Съездын хүдэлмэрилжэ байха үеые, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй хэhэн тоосоото элидхэл хэхые, делегадуудай, съездын айлшадай үгэ хэлэхые телевизорээр анхаран харахан, радиогоор шагнаhан, съездын материалые яhала уншаhан гээшэмнай аргагүй ааб даа. Тингэбэшье республикынгаа партиина организацие түлөөлhэн делегадуудай нютагаа бусажа ерэхыень, хараhан, үзэhэн hониноо хөөрэхыень нилээд хүлеэгдээ...

Гэбэшье тэрэ үдэр одоол хүрэжэ ерээ. Мартын 8. Москваhaa бусажа ерэхээ, мэнэ самолёдhоо буухаяа ниидэжэ ябаhан КПСС-эй XXV съездын делегадуудые угтахаяа ерэгшэд Улаан-Үдын аэровокзалда олоороо сугларанхай, хүл хөөрсэг боложо байба. Үнишье хүлеэлгэнгүй, саг соогоол агаарай томо онгосо алалзаhаар газарай нюруу эльбэн, зуралзан буугаад, аэропортын шадархи бетон дэбдимэл талмай дээрэ жолоодуулан ерэжэ зогсобо.

Үүдэнэй нээгдэхэлээр, КПСС-эй обкомой хоёрдохи секретарь К. М. Продайвода нүхэдөө дахуулан гараад:

— Амар мэндэ, нүхэд!

— Сайн байна, нютагаа бусажа ерэhэнээртнай амаршалнабди!

Тэбэрилдэн, гараа шанга адхалсаан, бэе бэеэ амаршалганууд, түр зуурын үгэ андалдалга үргэлжэлнэ.

КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой нэгэдэхи секретарь А. М. Беляков түрүүтэй бүлэг делегадууд: Хэжэнгын аймагай «50 лет Октября» совхозой ахалагша хонишон Ц. Б. Цыденова, ЛВРЗ-гэй хүдэлмэришэн Г. Е. Бадмаев, Мухар-Шэбэрэй аймагай «Заганский» колхозой механизатор Г. И. Миронов, Хоринин дунда hургуулиин багша Д. Е. Болдонова, барилгашан Л. Н. Кузнецова, Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой Ж. Б. Ванкеев, Улаан-Үдын прибор бүтээлгын заводой директор И. С. Медведев гэгшэд Улаан-Үдын телецентртэ уригдаба.

Тэндэ суглараhан республикын газетэнүүдэй, телевидени болон радиогой журналистнууд КПСС-эй XXV съездын делегадуудые хани халуунаар угтаба. Буряадай журналистнуудай холбооной түрүүлэгшэ, «Правда Бурятии» газетын редактор И. К. Щекотов энэ уулзалгые нээжэ, делегадуудые журналистнуудай нэрэhээ амаршалаа. Д. Е. Болдонова, Л. Н. Кузнецова, Ц. Б. Цыденова гэгшэдые Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын hайндэр — Мартын 8-най ехэ үдэртэй дашарамдуулан онсолон амаршалаад, саашадаа ажалай ехэ амжалта туйлахыень, энхэ элүүр, зол жаргалтай ябахыень хүсэhэн байна. Эдэ эхэнэр делегадуудта хүндын тэмдэг болгон баглаа сэсэгүүд барюулагдаба.

КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой нэгэдэхи секретарь А. М. Беляков уулзалга дээрэ түрүүлэн хөөрэлдөө эхилээ. Тинхэдээ партиин XXV съездын, тэндэ КПСС-эй Центральна Комитедэй Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй хэhэн ЦК-гай тоосоото элидхэлэй ямар ехэ гүнзэгы удха шанартан байhые онсолон тэмдэглээ.

— Манай заводто 2,5 мянга гаран комсомолшууд ажаладаг юм. Съездын үдэр бүриин хүдэлмэрие согсолhон бюллетень соо манай комсомолшууд болон залуушуулай эльгээhэн рапортын оруулагдаhые уншахадаа баясаhан гээшэмни аргагүй, — гэжэ прибор бүтээлгын заводой директор И. С. Медведев өөрынгөө коллективэй ажал хүдэлмэреэр омогорхоо.

Буряадай барилгын управлениин 1-дэхи СМУ-гай штукатур-шэрдэгшэ Л. Н. Кузнецова съездын хүдэлмэриин забhарлалгын үедэ Москвагай суута барилгашан нүхэр Злобинтой уулзажа хөөрэлдэhэндөө, СССР-эй промышленна барилгын министр А. М. Токаревто бүлэг барилгашадтай уригдаха ехэ золтой байhандаа омогорхоно.

— Намайе, юрын хонишонине КПСС-эй XXV съездын делегадаар hунгажа, дээдын энэ ехэ хуралдаанда хабаадалсаха эрхэ олгоhон областной партиина организацида үнэн зүрхэнэй баяр баясхалан хүргэнэб. Энэ ехэ этигэл найдабариниень харюулхын тула үшөө hайнаар хүдэлхэ уялгатайб. Хүсэлэл оролдолгоёо гаргахаб, — гэжэ Ц. Б. Цыденова мэдүүлбэ.

КПСС-эй түүхэтэ XXV съездын делегат болон hунгагдажа, хүдэлмэридэнь хабаадалсажа, ехэ юумэ ойлгожо, олон юумэ хаража бусаhан республикымнай ажалша бэрхэ, суута гараhан эдэ коммунистнуудтаа hайн hайханиие хүсэхэhөө бэшэ ондоо ямар үгэ байлтайб. Эдэ нүхэдэй хөөрэхэ hониниинь дундаршагүй. Ябаhан лэ газартаа, уулзаhан лэ хүнүүдтээ съездын hониниие хөөрэжэ, тэдэнэрые али зэргэ баярлуулхань гээшэб.

Г. ЦЫРЕТОРОВ,
манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: КПСС-эй XXV сьездын бүлэг делегадуудай журналистнуудтай хөөрэлдэжэ байhан үень.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

АХА ДҮҮ ОРОНУУДАЙ ДЕЛЕГАЦИНУУДАЙ ХҮНДЭЛЭЛДЭ КРЕМЛЬ СОО УУЛЗАЛГА БОЛОБО

НҮХЭР Э. ГЕРЕГЭЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта).

Хүндэтэ нүхэр Брежнев!

Хүндэтэ нүхэдүүд!

Советскэ Союзай Һоммунис партиин Центральна Комитедэй Генеральна секретариин тушаалда дахинаа hунгагдаhаартнай нэн түрүүн Танилие, хүндэтэ Леонид Ильич, үнэн зүрхэнhөө амаршалхыемни зүбшөөгыт. **(Удаан үргэлжэлhэн альга ташалга).**

Бүхы совет коммунистнуудай, бүхы совет арадай Таниие гүн гүнзэгы сэдьхэлhээ хүндэлдэг, этигэдэг байhанай гэршэнэр болоhон аха дүү партинуудай түлөөлэгшэд эндэ үгэ хэлэхээр намайе этигэмжэлэн түлөөлөө. **(Альга ташалга).**

Социализмын үзэл сурталнуудай түлөө элитэ ехэ, эдэбхитэй тэмсэлшэ байhандаа, уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй ба дэлхэйн түрүү үзэлтэй бүхы хүсэнүүдэй ажал ябуулагша байhандаа, Та айхабтар ехэ нэрэ хүндэдэ хүртэнхэйт. Дэлхэйн бүхы арадууд Танда ехэ хүндэтэйгөөр хандадаг.

Соведүүдэй агууехэ ороной ба дэлхэйн бүхы арадуудай аша туhада Танай айхабтар ехэ хүдэлмэридэ бидэнэй хүргэhэн эгээл hайн hайхан хүсэлэнгүүдые амаршалгануудтаймнай хамта хүлеэн абыт. **(Альга ташалга).**

Хүндэтэ нүхэдүүд! Съездын шиидхэбэринүүдтэ түшэглэн, Советскэ Союзай арадууд, бүхы дэлхэйн арадууд эб найрамдал саашадань хүгжөөхэ тодо хурса, эли hонор хараа түсэбөө харана. Эб найрамдалта программые саашадань хүгжөөхын тула КПСС-эй XXV съездын баталан абаhан шиидхэбэринүүдые бүхы түбинүүдэй хүн зон асари ехэ урма баяртайгаар угтаба.

Эб найрамдалай ба бүхы арадуудай аюулгүй байдалай энэ үргэдхэгдэhэн программа уласхоорондын шахардуу байдал hуларуулгые, уласхоорондын бүхы хүдэлөөнэй ажал ябуулга элсүүлгые үргэлжэлүүлгэ болоно.

КПСС-эй XXV съезд интернациональна гүнзэгы удхатай байна. Съезд дээрэ манай хэлэhэн үгэнүүд, аха дүү партинуудай түлөөлэгшэдэй хэлэhэн үгэнүүд бүхы дэлхэй дээрэ коммунис суртал hургаалнуудай илан мандажа байлгын асари ехэ хүсые батална.

Хундага үрэхыемни зүбшөөгыт:

Советскэ Союзай агууехэ Коммунис партиин түлөө!

Тэрэнэй ленинскэ Центральна Комитедэй, Генеральна секретарь, манай хани нүхэр Леонид Ильич Брежнев түрүүтэй Политбюрогой түлөө!

Пролетарска интернационализмын түлөө, манай нэгэдэлэй түлөө, эб найрамдалай, социализмын хэрэгэй илан мандахын түлөө! **(Удаан үргэлжэлhэн альга ташалга).**

• • •

Уулзалга үнэн зүрхэнэй, аха дүү ёhоной хани барисаанай оршон байдалда үнгэрбэ.

Уулзалгын үедэ искусствын уран бэлигтэн концерт табяа.

(ТАСС).

БАЯРАЙ СУГЛААН

Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын үдэр — мартын 8-да зорюулагдаhан баярай суглаан ССР Союзай Ехэ театр соо болобо. Союзна республиканудай, Россин Федерациин олон хизаарнуудай, областьнуудай, автономито республиканудай түлөөлэгшэд суглаанда хабаадаба. Социалис мүрысөөнэй түрүүшүүл, промышленностиин эхэнэр хүдэлмэрилэгшэд, хүдөөгэй эхэнэр ажалшад, соёлой ажал ябуулагшад, эрдэмтэд, Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнай ветеранууд, партиина, совет ба ниитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд зал соо байба.

КПСС-эй ЦК-гай МГК-гай секретарь Р. Ф. Дементьева суглаа нээгээ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо К. Т. Мазуров совет эхэнэрнүүдтэ КПСС-эй Центральна Комитедэй эльгээhэн амаршалгые уншаhан байна.

Совет эхэнэрнүүдэй комитедэй түрүүлэгшэ, Советскэ Союзай Герой СССР-эй лётчик-космонавт В. В. Николаева-Терешкова элидхээ.

«Красный пролетарий» заводой токарь КПСС-эй XXV съездын делегат А. Я. Рыбаков, Москва шадархи малай үүлтэр hайжаруулдаг гүрэнэй «Коммунарка» заводой hаалишан, Социалис Ажалай Герой, Гүрэнэй шангай лауреат М. С. Громова, МГУ-гай студентка Ольга Воронкова, мүн манай ороной эгээл эдир эрхэтэд — пионернүүд болон октябрятанар суглаанда хабаадагшадые, эдээгээр дамжуулан оронойнгоо бүхы эхэнэрнүүдые амаршалаа.

КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ эльгээгдэхэ амаршалгын бэшэгые сугларагшад ехэ дэбжэлтэтэйгээр абаба.

(ТАСС).

ТҮҮХЫН ХҮШӨӨГЭЙ ДЭРГЭДЭ

Партиин XXV съездын хүдэлмэрилжэ эхилhэн үдэр Улаан-Үдын Железнодорожно райондо 1905 оной революцида хабаадаhан түмэр замшадай дурасхаалда зорюулагдажа габиргдаhан хүшөөгэй дэргэдэ ажалшадай митинг үнгэргэгдөө. 1905 оной февралиин 24-дэ табан революционер, РСДРП-гэй гэшүүд А. А. Гольдсобель, А. А. Гордеев, И. Г. Шульц, М. Д. Медведников, Н. А. Милютинский гэгшэд 70 жэлэй саада тээ Ренненкампфын захиралтаар шунахай алуургшадай гараар саазалуулагдаhан байгаа.

Калининай нэрэмжэтэ локомотивна депогой парткомой секретарь Н. Е. Беспалов митинг нээгээ.

— Манай залуушуул аха нүхэдэйнгөө захяае хэзээдэшье дүүргэхээр бэлэн. Революциин илалтын түлөө тэмсэлдэ унаhан эрэлхэг зоригтойшуулай хэрэг үргэлжэлүүлхэ эрмэлзэлээр дүүрэмди, — гэжэ депогой комсомолой комитедэй секретарь В. Мирошниченко хэлээ.

Удаань депогой дайшалхы ба ажалай алдар солын музейе хүтэлбэрилдэг В. В. Рыбинский сэдьхэлээ хүдэлгэн, жаргалта байдалай түлэдэ ами наhаяа үгэhэн революционернүүд тухай, тэдэнэй ажабайдал тухай hонирхолтойгоор хөөрөө.

Жэл бүри Улаан-Үдэ хотын 27-дохи hургуулиин hурагшад пионертэ абтажа, улаан галстук зүүхэдээ энэ хүшөөгэй дэргэдэ тангаригаа үгэдэг заншалтай болонхой. Мүнөөшье энэ hургуулиин пионернүүд митинг дээрэ рапорт үгэбэ.

М. МЕДОВАЯ.

«СПОРТЛОТОГОЙ», «СПОРТЛОТО-2-ой» ТИРАЖАЙ ДҮНГҮҮД

«Спортлотогой», «Спортлото-2-ой» мартын 3-да үнгэргэгдэhэн 9-дэхи тиражай дүнгүүдые Спортивна лотерейн главна управлени согсолбо.

«Спортлото»: Запорожи хотодо ажаhуудаг хүн зургаан номер таажа, 5.000 түхэриг абаха болобо. Табан номер таагшад 2.200 түхэриг (157 карточка), дүрбэн номер таа hан хүнүүд — 45 түхэриг (8.247 карточка), гурбан номер таагшад 3 түхэриг абаха болобо (143.335 карточка).

«Спортлото-2»: Нэгэшье хүн зургаан номер таажа шадаагүй. Табан номер таагшад — 2.431 түхэриг (71 карточка), дүрбэн номер таа hан хүнүүд — 45 түхэриг (4.341 карточка), гурбан номер таагшад 3 түхэриг абаха (64.761 карточка).

9-дэхи тиражай шүүбэринүүд мартын 14-hөө апрелиин 14 болотор түлэгдэхэ.

(ТАСС).

ҮБЭЛЫЕ ҮДЭШЭЛГЭДЭ

«Бултадаа ородой үбэлые үдэшэлгэдэ хабаадаял» гэhэн мэдээсэл Гурунтаево тосхоной ажалшадые ехэтэ хүлгүүлбэ.

Эртэ үглөөнhөө эхилhэн энэ hайндэр үдэшэ орой болотор хаа хаанагүй сэнгүү хүхюунээр үнгэргэгдэhэн байна. Энэ үдэр хүн бүхэн өөhэд өөhэдынгөө бэлиг шадабари харуулжа, сугларагшадай зүгhөө hайшаагдана. Жэшээнь, мүльhэн хада өөдэ гаража шадаhан илагшада — тэндэхи дунда hургуулиин физкультурын багша Юрий Занграевта поршоонхо бэлэг барюулагдаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: **hайндэрэй үедэ.**

П. ГРИГОРЬЕВ.

ШУУД СЭХЭ ХАРАА ШУГАМ

Совет гадаадын ба дотоодын политикын залан сэхэ байhые съезд батална гэжэ дэлхэйн ехэ ехэ информационно агентствэнүүд КПСС-эй XXV съездын дүүрэhэн тухай мэдээсэлнүүд соогоо тэмдэглэнэ. XXV съезд дээрэ hайшаагдан абтаhан хараа шугамай XXV съезд дээрэ батадхагдан хүгжөөгдэжэ, саашадаа үргэлжэлүүлэгдэхэ байhыень Л. И. Брежневэй КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретаряар үшөө дахин hунгагдаhанниинь гэршэлнэ.

«Совет политикада ямар нэгэн хубилалгануудай болохо байhанниинь уридшалан хараалагданагүй, совет хүтэлбэри уласхоорондын харилсаандахи шахардуу байдал hуларуулха политикаяа үргэлжэлүүлхэ байна», — гэжэ ЮПИ агентство дамжуулна.

Съездын хаагдахын урда тээ Л. И. Брежневэй хэлэhэн үгые агентствэнүүд дэлгэрэнгыгээр толилходоо, XXV съезд Советскэ Союзай Коммунис партиин съезднүүдэй дунда «өөрын онсо, дабтагдашагүй hуури» эзэлхэ юм гэhэн үгэнүүдыень онсолон заана.

Советскэ Союзай коммунистнууд, бүхы арад интернациональна зорилгонуудаа үндэрөөр дүүргэхэ юм гэжэ Л. И. Брежнев Советскэ Союзай үмэнэhөө бүхы оронуудай национальна ба социальна эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэлшэдтэ, коммунистнуудта, хүдэлмэришэдтэ найдуулhан байна гээд агентствэнүүд мэдээсэнэ.

ПРАГА. Чехословакиин «Руде право» газетэ съездын хүдэлмэриин дүнгүүд тухай иигэжэ бэшэнэ: КПСС-эй XXV съезд дээрэ зүбшэн хэлсэгдэhэн асуудалнуудаар делегадуудай ниитэ нэгэн hанал бодолтой байлга совет коммунистнуудай хуралдаанай эгээл онсо шэнжэнь болоно. КПСС-эй ЦК-гай тоосоото элидхэлые делегадуудай нэгэн дуугаар hайшааhан ушар үзэл сурталай, политическэ бата нэгэдэлтэй байhыень харуулба гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь тэмдэглээ. Энэнь үнэхөөрөөшье тиимэ байна.

СОФИ. Болгариин Коммунис партиин ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн Цола Драгойчева иигэжэ мэдүүлбэ: XXV съезд дээрэ Л. И. Брежневэй хэhэн КПСС-эй ЦК-гай тоосоото элидхэл хадаа элитэ ехэ документ болоно. Тэрэнэй удха шанар, тэрэнэй хараа түсэбүүд асари ехэ, гэбэшье бэелүүлэгдэмээр, эрдэм ухаанhаа үндэhэтэй байна. Сэсэн мэргэн бодол, холын хараа шэглэл, үргэн дэлисэ, амгалан тайбан эрмэлзэл, hайн hайхан хүсэлэн — коммунис суртал hургаалай толотомо шэнжэнүүд энээн дотор хамтадхагданхай.

БУДАПЕШТ. «КПСС-эй XXV съезд Советскэ Союзай арадуудай, социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай, уласхоорондын бүхы олониитын урда ерээдүй байдалые зураглан харуулhан байна. Энэнь эб найрамдалта политикые бодото дээрэнь залан сэхээр бэелүүлhэнэй үрэ дүн болоно» гэжэ Венгриин «Мадьяр немзет» газетэ бэшэнэ.

НЬЮ-ЙОРК. Уласхоорондын шахардуу байдал hуларуулха политикаяа Советскэ Союзай үргэлжэлүүлхээр бэлэн байhыень съезд дээрэ үшөө дахин харуулагдаба гэжэ Америкын олон газетэнүүд тэмдэглэнэ.

Вашингтон Москва хоёрой хоорондо үгээ ойлголсохо гээшэ ракетно-ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдэй үедэ ори ганса зүб хараа зам болоно гэжэ «Кливленд Пресс» газетэ бэшэнэ.

ЛОНДОН. КПСС-эй ЦК-гай XXV съезд хадаа дайнай hүүлэй үеын политическэ эгээл ехэ ушар хэрэг болоно гэжэ «Трибюн» журнал бэшэнэ. Уласхоорондын шахардуу байдалые саашадань hуларуулха, экономикын, эрдэм наукын ба соёлой асуудалнуудаар баруунай оронуудтай харилсаагаа үргэдхэхэ гэhэн политикала Советскэ Союзай бэелүүлхээр эрид шиидэнги байhанниинь Л. И. Брежневэй хэhэн элидхэл дотор баталагдаа гэжэ журнал тэмдэглэнэ.

БОНН. Европодо, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал саашадань бэхижүүлхэ гэhэн Л. И. Брежневэй элидхэл соо табигдаhан, КПСС-эй XXV съезд дээрэ hайшаагдаhан дурадхалнууд гансал совет арадта бэшэ, харин бусад бүхы арадуудай, тэрэ тоодо ФРГ-гэй хүн зоной аша туhада харюусаха байна гээд Эб найрамдалай немец холбооной директорат мэдүүлгэ соогоо заана.

ТЕЛЕВИДЕН[И]

Мартын 10-hаа 14 болотор

СРЕДА, 10

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 12.00 — Шэнэ hонин. 12.10 — «Үхибүүдтэ фильм». «Золотые рога». 13.20 — «Шатарай hургуули» (үнгэтэ). 13.50 — Забhарлалга. 14.00 — «Бүмбэрсэг дэлхэйн залуушуул». 14.45 — Ехэшүүлдэ зорюулагдаhан мультфильмнүүд харуулагдаха (үнгэтэ). 15.15 — Л. В. Бетховен. «5-дахи симфони». 15.55 — «Мүнөөнэй эрдэм наука». 16.35 — «В одном микрорайоне» телевизионно олон серитэй туужа (1-дэхи бүлэг, үнгэтэ). 17.50 — Забhарлалга. 18.00 — «Время». 18.30 — М. Прилежаева. «Удивительный год».

Улаан-Үдэ. 19.00 — «Хонишодой ажалта үдэрнүүд». 19.20 — Шэнэ hонин.

«Орбита». 19.30 — «Бүмбэрсэг дэлхэйн залуушуул». 20.15 — Ехэшүүлдэ зорюулагдаhан мультфильмнүүд харуулагдаха (үнгэтэ). 20.45 — «Спортлото» наадалга (үнгэтэ). 21.00 — Шэнэ hонин. 21.15 — «Яблони на дюнах» — баримтата фильм. 21.35 — Л. В. Бетховен. «5-дахи симфони». 22.15 — «Мүнөөнэй эрдэм наука» (үнгэтэ). 22.45 — «В одном микрорайоне» — туужа (1-дэхи бүлэг). 24.00 — «Время». 00.30 — Забhарлалга. 00.40 — Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. «Химик» (Воскресенск) — «Динамо» (М). (үнгэтэ).

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 19.00 — «Шатарай hургуули».

Улаан-Үдэ. 19.30 — «Техникын hониной мэдээсэлнүүд». 20.00 — Телевизионно hонин. 20.20 — «Дуунтай уулзалга» (буряадаар).

ЧЕТВЕРГ, 11

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 12.00 — Шэнэ hонин. 12.10 — Хоккей. «Динамо» (М) — «Химик» (Воскресенск). 13.50 — Забhарлалга. 14.00 — Совет дуунуудай концерт (үнгэтэ). 14.30 — «Литературна уулзалганууд». В. Кожевников. 15.15 — «Дэлхэйн арадуудай уран бэлиг» (үнгэтэ). 16.00 — «Социалис ёhоной ажаhуудал ба арадай байдал hайжарна». (Нэгэдэхи дамжуулга). 16.45 — «В одном микрорайоне» — туужа (2-дохи бүлэг). 17.50 — Забhарлалга. 18.00 — «Время». 18.30 — Хоккей. «Динамо» (М) — «Химик» (Воскресенск). 19.45 — Совет дуунуудай концерт (үнгэтэ). 20.15 — «Литературна уулзалганууд». В. Кожевников. 21.00 — Шэнэ hонин.

Улаан-Үдэ. 21.15 — «КПСС-эй XXV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ».

«Орбита». 22.10 — «Социалис ёhоной ажаhуудал ба арадай байдал hайжарна». (Нэгэдэхи дамжуулга, үнгэтэ). 22.55 — «В одном микрорайоне» — туужа (2-дохи бүлэг). 24.00 — «Время».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 19.25. «Альтаир» — аха классай hурагшадай клуб. 19.55 — «Театрай уулзалга». 20.35 — Телевизионно hонин. 20.55 — «Хүдөө ажахын эрдэм, наука ба бодото хэрэгүүд».

«Орбита». 21.15 — «Хара бэшэ хүрьhэтэ нютагууд». «Сагай уларилhaa дулдыдангүй» — баримтата фильм. 21.15 — «Дэлхэйн арадуудай уран бэлиг» (үнгэтэ).

ПЯТНИЦА, 12

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 12.00 — Шэнэ hонин. 12.10 — «Зураг бүхэндэ — наран» (үнгэтэ). 12.20 — «Үхибүүдтэ — фильм» — «Приключения жёлтого чемоданчика» (үнгэтэ). 13.50 — Забhарлалга. 14.00 — «СССР-эй арадай хатарай гүрэнэй академическэ ансамблиин үдэшэ» (үнгэтэ). 15.20 — «Баатаршалга» — теле-суглуулбари. 16.50 — «В одном микрорайоне» — туужа (3-дахи бүлэг). 17.50 — Забhарлалга. 18.35 — СССР-эй арадай хатарай гүрэнэй академическэ ансамблиин үдэшэ (үнгэтэ). 21.00 — Шэнэ hонин.

Улаан-Үдэ. 21.15 —